

V. 65

CULTURA CREȘTINĂ

REVISTĂ LUNARĂ



BCU Cluj / Cluj-Napoca University Library Cluj



298

BLAJ

ANUL XVI.

SEPTEMBRIE 1936

NR. 9.

Cultura Creștină

COMITETUL DE DIRECȚIE:

Victor Macaveiu, președinte; Ioan Agărbiceanu, Ioan Balan, Nicolae Brinzen, Alexandru Lupeanu, Titus Malai, Zenovie Păclișanu, Augustin Popa, Aloislu Tăutu, membri. — Secretar de redacție: Dumitru Neda.

Abonamentul

Un an	Lei 300
Instituții, autorități și străinătate	„ 500
Preoți, profesori, învățători, studenți	„ 250
Exemplarul	„ 25

Redacția și Administrația: BLAJ

SUMARUL

VICTOR MACAVEIU: *La jubileul „Astreie”*

ȘTEFAN MANCIULEA: *Contribuția Bucovinei la înzestrarea liceului din Blaj*

Z. PĂCLIȘANU: *Mărunțișuri istorice (II)*

IULIU RAȚIU: *Umorul Sfinților*

DUMITRU NEDA: *Mișcarea stakhanovistă*

OAMENI ȘI FAPTE

Bucuria Stionului nostru („Cultura Creștină”) — Intențiuni dubioase și expresiuni nenorocoase în manualele de istorie (L. Chinezu) — Politică Scaunului papal (N. Brinzeu) — Omul sovietelor din 1936 (D. N.) — Educație integrală (A. P.)

INSEMĂNĂRI

Literatura agiografică (I. Vultur) — Recunoștință masonico-bolșevică (D. N.) — Marți „înțelepți” ei în de ei (D. N.) — Biserici și regi catolici — francmasoni? (D. N.) — Shakespeare, odrasla unei familii catolice (D. N.) — Păcatul se plătește scump (D. N.)

CRONICI

Noul Nunțiu Apostolic a sosit în Țară („Cultura Creștină”) — Cruciada cea mai necesară (n) — Jertfele bolșevismului (n) — Hollandia docet (n) — Ziariștii în congres (n) — Stakhanoveji în sutană (n) — Credincioșii au copii mulți (a) — Protest cu efect (n) — Papa și tragedia spaniolă (n) — Lucrul care trebuie (n) — Bilanț îmbucurător (n) — Apostolie neobișnuită (n) — Examenul conștiință al Societății Națiunilor (a) — Praznicul săracilor (n) — Cancerul se va vindeca? (n) — „Cred în vindecările miraculoase” (n) — „Industria” rentabile (n) — Esperanto în slujba Bisericii (n)

BIBLIOGRAFIE

IACOB POPA: *Anuarul Orfelinatului gr. cat. român din Blaj.* (Dumitru Neda)

CULTURA CREȘTINĂ

REVISTA LUNARA

LA JUBILEUL „ASTREI“

Celor ce trăim aci, în modestul orășel care este Blajul, acum, după ce au trecut zilele de sărbătoare ale „Astrei“, ni-se pare, că a trecut peste capul nostru ceva ca o involburare, ca o vijelie din miez de vară. Ne-am pomenit de odată cu zecile de mii de oameni, intelectuali și țărani, sosiți din toate părțile Ardealului, cu toate trenurile câte trec pe la noi și cu alte 32 trenuri speciale, debarcând în gara Blajului, în interval de câteva ceasuri, — fără să vorbim de alte multe mii, cei de mai aproape, sosiți pe jos. Adăpostiți, aproape toți acești oaspeți, sub cerul sfânt al unor nopți senine și al unor zile pline de lumina și căldura frumosului soare de toamnă al Ardealului. Unde ar fi și putut micul Blaj, să cuprindă și să adăpostească aceasta năvală de mulțime, ca și care doar la 1848 dacă se va mai fi văzut între zidurile lui și pe istorica lui câmpie?

Iar în mijlocul acestui iureș de mulțimi: frunțașii frunțașilor neamului! Miniștri, șefi de partide politice, generali, învâțați mari și mărunți, și alături de cei doi mitropoliți toți vlădicii Ardealului românesc. Iar în fruntea tuturor, alături de tinerul vlăstar al Dinastiei, de M. Voevod Mihai, însuși Regele țării, Suveranul Culturii românești, M. Sa Regele Carol II, luând parte și onorând cu prezența sa sărbătoarea Blajului și sărbătoarea „Astrei“.

Blajului îi s'a făcut aceasta onoare, de a putea găzdui și de data asta una din aniversările mari ale „Astrei“. Și Blajul „indemnurilor și amintirilor mărețe“ merita aceasta onoare, prin tot trecutul său și prin toată contribuția pe care a dat-o, de la început, la înființarea, la îndrumarea și dănuirea până azi a „Astrei“.

Iar pentru însași aniversara „Astrei“ un confrate („Unirea“) a găsit cuvântul potrivit de caracterizare: Apoteoza „Astrei“ la Blaj!

Astra a vrednicit, cu adevărat, ca la aniversara celor 75 de ani ai existenței sale, să aibă parte de o sărbătorire ca și cea din zilele 19—21 Septemvrie 1936.

Pornită la drum din inițiativa câtorva suflete mari, dela Blaj și dela Sibiiu, răsbătând, cu destule greutăți, anii de înainte de 1918, dovedindu-se și pe acele vremuri cheag de armonie și uuire sufletească între frați, precursoră, deși sub ochi de Argus, a unității naționale de mai târziu, susținătoare și animatoare a solidarității și mândriei naționale, ea își regăsește tot mai mult așezarea, locul și rostul, în cadrele vieții naționale din țara întregită. Chiar și atunci când multora li-se părea, ori li-se mai pare poate și azi, că deodată cu sosirea României Mari, alți factori, alte instituțiuni ar putea, ori ar trebui, să-i ia locul și să-i preia spre deplină înfăptuire programul și idealurile!

Or, discuțiile pe acesta chestiune mi-se par tot mai deplasate. Astra, bătrâna Astră ardeleană, răspunde și azi unor reale necesități, unor realități nedesmințite, unor nevoi ale actualității și a viitorului, reclamate de configurația etnică a Ardealului, mai ales. — Azi și foarte mulți ani, de acum înainte încă, Astra este și trebuie să rămână centrul de polarizare al solidarității românilor față cu strădaniile celorlalți concetățeni, cari vor și ei cu toate puterile să se mențină pe pozițiile vechi, dinainte de 1918.

Conducătorii Astrei își dau seamă de problema aceasta a zilelor noastre. Și încep să sesizeze tot mai bine căile și metodele, cari pot duce la izbânda noastră.

Iată, recitesc acum pe indelete admirabilul discurs festiv al președintelui Iuliu Moldovanu, la prima ședință solemnă a adunării jubulare.

Regăsesc într'nsul zugrăvit, în linii mari, trecutul Astrei cu indemnurile și îndrumările ei până în anii din urmă. Găsesc o minunată analiză a stărilor sufletești influențate de urmările marelui războiu și de transformările prin cari au trecut și trec toate neamurile lumii până în zilele noastre. Și remarc mai cu seamă faptul, că preocupările Astrei din ultimii ani se îndreaptă tot mai mult spre aceea ce doctorii numesc astăzi biopolitică. Și nu pot de cât să-mi exprim toată încântarea când, în fața celor mai chemați ca să lucreze și să sprijinească în viitor Astra noastră, și pentru a ajunge la precizarea tot mai amănunțită a rostului Astrei, președintele nostru, cu o duiosie, pe care i-o bănuiam, dar și cu o hotărîre și o adâncă și sinceră convingere, a făcut totodată cea mai frumoasă apologie a concepției creștine de viață, punând la baza desvoltării și trăinicieii unui neam porunca credinței, porunca familiei, porunca

neamului ca purtător și scop al vieții, având ca ultimă orientare veșnicia, împărăția Celui de sus.

Și pentru a ne convinge deplin și pentru a ne da o dovadă reală, — aș spune, palpabilă — că rostul principal al Astrei în zilele de acum trebuie să rămână lupta „pentru cunoașterea și sporirea din generație în generație a zestrei noastre etnice românești“, — „față cu nobila sarcină, de a contribui la cunoașterea și sporirea patrimoniului social, pe întreg cuprinsul țării și pentru toți cetățenii, a altor așezăminte culturale“ — și că acest rost al Astrei este nu numai realizabil, ci că el se încadrează în sentimentul public al neamului nostru, pentru acest scop, Astra la Blaj ne-a prezentat, în aplausele delirante ale mulțimii de față, echipele „șoimilor“ doctorului Iuliu Hașeganu și echipele călușerilor, cu dansurile și cântecele, cu portul și cu toată bunăcuviința lor românească, entuziasmând și pe cei 20 și câțiva de străini, foști miniștri, deputați, senatori etc., din atâtea țări străine, membri ai unui congres interparlamentar al industriei, care plecând dela București, s'a oprit și el ca oaspe, o zi întreagă, la serbările dela Blaj.

Și pentru ca aureola „Astrei“ să fie completă, ii s'a adaus confirmarea regală:

„Gândul care a prezidat la creațiunea Astrei a fost îndeplinit cu vârf și indesat... Dacă astăzi... putem constata închegarea unui suflet unic al Românilor, acest lucru se datorește în primul rând acestei Asociațiuni culturale...“ Și continuând, Suveranul a ținut să facă în legătură cu Astra și o impresionantă mărturisire de ordin personal, care a mers, întru adevăr, la suflet tuturor Ardelenilor: „Ființa Mea culturală, substratul omenesc al sufletului Meu este un produs al „Astrei“, căci este un produs al dascălilor ardeleni“ — dintre cari a pomenit pe doi: pe Cionca din regiunea Rășinarilor, și pe Munteanu-Murgoci, cu obârșia tot de pe plaiurile ardeleni.

Iar de încheere, Suveranul a făcut un călduros apel în favorul „Astrei“, ca toți membrii ei să pună „toată râvna, dragostea sufletului și statornicia pentru ridicarea, și unificarea culturală și sufletească a neamului românesc“.

Adevărate cuvinte regale cari, suntem siguri, nu vor rămâne fără de cuvenit răsunset pretutindeni.

* * *

Nu intră în cadrele acestei reviste, ca să stăruim asupra singuraticelor momente, cari ar merita să fie relevate în legătură cu aceste serbări.

Totuși, ca o revistă și de preocupări bisericești, credem că e

potrivit să ne oprim puțin asupra ceea ce a ținut să se oprească și să stăruiască în chip deosebit însuși Suveranul Țării.

Nu ne amintim, dacă la vre-o altă adunare a „Astrei“ — după cea dela Blaj din 1911 — au mai participat toți vlădicii noștri ortodoxi și uniți, așa cum a fost și de data aceasta la Blaj.

În orice caz, prezența la Blaj și la serbările Astrei a tuturor Vlădicilor românești din ținutul ciscarpatin al țării este mai mult de cât simbolică. Se dovedește adecă, și de astă dată, că Blajul este un teren unde își pot da întâlnire cele două biserici ale noastre, pentru a uita ori a pune la o parte, macar pentru câteva zile, urtele lupte confesionale, în cari biserica Blajului — trebuie să o spunem și să se recunoască sincer — are rolul defensivei.

Dela Blaj s'a întins și de data aceasta o mână frățescă. Noul Mitropolit, cu o zi înainte, în Catedrala unde s'a înscăunat, a dat asigurare solemnă, că va căuta pacea între frați. Tot atunci, la recepții, Păr. Dr. Proca dela Sibiu a vorbit despre armonica conlucrare creștină a celor două Mitropolii!

Iar la ședința solemnă a Astrei, însuși Mitropolitul Sibiului a reamintit munca umăr la umăr din trecut a celor două biserici, și a vorbit de „sufletele înfrățite la marea operă de ridicare culturală și innoire a forțelor morale ale națiunii“, primind din cealaltă strană răspunsul, care exprimă bucuria pentru zidul puternic al celor două biserici-surori însoțite în lupta pentru neam și pentru apărarea patrimoniului național!

Dar să revenim la „Astra“!

Dacă la întemeierea ei au conlucrat cei doi mitropoliți, pe cari îi avea și atunci Ardealul, dacă în tot răstimpul de 75 de ani, chiar dela urzirea ei, vedem, ca un fir roșu, preocuparea neîncetată de problema solidarității naționale — cu dibuiri și cu parțiale eclipse, uneori, în alegerea mijloacelor de afirmare și de acțiune — dacă, Timoteiu Cipariu considera tinera Asociație, ca un „razim al naționalității“, dacă Ioan Micu Moldovanu, la 1911, spunea că Astra „a devenit creierul în care se cern, se frământă și se ordonează toate mișcările noastre culturale“ — iar străinii, tot la 1911, din prilejul serbărilor jubilară din acel an au sesizat, poate mai întâiu, în toată deplinătatea ei, marea primejdie pe care, sub aparențe de activitate culturală, o reprezintă pentru ei Astra și manifestațiunile ei — cari în fond erau manifestațiuni ale unei solidarități naționale — atunci, pe bună dreptate credem că trebuie să fixăm și să reținem din tabloul mare al serbărilor de acum dela Blaj, icoana celor 10 vlădici, intruniți la „masa gătită a scumpei noastre maice“ — cum zicea Cipariu — și în fața căroră cuvântul regal decretează

„necesitatea imperativă a nației românești, ca toți cei ce simt românește și creștinește să-și întindă mâna, peste nevoile, peste micile deosebiri ale zilei și să lucreze la plămădirea acestui popor, care, fie el ortodox, fie el unit, tot popor creștin și tot popor românesc este“!

Cuvântul acesta spus la Blaj și la Astra, de Acela care aci pe pământ conduce destinele acestui neam, trebuie auzit pretutindena și trebuie înțeles de toți cei cari, din meschine interese, încearcă ori sprijinesc încercările de ponegrire a bisericii unite, în detrimentul solidarității naționale și a muncii comune pentru acelaș ideal al neamului. — E un apel la conștiința fiilor neamului românesc, în fața norilor ce se ridică negri și amenințători pe cerul țării întregite.

Să sperăm că apelul va avea un răsunset și că el nu va fi numai o vorbă care a sunat în deșert și fără nici o urmă pentru a doua zi.

V. MACAVEIU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[...] Vieața noastră este un dar venit prin neam și familie din veșnicie, din partea Celui de sus. Focarul continuător al vieții este familia, care numai în cadrele neamului și pentru el are rost să existe, așa cum vieața individului numai integrându-se în familie și slujind neam și patrie are rost să fie. Căci neamul este purtătorul și scopul vieții, el ne-a dat-o, el ne-a ridicat unde suntem, lui și patriei trebuie să-o închinăm, ca să-o poată continua viguroasă în veșnicia vremurilor ce vin; prin el ne apropiem de Dumnezeu, care prin înălțarea neamului doar ne laudă faptele noastre bune și prin suferința lui ne pedepsește abaterile dela normele morale, rosturile etnice și legile eterne cari hotăresc mersul vieții.

(Din discursul festiv dela „Astra“ al d. Dr. Iuliu Moldovanu).

CONTRIBUȚIA BUCOVINEI LA ÎNZE- STRAREA LICEULUI DIN BLAJ

Școlile din Blaj, deschise în toamna anului 1754 de către P. P. Aaron, vlădicul cu viață de mucenic, au fost în-tăile așezăminte românești de cultură, în cari tineretul era împărtășit de binefacerile științelor, și unde a putut învăța temeinic istoria neamului nostru. Ele au funcționat neîntrerupt, până la 1848, când frământările și sbuciumul revoluției a adus cu sine închiderea lor vreme de doi ani. Mulți dintre elevii acestor institute de învățatură au luptat în rândurile revoluționarilor români pentru marea cauză a desrobirii neamului, și pentru a cere curții din Viena libertăți publice și politice pentru frații lor, așa precum le aveau națiunile privilegiate din monarhia austro-ungară.

Porțile zăvorâte ale școlilor din Blaj s'au redeschis abia după 1850, când liceul a fost organizat după modelul celor din Austria, fiind înzestrat cu 8 clase. Mare parte din cărțile bibliotecilor și din materialul intuitiv destinat învățământului s'au nimicit în focul rebeliunii, încât odată cu reluarea cursurilor totul trebuia recâștigat. Profesorii au desbătut în diferite conferințe problema înzestrării liceului cu cărți și obiecte de învățământ, totdeauna însă se loviau de lipsa de fonduri bănești. Episcopia și fondul basilitan nefiind în stare să le pună la dispoziție banii necesari, corpul didactic în conferința ținută la 21 Iunie 1851 a hotărât: „Încât e pentru câștigarea instrumentelor fizicești și matematice, se vor cere dela Ministerul Cultului“, căruia i-au și adresat o scrisoare în acest sens¹⁾.

Câștigarea materialului intuitiv pentru laboratorul de fizică și pentru modestul muzeu de științe naturale, care abia acum se înjgheba, se făcea cu multă greutate, fiindcă guvernul arăta puțină sollicitudine liceului din Blaj, în comparație cu alte școale secundare din Ungaria. Profesorii au fost cei dintâi cari și-au dat seama că fără de bibliotecă,

¹⁾ Protocolul Conferinței profesoriale din 1850/51, Archiva liceului din Blaj

obiecte și piese de laborator, nu vor fi în stare să dovedească un bun rezultat în propășirea științelor, de aceea cu orice ocazie solicitau sprijinul episcopului și guvernului. „În urmă cea mai principală recerință spre înflorirea institutului este întregirea cabinetului natural și muzeului fizical, cu atât mai vârtos fiindcă până acum gimnaziul acesta este restrâns numai la posesiunea alor 300 fruste (bucăți) mineralice, și două instrumente fizicale, care prin părinteasca îngrijire a I. C. R. Guverniu le-a primit“ până la sfârșitul anului școlar 1852 - 53¹⁾.

Din donațiile guvernului, și ale altor români cari aveau la inimă înflorirea liceului din Blaj, s'a putut întemeia actualul muzeu de științe naturale la 1857, prin sânguința neobosită a profesorului Simeon S. Mihali-Mihalescu, ajutat de marele Timotei Cipariu, directorul de atunci al institutului²⁾. O bună parte din sumele bănești necesare procurării obiectelor pentru muzeul de științe naturale au fost repartizate de către Cipariu, din banii incasați dela elevi sub forma de taxe școlare, iar pentru rest s'a hotărât să se lanseze câteva apeluri adresate publicului mare românesc, prin cari să i-se arate importanța înzestrării muzeului cu tot materialul intuitiv. Mulți au răspuns la această chemare patriotică, contribuind cu sume însemnate. Alături de ardeleni, n'au rămas în urmă nici reprezentanții Bucovinei.

Trecutul școalelor din Blaj și mai ales marea lor importanță națională, a fost înfățișată și răspândită în Bucovina, în deosebi după 1850, prin activitatea neobosită a însuflețitului cărturar Aron Pumnul. Aici, între zidurile ctitoriei lui P. P. Aaron, și-a făcut Pumnul o parte din studiile lui, pe cari le-a continuat apoi la Viena, de unde întors cu diplomă de profesor, a predat la Blaj filozofia, între anii 1846—8. Luând parte activă la mișcarea revoluționară pentru desrobirea Românilor din Ardeal și Ungaria, și fiind persecutat, a fost nevoit să treacă granița în Țara Românească. Nu peste mult pleacă din nou în pribegie în Iașii Moldovei, fără să se poată stabili nici aici definitiv. Cu toiagul în mână apucă drumul Bucovinei, unde-și găsește azil și adăpost la

¹⁾ Protocolul Conferinței profesorilor din 4 Iunie 1853. Archiva liceului din Blaj.

²⁾ Dr. A. CHEȚAN: *Istoria naturală și muzeul dela școala din Blaj*. Raport despre instituttele de învățământ gr. cat. din Blaj, 1902 3, pg. 20-23,

frații Hurmuzachi, cari îi încredințează redactarea și conducerea ziarului „Bucovina“¹⁾.

La 1859 primește catedra de limba română din Cernăuți, care i-a servit până la moarte drept amvon, de unde propovăduia cu toată căldura sufletului său mare dragostea pentru legea, limba și poporul românesc, năpădit în toate provinciile de buruiana străinilor. Străinii — alături de Români — participau în mare număr la lecțiile lui Pumnul, ascultându-l cu vădit interes. „Această catedră prin el a devenit pentru noi aici (Bucovina) paladiul științei naționale, altarul simțiului și virtuții, vatra naționalității române. Români se bucurau și se mândreau cu ea, străinii o respectau“²⁾.

Prin activitatea lui Pumnul a fost cunoscut în Bucovina rolul istoric al liceului din Blaj, precum și marea contribuție pe care au adus-o dascălii și elevii lui la redășteptarea conștiinței naționale românești de pretutindeni. O serie de elevi bucovineni au fost atrași — de pe urma acestor lecții — spre școalele din orașelul așezat la îmbinarea Târnavelor, unde veneau atât pentru învățătură, cât și pentru însușirea unei limbi românești cât mai aleasă. Matricolele liceului din Blaj, începând cu anul școlar 1855—6, înregistrează nume de bucovineni înscriși între elevii acestei școle. În acest an găsim în matricula școlii pe elevul: Leon Paliescu, fiul preotului Mihail din Cernăuți, înscris în cl. VII, iar în anul următor, alături de acesta — trecut în cl. VIII — este înscris în cl. VI elevul Emil Palieviciu fiul preotului Mihail din localitatea „Ropcze“³⁾.

Conform informațiilor matricolare, în anul școlar 1857-8 iată numele elevilor bucovineni înscriși la acest liceu:

Cl. VIII. Alexandru Plesca, orfan, originar din localitatea Crasna prefectura Cernăuțului; Dionisiu Mitrofan, fiul Preotului Ioan din localitatea Rarance, prefectura Cernăuțului; Ioan Gramatoviciu, fiul protopopului Grigorie din localitatea Cucuzmani prefectura Cernăuțului; și Ioan Marcu fiul economului Demetriu din Rădăuți.

Cl. VI. Dionisiu Hackman fiul protopopului și profeso-

¹⁾ Dr. I. RAȚIU: *Dascălii noștri*. Raport despre institutele gr. cat. de învățământ din Blaj. Anul școlar 1907—8 pg. 102.

²⁾ Dr. I. Rațiu, op. cit. Panteonul român, vol. 1, pg. 64.

³⁾ Matricula liceului din Blaj, pe anul 1855 - 6, și 1856—7,

rului român Nicolae din Cernăuți; Grigoriu Soroceanu, orfan din localitatea Boian, prefectura Sadagura.

Școlarii: Gregoriu Soroceanu, Ioan Gramatoviciu, Ioan Marcu și Dionisiu Mitrofanoviciu, cari au urmat cursurile la liceul din Cernăuți, în toamna anului 1857 și-au înaintat cererile pentru a fi primiți între elevii liceului din Blaj. Profesorii blăjeni — la ordinul verbal al Metropolitului Șuluțiu — s'au întrunit în o conferință extraordinară ținută în ziua de 15 Oct. 1857 în care au verificat testimoniile elevilor de mai sus, și pe baza actelor au hotărât să-i primească și înscrie la acest liceu. Pe lângă hârtiile prezentate de elevi, dascălii liceului au mai luat în considerație și faptul: „pe lângă aceste motive în specie însemnate la numele respectivilor suscepuți, corpul profesoral e determinat pe tinerii susnumiți a-i suscepe în clasele însemnate și pentru aceia căci dâșii, precum s'au dechiarat, se pregătesc la statul preotesc, în care misiune fără deplina cunoștință a limbii române, pentru care mai vârtos au venit aici, nu pot corespunde chemării sale“¹⁾.

Procesul verbal al conferinței a fost înaintat Metropolitului spre aprobare, care citindu-l dă următoarea rezoluție: „Am văzut și din cele prin profesorat aduse... mă învoesc întru primirea mai sus numiților studenți“.

Profesor S. Mihali-Mihalescu — probabil — cu ajutorul și prin intermediul elevilor bucovineni, a alcătuit și trimis în Țara fagilor apelul de mai jos, prin care Românii de inimă ai acestei provincii sunt rugați să contribuie cu obolul lor la înzestrarea muzeului de științe naturale din Blaj²⁾:

„Poftire la contribuire pentru o colecție de conchilii și plânte la cabinetul natural din gimnaziul românesc din Blaj.

În provinciile românești din Austria se află trei gimnazii românești, adecă la Blaj și la Beiușiu de câte opt clase, iar la Brașov gimnaziu de jos de patru clase, în cari în toate trei se propun științele gimnaziale, toate în limba românească. Fiindcă gimnaziile acestea s'au înființat și se susțin numai din mijloacele dăruite de către zelul și generozitatea Românilor de toate stările și credințele, pentru aceea încă nu și-au putut face un fond destul de bogat din carele și-ar putea cumpăra toate mijloacele ce se cer spre învățatură, precum bibliotecă și cabinet istoric, natural și

¹⁾ Actul în Archiva liceului din Blaj.

²⁾ Originalul în Archiva liceului din Blaj.

fizic: de aceea dară aleargă ele la contribuțiile generoase ale privaților, totdeauna de câte ori au trebuință și voesc să se împlinească, câte una din aceste lipse.

Gimnaziului dela Blaj i-s'au făcut tocma acum îmbierea cu o colecție de conchilii (scoici de mare) foarte bogată și de plânte, nu zugrăvite sau desemnate, ci uscate, cu o grije foarte mare și păstrate foarte bine, așa cât își rețin culoarea firească, și toate acestea pentru un preț referințiv destul de cumpătat de câteva sute de florini. De aceea directorul gimnaziului blăjan să grăbește a înfățișa Preaonoratului și alesului Cler românesc din Bucovina, precum și întregului public românesc de acolo ocaziunea dorită, de a-și arăta și ei în faptă fierbintele zel național și patriotic, contribuind la acest interes public comun și național, cu toții fiecarele, după putință — și Directoratul este convins că astfel de ocaziune, de a contribui pentru lucruri naționale, este atât de dorită Onoratului Cler și public românesc din Bucovina, cât acela-și ar avea tot dreptul să se supere dacă asemenea ocaziune nu i-s'ar face cunoscută.

Numele dăruitorilor împreună cu suma dăruită se vor publica în coloanele gazetei oficiale românești din Ardeal, se vor păstra însă totodată și în archiva gimnaziului, pentru istoria lui, pentruca și cei mai târzii urmași strănepoți, încă să știe cu ce mijloace s'au cumpărat lucrurile din cabinetul fizical și istoric natural, și să cunoască numele acelor persoane, cari-le au fost atât de generoase de au contribuit acele mijloace, și din exemplul acestora, să se învețe și ei a contribui spre înflorirea mai departe a așezămintelor române de dezvoltăciune și de învățătură și cultură.

D-lui părintele Nichifor Iliescu, teolog din Cernăuți este poftit a înfățișa această poftire a Directoratului blăjan, la Onoratul Cler și public mirenesc din Bucovina, și banii ce se vor aduna a ni-i trimite fără întârziere, ca să se poată întrebuința spre scopul menit.

Blaj la 24 Decembre 1858^o.

Apelul dascălilor blăjeni a ajuns în Bucovina, și frații din această provincie i-au dat ascultare. „Foaia pentru minte inimă și literatură“, în Nrul 22 din 1859, publicând o corespondență din Blaj, semnată de S. Mihail-Mihalescu, referitoare la donațiile făcute de românii patrioți clerici și laici, pentru înzestrarea muzeului de științe naturale și a cabinetului de fizică, amintește fapta: „unor Români zeloși și musofili din

Bucovina¹, care dovedește: „cumcă dânsii știu prețui înaintarea științelor și se bucură de înflorirea institutelor românești, ori de care confesiune. Arată cumcă recunosc primirea cea frățească și tratarea cea bună ce o au fiii lor, cari de un timp încoace au început a cerceta școalele noastre. Această îndemânare reciprocă, arată cumcă Românii de ambe părțile, lăpădând dăunăciosul prejudiciu, au venit la conștiința de sine; cumcă ori și cum, după câte vorbesc oamenii verzi și uscate, totuși după naivul proverb românesc: sângele apă nu se face“.

Numele generoșilor donatori bucovineni, trecuți în lista apel, sunt următoarele: Prea Sfinția Sa Domnul Episcop al Bucovinei Eugeniu 50 fl., Teofil Bendelea archimandrit 10 fl., Ioan Calinciuc teolog profesor 2 fl. 10 cr., Nicolae Hacman protopop catehet și teolog profesor 10 fl., Dositeiu Tișcoviciu egumen (Dragomirna) 5 fl., Ioan Dimitroviciu protopresbiter și asesor consistorial 2 fl., Basiliu Popescu capelan la regimentul Marelui Duce Baden Nr. 50, 5 fl., Baronul Ioan de Cristea, proprietar de Coscina 20 fl., Gregorie de Flondor proprietar 5 fl., Gregorie Popoviciu proprietar 2 fl., Constantin Popovici preot 2 fl., Basiliu Mitrofanovici preot 2 fl., Ioan Mitrofanovici paroh 2 fl. Nicolae Sbiera 2 fl., George Popp leutnant în C. K. Regiment de infanterie Marele Duce de Baden Nr. 50, 10 fl., Isidor Popovici 2 fl., Arune Pumnul 5 fl., Alexandru Plesca teolog an I, 1 fl., Nicefor Iliescul teolog absolut 10 fl. 66 cr.“

Suma totală în valută austriacă a fost de 153 fl. 96 cr.

Apelul cu sumele incasate s'au trimis liceului din Blaj, cel dintâi fiind înregistrat cu Nrul 75—1854 și păstrat în archiva școlii. Cu banii câștigați prin colecta publică făcută în Ardeal și Bucovina, s'au cumpărat mai multe obiecte pentru cabinetul de fizică și muzeu, între cari și o „colecțiune de conchilii sau scoici de mare de râu și de uscat, cu 189 fl. v. a. dintre cari unele răpesc admirațiunea spectatorilor, și-i umplu de o vie venerațiune cătră arta cea mare a naturei, și prin aceasta cătră Creatorul ei“¹⁾.

¹⁾ Foaia pentru minte No 22—1859 pg. 172.

MĂRUNȚIȘURI ISTORICE

II.

1. **Episcopul româno-calvin Avram Burdanfalvi din Bihor.** Fostul profesor de istoria bisericească la facultatea teologică a universității din București, N. DOBRESCU, a publicat în *Fragmente privitoare la istoria bisericii române* (Budapesta, 1905, pp. 26—27) rezumatul unui document din 30 Septembrie 1641, găsit în *Liber regius*-ul principelui Gheorghe Rákoczy. N. Dobrescu nu știea ungurește și, probabil din aceasta cauză, în rezumatul său s'au strecurat câteva greșeli care trebuiesc rectificate. Dânsul numește documentul „*decretul de numirea episcopului Avram*“. Titlul dat este inexact pentru că el nu cuprinde decretul de numire ci de confirmare în slujba pe care Avram Burdanfalvi o avea de mult. Documentul spune limpede: az mint azelőtt Burdanfalvi Abraham papot állattuk volt kegyelmességünköl püspökjüknek mostan is azon püspökségnek tisztiben kegyelmesen confirmaltuk és helyben hadtuk (precum l-am numit mai înainte din mila noastră pe Avram Burdanfalvi episcop al lor — al Românilor din Bihor — și acum îl confirmăm și întărim în slujba vlădiciei). Confirmarea se face cu anumite condițiuni, pe care rezumatul lui Dobrescu le reproduce pe scurt și, ici colo, defectuos. De-aceea dăm documentul în întregime. Importanța lui, sigur, nu va scăpa cercetătorilor trecutului Românilor ardeleni.

Georgius Rakoczy, Dei gratia princeps Transylvaniae partium regni Hungariae dominus et siculorum comes etc. Fidelibus nostris universis et singulis, spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis et nobilibus, supremis et vice comitibus, iudicibus, juratis assessoribus, ac toti universitati dominorum magnatum et nobilium comitatus Bihoriensis; capitaneis, vice capitaneis, praefectis ductoribus, ac tam equestris quam pedestris ordinis militibus praesidorum quarumlibet arcium, castrorum, castellorum; prudentibus etiam providis et circumspectis iudicibus, juratis ac universis civibus

et incolis quarumlibet civitatum, oppidorum, villarum et possessionum; item vojvodis, keneziis, krajnikiis iudicibus et aliis tam secularis quam ecclesiastici status valachis, quarumlibet possessionum incolis, cunctis etiam aliis ejuscun- que status, conditionis, officii et dignitatis hominibus, praesentes visuris, salutem et gratiam nostram. Országunkra és alattunk levőkre való mindenkori szorgalmatos vigyázásunkban fő gondunk levén arra is, hogy az isteni szolgál- lat minden rendek között az ő igéjében kijelentett akarattya szerint megtartassék, arra képest az Bihar vármegyében lakó oláh szegény népek is, hogy mentül jobb gondviselés alatt maradhassanak meg isteni szolgálattokban, és abban naponként nevedhessenek, az mint az előtt Burdánfalvi Ábrám papot állattuk volt kegyelmességünkől püspök- jüknek, mostan is azon püspökségnek tisztiben kegyelmesen confirmáltak és helyben hadtuk, de úgy és oly conditioval, hogy azon Burdánfalvi Ábrám pap köteles legyen az magyar országi ortodoxus püspöktől ő kegyelmétül, köze- lebb pedig az biharvármegyei seniortul s partialistul de- pendeálni mindenekben; annak felette mind maga az meg említett oláh püspök tartózzék az Evangeliumot hallgatóinak igazán praedicállani s mind az alatta való seniorokkal és papokkal aszt igazán praedicaltatni, hirdettetni s az sacra- mentumokat is tisztán kiszolgálatni az szegény oláhságnak magok születettek nyelveken, hogy abból naponként épüle- tet vehessenek az üdvességes tudományban és vallásban, és így az babonás tévelygésnek homályából napról napra vilá- gosságra vezérlettessenek. Ez mellett pedig erkölcsökre is tartozzék az alatta való senioroknak, papoknak szorgalma- tosan vigyázni és az kik meg érdemlik serio animadversalni, telyes hatalmat engedvén neki, hogy az Biharvármegyében levő oláh gyülekezeteket és azokban levő egyházi rendeket az megirt igaz tudomány szerint igazgassa mentül jobban és istenesben, úgy hogy az maga illetlenül viselő papokat lete- hesse s másokat jobb erkölcsüeket állathassan helyekben, és az köznépet is minden gonoszságtul, az babonás és illellen caeremoniaktul elszoktassa, az engedetleneket pedig igaz egyházi mod szerént megbüntesse, isteni félelemre és jám- borságra szoktassa és tanicsa. De az egyházakat és háza- kat, ha hol építetlen tartanak és pusztulni engednék, azért ő magátul az falut ne büntesse, hanem minékünk értésünkre adván, az mi arra való gondviselésünkhöz arlkalmaztassa

magát. Mely püspök, ha tisztinek illyen módon valósággal meg nem felelne, értésünkre lévén, szabadságunkban leszen őt ez tisztibül degradalni, és mást illendöbbet helyében azon tisztben colloclalni és állatni. Annakokáert hadgyuk és parancsollyuk minden rendbeli hiveinknek, hogy megnevezett Burdánfalvi Ábrahám papot Biharvármegyében levő oláh gyülekezetet igaz püspökének ismervén és tartván, az ő püspöki hivatalyában minden helyeken szabadoson jární, forgolodni és munkálkodni megengedgye, az egyházi dolgok igazítására való méltóságban megtarcsa. Ha kik ez ellen igyekeznének és engedetlenkednének, azok ellen hüségtek, minden tisztviselő hiveink, söt csak falus biráink is az püspöket tisztiben elő segicse és mozdicsa s az miben kívántatik minden segítséggel és alkalommal is legyen nekie, hogy illyen jó dologba való hivatalyának és forgolódásának semmi részérül meg ne fogyatkozzék. — Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum in civitate nostra Alba Iulia, die trigesima mensis Septembris, anno Domini Millesimo sexcentesimo quadragesimo primo. Georgius Rakoczy, Ioannes Szalardi vice secretarius.

2. Incercare pentru inflințarea unei episcopii unite în Baia Mare la 1791. In arhiva episcopiei unite din Oradea (vol. 104) se păstrează o foarte interesantă scrisoare din 30 Ianuarie 1791 a protopopului Petru Ungur din Santău adresată vlădicului Ignatie Darabant. Protopopul scrie : „Încă în luna lui Noemvrie (1790) ne-am fost adunat laolaltă în Dârșida, Bran, Andreica eu și Balint vecinul și ne-am sfătuit să ne cerem vlădică și stăpânitor mai aproape, păcum se vede dintru aceasta a noastră umilită cerere și instanție mare milu Mariei Tale cu toată plecăciunea și umilința încredințată, rugându-ne să Te milostivești Maria Ta a o ispiti cu de-amăruntul și de vei socoti Maria Ta timpul și stările împrejur, prin agentul Mariei Tale sau prin care vei socoti Maria Ta să o promovălești la Unsul Domnului“.

Intr'adevăr scrisorii îi este anexată o petiție către împăratul Leopold II, semnată de protopopii Petru Ungur, Simeon Bran, Ladislau Andreica și Gheorghe Nagy și „întregul cler greco-catolic român din comitatele Solnocul de mijloc, Crasna și districtul Chioarului“, în care aceștia cer înființarea unei noi episcopii unite în Baia Mare. Textul petiției este următorul:

„Sacratissima Caesarea-Regia et Apostolica Majestas
Domine Domine Princeps Clementissime.

Ingenita Majestatis Vestrae Sacratissimae clementia affidati ad Thronum Majestatis Vestrae supplices venire praesumimus nostra gravamina, totiusque in his tribus comitatibus ut pote Szolnok mediocri, Krasznensi et districtu Kövár existentis graeco-catholici populi de genu in sequentibus delectari:

1. Quandoquidem salus animarum, visitatio ecclesiarum et ipsa directio parochorum caeterorumque ecclesiasticorum ministrorum id exigeret, ut quolibet anno, ad summum semel (in amplius secundum sacros canones fieri nequiret) ordinarius episcopus ab officio canonicam visitationem peragere debeat, sed similem visitationem ob amplitudinem vastae dioecesis Fogarasiensis et harum praeactarum partium a sede episcopali distantiam tota vita unius episcopi vix semel peractam esse, expertum est; quin imo nonnulli praedecessores episcopi nec semel quidem canonicam facere visitationem.

2. Ipsi etiam archidiaconi quibus cura animarum proxime incumbit ob defectum subsistentiae pastoralis suae obligationi satisfacere, prout deberent, haud possunt, accedente Majestatis Vestrae Sacratissimae ingenita clementia unius adhuc episcopatus erectio (cui pro fundo dotali et loco habitationis conferri posset Nagybanyae velut in meditulo nunc vacua existens patrum Societatis Iesu residentia cum ad se spectantibus possessoriis portionibus) summe necessaria foret, ad cuius jurisdictionem praefati hi tres comitatus et insuper vicinus comitatus Maramoresiensis et Satmariensis majori in parte ex incolis valachicis mere unitis constantes, cum hi quoque a ruthenica episcopali sede longe distarent et nativa instruantur per suum episcopum lingua multo desideratius salutaris esset. Quam clementissimam Majestatis Vestrae Sacratissimae dispositionem postquam rudis haec Valachica natio experiretur ferventius etiam in moribus, educatione ferme destituta, majorem stimulum capesseret studiaque latina majori cum solatio tractare pergeret. Quod si autem Majestati Vestrae Sacratissimae pro hic et nunc aliter clementer visum fuerit, ad Sacratissimos Majestatis Vestrae pedes provoluti de poplite supplicamus ad jurisdictionem episcopatus graeco-catholici Magno Varadiensis applicari, siquidem haec periferia, quam

ad Fogarasiensem sub cuius jurisdictione actu existimus, cum caeteroquin aliarum quoque religionum parochi et ministri in praespecificatis his tribus comitatibus nimirum Szolnok mediocri, Krasznensi et districtu Kővár, olim ad Inclytum Regnum Hungariae existentes per episcopos et superintendentes Inclyti Regni Hungariae de facto etiam regantur et administrentur. Quam regiam clementiam in homagiali submissione exorando pro felici et longeva Majestatis Vestrae Sacratissimae vita Deum quotidie ardentissimis animis oraturi emovimur“. Urmează iscăliturile.

De soarta acestei interesante petiții nu știm nimic.

3. **Privitor la executarea lui Horia și Cloșca** ne dă detalii foarte prețioase scrisoarea din 2 Martie 1785 a unui martor ocular. Originalul ei se păstrează în biblioteca Bathányi din Alba-Iulia și, mulțumită amabilității profesorului Arpad Bitay, am reușit să obțin o copie fotografică. Scrisoarea, pe care autorul — semnează numai cu inițialele! — a trimis-o unui cunoscut din Roma, are patru pagini. Iată cuprinsul lor: În dimineața zilei de 26 Februarie, între orele 10 și 11, s'a citit în fața unei mari mulțimi de oameni sentința de moarte a lui Horia și Cloșca în limbile germană și română. În limba germană a citit-o „auditorul“ regimentului de grăniceri, iar în limba română Eckhard, interpretul contelui Iankovits. Sentința spunea că cei doi să fie duși sub spânzurătoare și să li se frângă, de vii, cu roata, toate oasele, întâi lui Cloșca, apoi lui Horia. După moarte, părțile interne să fie îngropate sub spânzurătoare, iar restul trupului să fie tăiat în bucăți, din care o bucată să fie lăsată acolo pe roată, iar celelalte să fie trimise în satele unde au săvârșit cele mai mari fărădelegi. Conform acestei sentințe, în 28 Februarie la orele 8,30 au fost duși la locul execuției, fiecare în car separat și lângă fiecare a fost așezat un preot „schismatic“. „Pompa“ și mulțimea care a asistat la executare nu se poate descrie. Au fost de față un escadron de husari și vre-o 300 soldați pedestri, apoi „haiduci“. Autorul scrisorii a asistat călare „și am văzut execuția dela început până la sfârșit cum văd foia de hârtie pe care o am înainte“ spune el. Inafară de nemeși și de persoanele oficiale au fost aduși câte șase țărani — trei bătrâni și trei tineri — din patru comitate. Numărul acestora s'a urcat, astfel, la 5000. Cloșca a primit cel puțin 20 de lovituri până

și-a dat sufletul (Autorul folosește expresia barbară: Ki okátta volna lelkét!). În timpul schingiurii lui, doi călăi îl țineau sus, legat, pe Horia ca să vadă cu ce moarte grozavă trebuie să moară tovarășul său. După uciderea lui Cloșca, l-au întins jos și pe Horia și au început a-i sdrobi picioarele cu roata. După lovitura a patra, la ordinul lui Eckhard, au trecut la piept și după 8—9 lovituri a murit (Autorul scrie: *megdöglött*, expresie folosită numai la animale). Tăierea lor în bucăți autorul scrisorii n'a mai avut tăria s'o priviască, ci s'a întors în cetate unde a povestit prietenilor cele văzute.

Ceilalți „tâlhari“ au fost predați comitatelor ca să-i judece ele. Între aceștia — între „tâlhari“ — sunt și mulți preoți, care nu numai au jefuit înșiși ci au îndemnat și poporul la jaf și la crime. Crișan s'a spânzurat noaptea în închisoare cu sfoara dela pantaloni (*gagya madzagával*). Cadavrul lui a fost dus de călăi sub spânzurătoare și a fost tăiat în patru bucăți. O bucată a fost lăsată acolo, iar celelalte au fost duse în alte locuri.

Scrisoarea mai cuprinde amănunte și privitor la prinderea, din ordinul împăratului, a baronului Wesselényi, dar acestea nu prezintă pentru noi nici un interes.

4. **Anul nașterii episcopului Rednic** era necunoscut. În scurta biografie pe care i-a scris-o Augustin Bunea în *Șemalismul jubilar* (pp. 31—34) citim numai că s'a născut în Giulești, în Maramureș, și că „filosofia și teologia a studiat-o pe la anii 1744 în Viena“. Dintr'un fel de certificat de botez, păstrat în copie contemporană în Biblioteca centrală din Blaj, rezultă că Rednic s'a născut la începutul anului 1722. Certificatul acesta cuprinzând și alte date familiare ale episcopului îl publicăm în întregime: „*Infrascriptus parochus possessionis Gyulafalva et venerabilis cleri graeci-ritus unitorum in Marmatia unius districtus protopresbyter, fateor et recognosco per praesentes significando quibus expedit universis, quod anno 1722 die 18 februarii pieae memoriae praedecessor meus quondam Admodum Reverendus Dominus Ladislaus Rednic, pro tunc memoratae possessionis Gyulafalva parochus et totius venerabilis cleri Maramarosiensis archidiaconus in antelata possessione Gyulafalva Reverendissimum P. Athanasium Rednic pro nunc venerabilis cleri graeci-ritus unitorum per Inclytum Principatum Transylva-*

niae generalem vicarium, natum patre condam perillustri ac generoso Domino Ioane Seniore Rednic inclyto comitatus Maramorosiensis tabulae judiciariae primario assessore et matre Domina Ierina Jurca, me pro tunc diacono adlatus assumpto, servantibus patrinis quondam Domino Theodoro Persa et Anastasia Bank canthorali ex praedicta possessione Gyulafalva baptizaverit. Quod dum sub puritate conscientiae meae recognoscerem praesentes super eo do hasce meas testimoniales. Datum Szigeth 24 Octombris 1764. Andreas Rednik, possessionis Gyulafalva parochus et venerabilis cleri unius districtus protopresbyter“.

5. **O scurtă biografie a episcopului Pataki.** In volumul 42 al colecției Kaprinay, aflătoare în biblioteca universității din Budapesta, se găsește o succintă biografie a vladicului Pataki, scrisă la 30 Decembrie 1729 de David Maxai „curatorul clerului unit din Transilvania“. Prin situația sa oficială autorul a trebuit să-l cunoască de-a aproape pe episcopul amintit și de-aceea mica schiță biografică nu este lipsită de interes. Iată motivul pentru care credem util a o pune la dispoziția cercetătorilor reproducându-o în întregime.

„Annus Christi 1727, moritur hoc anno Baro Ioannes Nemes de Patak, unitorum in Transylvania et partibus Hungariae eidem annexis episcopus Fogarasiensis, natione quidem valachus, parentibus tamen nobilibus, in comitatu Szolnok interiori pagoque Horgaspatak (quod idem est ac si diceres rivulus curvus seu flexuosus) ante quadraginta sex annos in lucem editus, qui aetatem transgressus infantilem, mox se discendis litteris se applicavit et cum ob tenuiorem domesticae fortunae conditionem, aliter studia jam inchoata frequentare non posset, supplicavit et etiam obtinuit ab admodum Reverendo Patre Sigismundo Vizkeleti, tum superiore RR. PP. Societatis Iesu Claudiopolitano, ad seminarium studiorum pauperum suscipi, ubi in palestra literaria egregios faciens progressus ab eodem praelibato patre promotus in Hungariam, ibidem humaniora absolvit; philosophiam demum Viennae Austriae qua jam clericus apud RR. PP. praememoratae Societatis Iesu cum omnium applausu ita defendit, ut inter trecentos et amplius condiscipulos, primam omnium iudicio lauream consecutus. Inde tandem Romam missus et recommendatus, per totum quinquennium, summa cum laude sacro sanctae Theologiae qua morali qua speculativae

operam dedit et ibidem latini ritus sacerdos ordinatus, reversus Viennam et postliminio in patriam omnibus charus et acceptus in eodem statu fere septem annos numeravit. Contigit interea e vivis decedere Athanasium praesulem unitorum in Transylvania, cuius loco suffragiis omnium tam catholicorum quam unitorum candidatus in episcopum, qua dignissimus ab Augustissimo Imperatore Carolo sexto nunc gloriosissime imperante resolutus et a Summo Pontifice confirmatus fuit, sub cuius confirmationis tempore altissima titulata caesarea Regia Majestas novum fundavit unitis episcopatum Fogarasiensem, redditibus amplissimis dotatum et hoc modo suam dioecesim (jubente ac dispensante vicario Christi ex ritu latino iterum ad graecum boni spiritualis causa reductus) ferme quatuor annis rexit. Circa finem vero anni huius id est 29 mensis Octombris hora nocturna secunda in Terra Fogaras pagoque episcopatus sui Alsó-Szombatfalva nuncupato, finem vivendi fecit, vulgi opinione veneno quasi in odium fidei et unionis clancularie propinato sublatus, revera autem anuae venae seu hoemorrhoidis nimio fluxu ob idque secuta vitalium interiorum corruptela extinctus. Vir sane maximis dignis laudibus, ut pote in quo castimonia vitae cum ingenii doctrina et abundantia certare videbantur; humanus praeterea et affabilis (nisi illum aliquatenus verbo factove offendisses) et, ut brevior omnia comprehendam, theologus, philosophus, jurista, concionator, politicus, oeconomus et ecclesiasticus insignis et caetera maximis conferendus praesulibus si unicum praefervidae eius naturae vitium, quod erat repente irasci, exceperis. Hoc enim in passu non facile continere poterat, divina fortassis ita permittente sapientia, ut homo alias omnibus numeris absolutus, haberet unde se humiliet fragilitatique humanae obnoxium esse cognoscere valeret. Defectum enim hunc, dum iterum cito a se rediret, omnino agnoscebat ac saepius cum gemitibus detestabatur multumque successu temporis passionem eandem refrænaverat, ita ut si vita illi longevior contigisset, omnem huiusmodi fervorem in animo illius deseruisse creditum erat“.

6. **Sinoadele episcopului Rednic.** Păr. Ioan Bălan, acum numit episcop al Lugojului, a publicat în No 5 al acestei reviste (pp. 283—296) actele unui sinod ținut sub vlădicia lui Rednic. Sfinția Sa afirmă, întemeiat pe câteva

probe indirecte, că sinodul ar fi avut loc în anul 1767. Afirmarea este exactă. Mai mult: putem preciza și ziua sinodului, și anume: 8 Noemvrie. El a fost convocat cu adresa circulară din 12 Septemvrie 1767. Ca să poată informa pe împărăteasa despre situația unirii, episcopul cere în adresa amintită preoților să-i aducă tabloul satelor și orașelor care s'au convertit în întregime ori mare parte la catolicism și să arate și mijloacele cu care s'ar putea ușora progresul unirii cu Roma. În § 4 al actelor publicate de pâr. I. Bălan se vorbește de adresa trimisă la 1 August 1766 împărătesei pentru restituirea icoanei P. V. Maria, care a lăcrimat la moartea lui P. P. Aron. Despre această icoană Atanasie Rednic a informat la 8 August 1766 și Congregația de Propaganda Fide. Informația e următoarea: „Dum paucis ante diebus ex benigno Caesareae Regiae et Apostolicae Majestatis imperio in negotio iconis Marianae quae hic sudasse et lacrymas fudisse referebatur, legale examen institueremus, testes omnes uno ore referebant dictam iconem re ipsa sudasse et lacrymatam fuisse, idque sub obitu pie defuncti episcopi Petri Pauli Aron mei praedecessoris et non amplius hic observatam fuisse, unde nos permoti corpus defuncti secreto visitavimus et examinavimus, illudque uti sub obitu omnibus hic spectantibus et explorantibus extraordinariam quandam flexibilitatem aliaque incorruptibilitatis indicia palam in se exhibuerat, ita nunc post duos jam annos a decessu suo integrum et incorruptum reperimus“.

Întâiul sinod sub Rednic s'a ținut la 13 Noemvrie 1765, când a avut loc și instalarea. Sinodul a fost convocat la 3 Septemvrie 1765. În adresa de convocare episcopul comunică clerului că s'a întors în pace la Scaunul vlădicesc și roagă pe fiecare preot ca până la sinod să facă și să-i aducă la Blaj „o conscripție a bisericilor, a mănăstirilor și a preoților celor fungenți, a călugărilor și a altor fețe bisericesti și a gazdelor poporeni uniți cu numărul, încă și moșiile de statut ale bisericilor, a mănăstirilor și a preoților cele părintești și cumpărate moșii și zăloșaguri“. „Și iarăși ce intertenție sau venit scutit și cât au preoții cei catolicești și văduvele popilor celor săsești și ungurești ce fel de scuteală au. Acestea — scrie Rednic — precum mai bine le vei putea ști și cunoaște deosebi însemnându-le nouă la săbor ni-le vei aduce“.

De datele acestea episcopul avea nevoie pentru conti-

nuarea acțiunii, începute încă în Viena, în interesul îmbunătățirii soartei clerului. Actele acestui sinod nu sunt publicate. Păr. Bălan spune că I. M. Moldovanu, autorul cunoscutei colecții „*Acte sinodali ale bisericii române de Alba-Iulia și Făgăraș* (vol. I Blaj 1869, vol. II Blaj 1872) le-a cunoscut târziu după tipărirea cărții și bănuiește că ele se cuprind într'o adresă circulară *tipărită la 12 Octomvrie 1765*. Bănuiala îmi pare foarte suspectă, pentrucă sinodul, cum am arătat, a avut loc la 13 Noemvrie, iar „cercularul“ episcopesc amintit e — spune păr. Bălan — din 12 Octomvrie. Prin urmare „cerculara“ nu poate fi „*însuș sinodul dela instalare*“, căci ar fi filius ante patrem. Câteva lucruri discutate în acest săbor le cunoaștem din alte isvoare. Amintesc câteva: a) La 3 Iulie 1766 Rednic scrie protopopilor că „*cum ați văzut în sobor*“ împărăteasa a poruncit ca preoții să-i deprindă pe oameni în „stichirile credinții“. Episcopul le amintește că atunci — în sobor — s'au fost înțeles ca fiecare preot să citească și tălmăcească „*Învățătura creștinească* aici în anul dela Hristos 1763 tipărită“. b) La 5 Decemvrie 1766 vlădica scrie protopopilor să pomenească la liturghie și pe arhiducele Iosif (mai târziu: Iosif II) pe lângă Maria Teresia, apoi adaogă: „fiindcă în *săborul mare, care aici acum de curând s'a făcut*, săborul sau unirea bisericilor într'o icoană din care și Frăția Ta te-ai împărțășit, foarte luminat spre înțelegerea și celor necărturari s'au aflat și s'au descoperit... pentru aceea aducându-Ți aminte că noi până trăim spre aceea suntem chemați ca lumea să o ducem la pace și la unire, și Frăția Ta cu aceeaș datorie, acea icoană altora, mai ales preoților și mirenilor dintru acea eparchie (= protopopiat) o vei arăta și după învățătura care aci s'au dat o vei tâlcui“. c) La 2 Februarie 1767 Rednic scrie protopopilor că „după milostiva poruncă a Înaltei Împărătesei Doamnei noastre, care mai pe larg în *săborul mare* s'a fost arătat iarăș camera ne poruncește despre cele 21,000 florinți care cinstitul cler pentru zidirea mănăstirii de aci i-au fost făgăduit, deschilinit și pe amăruntul să luăm samă“.

Sigur, sinodul s'a ocupat și de alte lucruri afară de aceste trei și afară de cele amintite de Samuil Klein (la Cipariu, *Acte și fragmente* p. 120). De care, anume, nu știm până acum.

UMORUL SFINŢILOR

Vă veți mira, poate, de această asociare neobișnuită: *Umorul și Sfinții!* Nu sunt aceștia doi termeni incompatibili? Nu se exclud ei, reciproc, unul pe altul? Se poate oare vorbi despre umor la Sfinți? Doar Sfinții, cu toții, au fost oameni severi, ascheți, rigizi, serioși, dacă nu chiar morocănoși, — adecă oameni, ale căror buze niciodată nu s'au deschis pentru un zimbet, pentru un suris, necum să mai facă — Doamne păzește! — și vre-o glumă! Doar Sfinții, așa cum îi vedem zugrăviți de pictori în bisericile noastre: lungi, subțiri, bărboși, cheli, slăbiți de veghe și de foamea căreia s'au supus de bunăvoie, urțiți, respingători, fără un pic de „vino-'ncoace“, — în felul și în halul acesta bieții de Sfinți nu sunt în situația de a ne inspira simpatie, sau de a ne da impresia că ei au putut să fie și veseli.

Cât din partea noastră, noi n'am căutat să adâncim ideia sfințeniei. În linie generală ne închipuim Sfinții la înălțimi inaccesibile nouă. Ne închipuim, că ei n'au fost numai oameni, ci au avut în sine o schintele a supranaturalului, — schintele ce le-a dat posibilitatea să se ridice în sus, să urce munții idealului spiritual, unde noi, oameni legați de glie, amatori de petrecanii pământești, de un pahar de vin, ars și nears; noi cari ne plecăm bucuroși urechea spre o melodie ce se furișează ușor prin ureche la inimă și o fredonăm în urma lăutarului de lângă masa noastră, — nu putem ajunge. Acești Sfinți uscățivi, firavi, cu mâini și picioare ca fusul, — sfinți obișnuiți numai cu căznirea trupului lor, sfinți, cari n'au făcut altceva, decât că și-au tocit buzele îngânând mereu la rugăciuni, — acești sfinți, cari, în fuga lor de ceea ce numim noi „lume“, — trăitu-și-au viața, în marea lor majoritate, între zidurile feciorelnice ale claustrului și ale mănăstirilor, — fost-au ei în stare să-și îngăduie și vre-o explozie cu spirit, vre-o șagă, vre-o vorbă de glumă? Avut-au ei oare și o lature mai omenească — să-l zicem așa —, un aspect, care să-i apropie de noi și să ni-i prezinte în culori mai simpatice, mai puțin severe, mai omenești, mai „lumețe“? Și, peste tot, nu-i o profanare să pui alături noțiunea sfințeniei, de noțiunea umorului?

Cred că am nimerit fillera de întrebări ce poate s'au mai perin-

dat și probabil se perindă în mintea multora și acum, când vor ceti acestea rânduri așternute pe hârtie, prin cari am trasat concepția curentă despre sfințenie.

Nu fac nimănui nici o nedreptate, nici un afront atunci, când fixez această constatare. Elementele doctrinei religioase ce noi am început să ne însușim pe genunchii mamelor noastre în prima-ne copilărie, — doctrină ce am desvoltat și amplificat, într'o măsură oarecare și teoretic, pe băncile școlii primare, — doctrină ce apoi am completat — ca să mă folosesc de un eufemism indulgent — în cursurile secundare, pentruca odată scăpați de cătușele programei analitice din licee, să nu ne mai ocupăm de ea, — această doctrină, în fond rudimentară și absolut insuficientă spre a servi de bază unei convingeri solide în fața obiecțiunilor pseudo-științifice oferite de cărți și de viață, — nu ne-a oferit, pentrucă n'a putut să ne ofere, măsura cuvenită pentru adâncirea hagiografiei, n'a putut să ne prilejuiască o cunoaștere mai apropiată a sfinților. În urma acestei învățături, foarte reduse, ne-am ales cu foarte puțin sub acest raport. Știm, că a trăit Isus Hristos, Fiul Mariei din Nazaret; câteva întâmplări din viața Lui; că a avut 12 Apostoli (dar să nu ni-se ceară să le dăm catalogul, căci ne încurcăm); că a fost răstignit de iudovi și că a treia zi a înviat. N'am căutat însă nici-odată să pătrundem mai adânc în structura psihologică a acestui personaj-coloș, care a spintecat în două vălul istoriei. N'am căutat să ne amplificăm orizontul cunoștințelor noastre despre Hristos, decât doar prin ceea ce am auzit întâmplător în vre-o predicuță, dacă am nimerit câteodată și pe la biserică și n'am ieșit chiar în momentul, când preotul se urca pe amvon... Sub raport religios, cunoștințele noastre se reduc la cantitatea păstrată de memorie, sau moștenită prin tradiție dela părinți și dela bătrâni. De aceea suntem poate în stare să ne închipuim, că la nunta din Cana Galileii Hristos a stat la masă cu fruntea brăzdată mereu de gânduri serioase, fără ca de pe buzele-i divine să fi sburat vr'un surâs ocrotitor spre tânăra păreche, care sub ochii Săi începea atunci să îndeplinească un rost în fire, rost orânduit dintru'nceput de însuși Dumnezeu-Crelatorul și ridicat mai târziu de Dumnezeu-Răscumpărătorul la rangul de Sacrament al Legii Sale Noi, — și că apostolii, din respect față de Isus, vor fi stat tot cu mâinile întinse cuviincios pe genunchi, așa cum șed la școală copiii de frica învățătorului!? Nici pe departe nu-mi vine să cred aceasta. Va fi fost și acolo, ceea ce a fost, dela prima nuntă începând, în cursul veacurilor, ceea ce este astăzi și va fi în viitor la toate nunțile din lume: voie bună și nu tânguire sau bocete, ca la morți. De sine înțeles — mutatis mutandis. Căci oricât m'aș închipui, pe baza

datelor scripturale, la această nuntă din Cana, nu-L pot vedea pe Isus... dansând de ex., sau gustând peste măsură din beutură. Dar nu mi-L pot în schimb închipui nici așa, că printr'o atitudine prea gravă și preocupată de altceva, să fi stricat tradiționalul apanaj al tuturor nunților de pe pământ: buna dispoziție și atmosfera de destindere.

Cele spuse despre Hristos sunt valabile în măsură și mai mare pentru sfinți. Despre aceștia nu știm nici macar atâta, cât știm despre Hristos. Las, că dacă am voi să stabilim și o vină, — ea este și a lipsei noastre de publicații în aceasta materie. Oricum ar fi, lacuna trebuie umplută.

Iată rostul și scopul rândurilor ce urmează. Ele vreau să înlăture un gol, un neajuns. Vreau să conducă într'o cursă rapidă de-a lungul creștinismului, oprind și fixând privirea asupra unuia sau altuia dintre cei mai vrednici urmași ai lui Hristos, arătându-i cu zimbetul pe buze, într'o postură mai pământenească. Nu vom pluti în norii mistice sau ai aschezei, cu toate că vom întâlni persoane venite de acolo. Vom umbla pe pământ, cu fruntea descoperită. Vom avea prilej să constatăm, că a fi sfânt și a bate căile trasate de Hristos nu înseamnă a rupe orice legătură cu buna dispoziție, nu înseamnă a zice adio oricărei scăpărări de duh. Sfinții au fost oameni în carne, sânge și oase, — și nu statui din marmoră sau bronz. În piepturile lor încă au bătut inimi ca și ale noastre. Sfinții n'au trecut insensibili și fără primejdii peste valurile vieții de aici. Avut-au și ei de furcă cu animalul din fiecare om. Și, dacă totuși la urmă au triumfat, e semn, că voința de a răzbi le-a fost mai tare decât greutatea de învins ale vieții.

Acest fapt numai de încurajare poate servi pentru oamenii de bine. Viața fiecărui sfânt, pentru un suflet de creștin, se traduce în lozinca din două cuvinte: *Vivant sequentes!*

*

Desvoltând acum subiectul ce mi-am ales, despre umorul în viața sfinților, țin să precizez dela început, că acest umor nu este identic cu glumele nesărate ce se rostesc în cercuri intime și hazul cărora zace în vulgarități, în vorbe triviale, și are ca subiect lucruri inavuabile și nedemne pentru un om cult, necum pentru un sfânt! În viața sfinților, ca atari, nu găsim nici o urmă de obscenitate, de josnicie, de vorbe „slabe“.

Dacă vom defini umorul: Interpretarea cu haz decent a realității, — eu voi fi pe deplin înțeles.

Un creștin pe deplin convins de adevărătatea credinței în Hristos și ajutat de harul lui Dumnezeu, urmărește de aproape mântuirea sufletului său. Dar fiecare dintre aceia, cari ascultă șoap-

tele de har, merge în urma lui după cum îi dictează naturelul, temperamentul său. O fire blândă și timidă va bate drumul ascunderii și al tăcerii. O fire mai sanguinică va câștiga raiul numai după isbânda ce trebuie să secere pe câmpul de bătălie cu pasiunile sale inferioare. Un temperament vioiu, deschis, va găsi totdeauna calea și mijloacele de a se înveseli în urma luptei, ce — oricum — și el trebuie să ducă împotriva „omului“ din sine.

Cu toții, prin urmare, pe alte și alte căi, urmăresc aceeași țință finală: intrarea în împărăția luminoasă de sus. Fără îndoială, aceasta luptă este extrem de grea. Pentru că și sfinții primesc lovituri dela soarte și dela oameni. Și pe umerii lor gravează crucea obligatoare pentru ucenicii lui Hristos. Unul cu firea blândă și închisă, va purta-o mai departe și după lovitură, gemând sub povara ei. Spunând aceasta mă gândesc la umorul sarcastic sfidător, de un isbitor tragism, al diaconului *Laurențiu*, „mâna dreaptă“ a papei Sixtus II, — care a fost și el prins de prigonitorii credinței în Nazarineanul răstignit. Nevoind să-și renege convingerea, a fost osândit la moarte. Sentința urma să fie executată în felul următor: Se procură de undeva un grătar enorm. Laurențiu e așezat pe acela. Se dă foc rugului de sub grătar și Laurențiu îndură efectele groaznice, produse de flăcări. După trecerea unui interval anumit, îi zice judecătorului, care asistă la pârjolirea lui și voia să afle unde-s ascunse bogățiile bisericii: „Sunt deja copt; întoarce-mă și mâncă!“¹⁾.

Crudă ironie de pe un astfel de pat de moarte!

Temperamentul vesel, în schimb, va găsi și în momentele tragice partea vulnerabilă a întâmplărilor și va plasa un „spirit“ chiar și atunci, când altuia nu i-ar arde de glumă. Tipic, sub acest raport, a fost Sfântul Ioan Bosco, despre care va fi vorba pe larg mai la vale.

*

Nu numai legendele și scrierile apocrife conțin argumente în favorul tezei ce ne preocupă, ci și biografiile concrete și singuractice stau în slujba aceluiaș adevăr.

Atât de sigur este acest lucru, încât un episcop german, răp. **von Keppler**, s'a simțit îndemnat a scrie o carte de aur despre bucuria creștinească; o carte cu titlul sugestiv de: *Mehr Freude*, — și în care autorul înșiră o galerie întreagă de oameni veseli în istoria creștinismului. Iată-i barem cu numele:

¹⁾ „Assum est, inquit; versa et manduca!“ — S. AMBROZIU, *De Officiis*, II, 41, la Allard: *Storia critica delle persecuzioni*, III, 85.

S. *Apoloniu* vorbea călugărilor săi despre urmările nefaste ale intristării și le recomanda bucuria aceea, care e o parte integrantă a lacrimilor de căință.

S. *Pachomie*, chiar și în ultimele clipe ale vieții sale pline de abnegații și de mortificări, avea o față veselă ce-l caracteriză pe el în toată viața sa.

S. *Antoniu cel Mare*, „steaua deșertului” și părintele monahismului, avea o înfățișare atât de veselă, încât ea îl trada în mijlocul mulțimii de călugări sihastri și era cu neputință a nu-l recunoaște pe loc.

S. *Vasile cel Mare*, care a fost atât de aspru cu sine și cu trupul său, încât sf. Grigorie Nazianzenul a putut spune despre dânsul, că aproape nu are nici carne, nici sânge, — era vesel mereu.

Prefectul Modestus voia să-l constrângă la îmbrățișarea sectei eretice a arienilor. Vasile nici nu voi să audă. Atunci prefectul îl amenință cu sechestrarea averilor, cu chinuirea, ba chiar și cu moartea. Vasile nici nu clinti măcar, ci-i va spune că nu se poate.

— „Până astăzi încă nimeni n'a vorbit așa cu Modestus, — zise prefectul.

— „Pe semne, că până astăzi nici Modestus n'a avut de a face cu nici un episcop, răspuse Vasile. — Noi, episcopii, suntem cei mai pașnici oameni de pe lume. Când însă e vorba de Dumnezeu și de legea lui, atunci toate pedepsele, chinurile și moartea chiar, cu cari se încearcă înstrăinarea noastră de Dumnezeu, ni-se par a fi delicii”.

S. Martin, S. Paulin de Nola, S. Romuald, S. Bernard, S. Dominic, au fost deapururi veseli. S. *Francisc de Assisi* a fost poreclit: „fratele vecinic vesel”, — un virtuoz al bucuriei, un fel de: Jack bonn-homme, — în sensul bun al cuvântului. Pentru dânsul toate făpturile erau frate și soră. Soare și lumină, foc și pământ, isvoraș și pârâu, stânci și vânt, arbori și flori, pasări și mielușel, — toți și toate sunt frații și surorile lui. El cântă un imn la adresa fratelui soare și a sorei lună. (Tradus în românește de preotul-poet Ion Gârleanu O. M. C. și publicat și în broșura episcopului Al. Nicolescu: Din natură, — Lugoj 1935). El nu se jena să spună și unui cățeluș sau unui măgăruș, că-i este frate, pentru că toată firea el n'o vedea decât ca pe o filiațiune a lui Dumnezeu, părintele universal și prima cauză a tuturor lucrurilor. Corpului său, pe care nu-l prea menaja nici cu somnul nici cu mâncarea, când îi cerea vr'una din aceste două lucruri, îi zicea: *Frate corpo somarello*, — frate trup măgăruș, adevă prostul, pentru că cerea ceva ce, în psihologia elevată a Sărăcuțului din Assisi, era nociv, vătămător pentru suflet. Știut fiind, că „pienus venter non studet libenter”.

Pe sine și pe frații săi întru sihăstrie îi numea: „locutores Domini“, — muzicanții veseli ai Domnului. Dacă era cuprins de extaz, avea o atitudine de copil. Cu o bucată de lemn și cu un linial în mâini el imita cântatul la violină, ca să împrumute astfel și un ritm acelei melodii, pe care i-o inspira fantezia lui fermecată.

La Portiuncula din Assisi, mănăstirea vestită a lui, avea un miel blând, care-l întovărășea pretutindeni, chiar și în biserică, unde prin „tremolo“-ul său acesta se atașa corului de călugări, cântând ca mieli alături de ei, de parcă și el ar fi făcut parte din cor.

Pimind odată un fazan, drept cadou dela un nobil, Francisc salută pasărea cu: „Lăudat să fie Domnul, frate fazanel!“ — Altădată zise unui greier: „Cântă mărirea lui Dumnezeu, frate greeruși!“ — și greerușul se puse pe cântat, până când Francisc trebui să-l oprească. Când medicul curant îi anunță apropierea ceasului din urmă al vieții pământești, Francisc de Assisi exclamă vesel: „Fii binevenită, sorioară moartel!“

Am crezut de cuviință a consacra o pagină în cinstea părintelui a multor mii de călugări, — nu atât pentru umorul lui, cât mai mult — pentru felul lui original, simpatic și aparent copilăresc de a privi în față lumea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În galeria începută mai sus am putea înșira cu drept cuvânt, între alții, pe *S. Clara*, întemeietoarea ramurei femeiești a ordinului franciscan, — căreia, fiind bolnavă în pat, cineva i-a spus să aibă numai răbdare în boala sa și căuta să-i ofere mângâiere, îmbărbătare. Ea însă replică uimită, spunând, că de când ea s'a dedicat lui Dumnezeu, n'a mai avut prilej să deprindă răbdarea, pentru că niciodată n'a putut-o întrista nimic: a fost pururea veselă.

În mod vrednic o putem numi între sfinții cu vecinică bună dispoziție pe *S. Ellsaveta de Turingia*, soția lui Ludovic de Turingia, care petrecându-și ziua întreagă în mortificare și în ajutorarea săracilor, deși oboșită, seara își petrecea veselă timpul în tovărășia soțului și a copilașilor săi. Ea a fost aceea, care despre persoanele evlavioase, dar cu înfățișarea sumbră, supărată sau mâhnită spunea, că au o mutră de parcă vreau să sperie și pe Dumnezeu. Dacă avem ceva de dat lui Dumnezeu, să dăm cu veselie și cu bucurie.

S. Caterina de Siena, S. Bernardin, tot sienez, S. Bonaventura, S. Ludovic, regele Franței, fer. Ioan Colombini, S. Tereza cea Mare, S. Francisc de Sales — la Sf. Francisc de Sales a mers odată o doamnă, care, între altele, i-a spus sfântului: „Toate ar fi, cum ar fi, Preasfințite, dar slujbele acelea din biserică sunt foarte-foarte lungi“. — „Admit, doamnă, că slujbele sunt lungi, dar, admite și Mata că evlavia îți este foarte scurtă“. — S. Ioan Berchmans, „lieblich-

gul^a, beniaminul tuturor celor din casă, S. Vincențiu de Paul, — și alții și alții, al căror număr este legion în sensul bun al cuvântului, nu s'au lăsat niciodată târiți de temperamentul lor, pe care unii îl aveau foarte irascibil și repede gata să explodeze în furtună vijelioasă, — ci întotdeauna au avut pe față expresia blândă, senină și veselă a conștiinței liniștite și a păcii lui Hristos, și astfel și conversația lor era presărată cu umor, cu vorbe de haz și cu duh.

*

„Nobleța, transcendența gândirii lor face pe sfinți să judece lucrurile și întâmplările lumii acesteia într'un mod deosebit de obștea omenească. În consecință vădese cu toții, mai mult sau mai puțin, un fel de bizarerie, care este germenele a ceea ce S. Pavel a numit: nebunia crucii”. (*Capecelatro*: San Filippo Neri, II. 285).

În această lumină voiu cita câțiva sfinți.

Cei mai tipici sfinți umoriști au fost, fără îndoială, S. *Filip Neri* și S. *Ioan Bosco*. Italia, țara surâsului și a voioșiei, se poate mândri că i-a avut. Temperamentul sanguinic și exuberant al italianului se menține la loc de frunte și pe terenul aschezei și al sfințeniei vesele, cu deosebirea, că ce-i sanguinic în sfânt este înăbușit cu mortificarea și cu umilința, iar ce-i exuberanță, este lăsat să îndulcească nițel greutățile spinoase, de cari e plin drumul ce duce la muntele Domnului...

Firea deschisă a acestor doi luceferi strălucitori pe ceriul bisericii catolice, s'a pretat în mod cât se poate de fericit la educarea tineretului. Tineretul este exuberant, lui exuberanță îi trebuiește. Amândoi acești sfinți, de fapt, au fost pedagogi neîntrecuți. De fapt ei n'au lăsat după sine tratate de pedagogie, ca un Foerster sau un Pestalozzi —, dar biografiile lor s'au îngrijit în măsură suficientă, ca posteritatea să nu rămână neorientată asupra metodelor originale întrebuițate de dânsii în această sarcină extrem de grea, care este educarea tinerimii,

*

A înșira toate „năzdrăvăniile” și „apucăturile” hazlii săvârșite de S. Filip de Neri, ar însemna să pun pe hârtie o seamă de anecdote, cari laolaltă ar forma un volum întreg. Voiu înșira deci numai câteva din ele așa, dupăcum le-am cules din biografia sa scrisă de cardinalul Capecelatro și din alte opere despre dânsul¹⁾.

S. Filip era adânc convins, că perfecțiunea creștinească este condiționată de o *smerenie absolută*. Nu poate ajunge în raiu, cine nu bate calea umilinței. Cu această convingere în inimă el a căutat umilirea sa și a tuturor acelora, cari erau încredințați grijei sale duhovnicești.

¹⁾ ENRICO JOLY: *Psicologia dei Santi*, Roma 1909.

Cea mai mare umilire însă Filip a deprins-o față de sine. N'a întrelăsat nici un prilej spre a se umili. În felul acesta a ajuns la o astfel de stăpânire de sine, încât se credea cel din urmă dintre oameni. Dorea să nu fie apreciat de lume, pe a cărei părere nu dădea o para chioară, ci căuta să fie cât mai bine văzut în fața lui Dumnezeu, Firește, nu totdeauna isbutea să se ascundă. Lumea îi căuta, tinerimea — în urma contactului zilnic ce avea cu el — îl adora ca pe un sfânt și-i ducea faima prin Roma întregă.

Să vedeți, cum căuta s. Filip să scape de opinia favorabilă a lumii, — opinie, pe care alți muritori, cu alte principii, decât ale lui, ar căuta să și-o asigure cu orice preț, și i-ar măguli s'o aibă.

Într'o zi întâlnește pe străzile Romei pe fratele capucin Felice da Cantalice, cu care era în relații de prietenie. Și acesta se bucura de faima sfințeniei, dar, animat de aceleași sentimente ca Filip, căuta să rămână ascuns, umilit, chiar disprețuit de lume. După obișnuitul schimb de amabilități, Felice îl întreabă pe Filip, nu cumva îi este sete!? Răspunzând acesta afirmativ, Felice adăugă: Acum am să văd, dacă într'adevăr ești mortificat — adecă dacă ești cu adevărat umilit și nu-ți pasă de lume. Zicând acestea, scoate din săculețul, cu care umbla la cerșit, o sticlă cu vin, — dania vr'unui binefăcător —, și o întinde lui Filip să bea. Un altul ar fi stat pe gânduri: să bea sau să nu bea în văzul lumii, și poate s'ar fi rușinat s'o facă în public, — dar Filip nu șovăiește nici o clipă, ci duce la gură sticla cu vin și în fața mulțimii de oameni din jur, sorbi din ea încet, pe lung. Lumea li-se adună împrejur. Unii făceau observații cu haz, alții își băteau joc de ei, așa cum s'ar întâmpla și astăzi, când lumea ar zice: „Uite la popa, că predică apă și bea la vin“, — dar lui Filip nu-i păsa. Restitui lui Felice sticla zicând: „Ia, să văd acuma și eu, în ce măsură ești mortificat tu!“ „Mergi la cerșit mai departe cu această pălărie pe cap“, — și-i puse în cap pălăria proprie.

A vedea la Roma, pe la 1560 un capucin cu pălărie pe cap, era ceva enorm de ridicol. Cam așa, cum ar fi astăzi un ofițer care ar mâna pe stradă un cărucior cu un copilăș în el, sau să se păzească de ploaie cu umbrela, — sau orice alt lucru în contradicere cu felul de a-l vedea în mod obișnuit. — Pe Felice îl cunoștea toată lumea, căci zilnic era la cerșit. — Îi și răspunse lui Filip: Merg bucuros cu pălăria pe cap însă dacă cineva mi-o va lua, va fi spre paguba ta! — Și o porni pe aci încolo.

O droaie de copii gălăgioși, așa cum sunt copiii de pe străzile Romei, se luă după el strigând: Ohè, fra Felice col cappello! Aoleo! fratele Felice cu pălărie! — Călugărul înalnta zimbînd, bucuruos, că se poate umili odată mai mult.

Pe o altă stradă Filip, care a mers cu capul descoperit, i-a luat pălăria. În felul acesta cei doi sfinți s'au pus reciproc la un examen de umilință, trecând ambii cu succes peste el.

*

Dacă judecăm numai la suprafață unele atitudini de ale lui Filip, trebuie să credem, că sunt curate nebunii, prostii sau aiurări. Adevărul este, că el se nizuiește a părea scrântit, vulgar, de disprețuit. Sunt note voluntare. Mai ales atunci când cineva ar dori să-l venereze sau să-l admire ca pe un om sfânt.

Vestea faptelor sale minunate a parcurs nu numai orașul Roma, ci și Italia întreagă. Cine vine la Roma, dorește să vadă și minunea Romei, pe Filip de Neri. Dar acesta sburdă, glumește și râde în fața cardinalilor, cari îl fac reverința și-l stimează. El știe, că Roma îl cinstește ca pe un sfânt, chiar pentru aceea Filip *dansează singur în plețele publice* sau acolo unde este adunată multă lume pentru ceva serbare.

Trecătorii îl arată ca pe un sfânt, iar Filip mergând cu penitenții săi pe străzile Romei, poartă în mâini un buchet de grozame și-l miroasă din când în când, cu ifos și cu mare plăcere, ca lumea să-l creadă un ușuratic amator de parfumuri. Intr'o bună zi se întâlnește cu un frate cerșitor. Filip crezu, că i-se îmbie un nou prilej de a se mortifica și-l roagă să-i dea să bea dintr'unul din butoiașele ce avea cu sine acela. Și beu din butoiaș. Cine nu-l cunoștea, își râdea de el.

Alții merg la el cu gândul de a cunoaște un sfânt, iar el — pentru astfel de ocazii — ținea la sine cărți cu povești și cu glume pentru copii, pe cari le citește în fața oaspeților. Se vede încunjurat de savanți, cari vreau să-i admire înțelepciunea, — el în schimb le citește din câte o carte fără nici o valoare, întrebunțează barbarisme în conversație și se arată a fi un ignorant.

Ca să nu fie socotit drept sfânt, merge la biserică cu un sac întors pe dos peste reverendă, își pune bereta pe o ureche, merge pe stradă cu o piele de jder ce i-a fost donată de cineva și parcă se mândrește cu ea. — Voia cu tot prețul să inspire despre sine o altă părere decât cea curentă și favorabilă.

Pe vremea lui preoții purtau și la Roma barbă Filip, ca să se arate mai vrednic de dispreț, se barbiereste pe o jumătate de obraz și parcurge în halul acesta străzile Romei, bucuros că lumea își petrece pe socoteala lui zicând, că-i nebun și nerod. — Evita scrupulos orice prilej de a se mândri, pentrucă el socotea îngâmfarea ca pe un dușman al mântuirii sufletului.

(Va urma)

IULIU RAȚIU.

MIȘCAREA STAKHANOVISTĂ

Meșteri neîntrepuți întru a-și face reclamă, tovarășii roșii au umplut lumea cu lauda isprăvilor lor. Și, mai ales de-un an încoace, nu se poate închipui prilej prielnic care să le scape, fie în Sovietia, fie aiurea pe glob, fără să trâmbițeze „fenomenul” stakhanovist care, chipurile, ar fi dovada peremptorie a superiorității economiei colective față de munca individuală. Răsunetul cascadei de preamăriri la adresa mișcării pomenite a răsbătut până la noi. Într’o inseilare din „Curentul”, d. *Ioachim Botez*, mai în primăvară, are rânduri de caldă simpatie pentru această „lozincă tinerească a muncitorilor de elită — acei udarniki din Rusia sovietică — un curent dinamic în industria grea și ușoară, care tinde să se sporească producția, ridicând capacitatea mâinei de lucru la nivelul de posibilități al mașinei”. Iar d. *C. Rădulescu-Motru*, valorosul cugetător și membru al Academiei Române, la întrebarea: Ce este stakhanovismul? nu ezită să răspundă: „Triumful caracterului sutlețesc asupra tehnicii”. Apoi continuă¹⁾:

„Până pe la 1934, producția economică rusească lăncezea din cauza indolenței muncitorilor. Nu se muncea destul. Nu se muncea cu economie de material. Nu se muncea cu punctualitate. Cauza revoluției sovietice părea pierdută. Abaterile dela vechiul spirit burghez începuseră chiar să fie din ce în ce mai dezaastroase. Pentru a menține munca la înălțimea cerințelor industriei, conducătorii politicii sovietice au recurs la „batalioanele muncitorilor de asalt”, *udarnicii*, care aveau să dea celor leneși și vicioși exemplul de muncă punctuală și repede. *Udarnicii* erau mai bine salariați și erau în același timp lăudați printr’o întinsă publicitate. Aceste batalioane totuși nu aduseră regenerarea dorită. Ele, fiind impuse de sus, adeseori dădeau loc la abuzuri. Se înscriau în rândul lor tot felul de elemente dubioase. Era nevoie de ceva pornit de jos, de un fapt exemplar ieșit din sufletul mulțimii muncitorești, care să trezească entuziasmul și să fie contagios; un fapt, pe care să se țeasă o legendă spirituală. Pe acesta îl aduse muncitorul, din minele de cărbuni ale Donețului, numit Stakhanov. Stakhanov, muncitor cu mușchi solizi, într’o zi se ambiționează să întrecă pe toți colegii lui în extragerea de cărbuni prin mijlocirea ciocanului mecanic, și ajunse să extragă zilnic o cantitate de trei, de patru ori mai mare decât media obișnuită. Administrația minei s’a grăbit să semnaleze cazul, aceea ce aduse din partea guvernului sovietic spor de salariu și o largă publicitate de laude pentru „eroismul de muncă” al lui Stak-

¹⁾ Cfr. *C. RĂDULESCU-MOTRU: Romântismul, Catehismul unei noi spiritualități*. București 1936, pag. 7-8.

hanov. Prin această largă publicitate exemplul lui deveni cunoscut în toată Rusia. Alți muncitori ajunseră să producă de cinci ori mai mult decât media. Unul chiar, numit Borissov, ajunse să producă de șapte ori și jumătate mai mult decât media. Contagiunea deveni generală. Căci muncitori vrednici existau pe pământul Rusiei, dar ei nu erau scoși la lumină și nu erau puși în poziție să-și valorifice aptitudinile. Mașina singură era insuficientă pentru așa ceva. Trebuia atmosfera spirituală a eroismului la muncă: legenda în jurul numelui lui Stakhanov. Astăzi, Rusia întreagă se găsește sub fascinația stakhanovismului¹.

Rândurile elogioase și de bunăcredință ale d. C. Rădulescu-Motru nu sunt, totuși, decât ecoul celor strigate de agenții stalinismului la toate răspântiile, pe toate tonurile și folosindu-se de toate uneltele. Oficiosul bolșevic *Pravda* e plin de osanale la adresa mișcării stakhanoviste¹). Și după el se înstrunează întreagă orchestrația de acasă și din străinătate stăpânită de aceleași visuri, respectiv binevoitoare, ori dornică de noutăți, fără să-și mai ia osteneala să cerceteze de ce-i vorba: de adevăruri, neadevăruri, ori semiadevăruri? Așa se face apoi că se crează mituri acolo, unde realitatea fiind la îndemână, dacă-i privită din aproape, te trezește în fața unui fapt care, departe de a fi de domeniul legendei — nil novi sub sole — și de proporții de basm, e ceva pe cât de firesc, pe atât de ușor de înțeles și de realizat și cu puteri mai modeste decât cele de eroi și uriași. — Cum e cazul cu prestațiile din zodia stakhanovismului.

Căci, la adicățiile, ce-i și ce vrea toată această mișcare? Cum a luat ființă? Ce a înfăptuit și care-i tâlcul acelor înfăptuiri? Și mai ales: care-i taina tămâielilor ce i-se aduc de actuala stăpânire sovietică? Tot întrebări oarecum spontane, dar cari reclamă lămuriri fără zăbavă și fără patimă.

1. Povestea începuturilor stakhanovismului e simplă, ca viața lipsită de întortocheală a lui *Alexei Stakhanov*, de a cărui nume se leagă mișcarea cu răsunset mondial. O știm dela el însuși: De obârșie din părțile Orelului. Născut și crescut într-o familie săracă, în care visul cel mai alintat era: să aibă și ei un cal să-și lucreze petecul de pământ ce aveau, și să scape de rușinea de a fi sărăcii lucii, cari nici măcar o gloabă păcatoasă n'au pe lângă bordeiu. La doisprezece ani e orfan. Apoi slugă la un morar înstărit, ca să fie de ajutor mamei sale văduve și celor trei frațiori fără tată. Mai târziu — acum era deja căsătorit — vine la minele de cărbuni

¹) Revista de greutate: *La Nouvelle REVUE FRANCAISE* aduce, în numărul său din Ianuarie 1936, o mulțime de texte adunate, toate, din *Pravda*, de d. A. Habaru dela numitul organ de publicitate (pag. 75-95). Ne vom provoca și noi, nu odată, la această colecție de texte. Dar fără altă indicație decât A. Habaru.

din basenul Donețului: flămând, desculț, cu un cufăraș în spate. Vine, deși-i era groază de adâncimile minelor. Dar voia să câștige 400 ruble și să-și cumpere un cal și hamuri. Asta: fie ce-o fi!

Cu acest dor în suflet înfruntă spaima moștenită dela bunicu-său și se coboară în mină. Se obișnuiește, învață ce-i de făcut cu ciocanul de miner. Se înscrie în clubul minerilor și se împretinește și cu slova scrisă și tipărită. Ba merge mai departe: începe să cetească gazete și să mai și scrie una alta. Firește că după ce gată cu lucrul. Nevasta, plictisită, i-o spune categoric: „Destul! Ai câștigat mai mult decât îți trebuie pentru un cal. Acas!” El însă o mulcomește: să mai aibă nițică răbdare că vrea să se desăvârșiască. Și mulereea s'a dat plainică. Iar el și-a văzut mai departe de desăvârșire. Și nu înzădar. Gândului ce-l frământa de mult: trebuie să fie un modru pentru urcarea cantitativă a producției muncii săvârșite în răstimpul reglementar de 6 ore, i-a dat de capăt. Precum s'a destăinuit tovarășilor de trudă, și precum a și dovedit repede. In seara de 30 August 1935 la ora 23 s'a scoborit în măruntaiele negre ale minei, nu fără strângere de inimă. Dimineața, la ora 5, a ieșit la lumina zilei: biruise. Isbutise se extragă nu mai puțin de 102 tone de cărbuni.— Când până aci nu trecuse nicio dată de cele 7 tone ale tipicului obișnuit¹⁾.

2. Pilda lui Stakhanov a găsit următori. Mai ales că presa s'a îngrijit să ridice în nori această, așa botezată, biruință bolșevistă. In 7 Sept al aceluiaș an se înregistrează recordul tovarășului Savcenko, dela minele de cărbuni din Enakievo: 151 tone. în 6 ore de lucru. La 11 Sept. camaradul Nichita Isotov dela Gorkovka doboară, în acelaș răstimp, 240 tone; Mihail Pavlov dela Novosibirsk e laudat, la 27 Noemvrie, pentru prestația: 991 tone. Firește că tot în 6 ore. Pe toți îi întrece însă minerul Matcedin dela mina Molotov din Prokopievsk, la 21 Noemvrie, cu cele 1,446 tone de cărbuni in 6 ore (A. Habaru).

Dela minele de huiă, însuflețirea întrecerii întru a produce cât mai mult, a trecut și pe alte tărâmurii. Așa, de ex., la căile ferate, unde s'a încercat și s'a ajuns la recorduri strălucite sub raportul vitezei și a formării de trenuri de marfă. Mecanicul Petru Krivonos de pe linia Slaviansk-Loviana (linie rău famată) a dovedit că poate să mâne un tren greu de cărbuni cu 34—37—40 km. la oră, deși până aci se credea că peste 23—24 km. nu se poate trece. In acelaș sector al Donețului inferior mecanicul Borovko, in Octomvrie trecut, a făcut 50,5 km. la oră, ca mai nou să-l întrecă

¹⁾ Cf. *DOSSIERS DE L'ACTION POPULAIRE*. Nr. 356 din Ianuarie 1936. Articolul: *Comment on crée une mystique*. Pag. 3—4.

și pe acesta Jukovin cu cei 60 km. la oră în calea spre Kharkov. În formarea trenurilor de marfă, tovarășul Cojocar a arătat, la 22 Sept. trecut, că el e în stare să formeze un atare tren în 14 minute. Lucru în care numai un alt slujbaș umil dela căile ferate ruse, Krasnov dela Debal'tsevo, l-a întrecut cu cele 12 minute ale lui, cât îi trebuie acestuia pentru a forma un tren de marfă. (A. Habaru).

Alte recorduri: în uzina de automobile din Gorki ajustatorul Bussyghin a fabricat 1050 piese în loc de 675, cât era regula. Așa s'a făcut apoi că această uzină, la sfârșitul lui Noemvrie trecut, putea livra zilnic 200 automobile și nu numai 148, ca până atunci. Ciubotarul Smetanin, — așa se afirmă — coase la zi 1400 perechi de căpute; făurarul Kozlov, cu brigada sa dela uzina metalurgică din Taganrog, furnizează 13 tone, în loc de 1.3, cum era până aci. În aceeaș locatitate, la uzina „Krassov Hydrofuss“, strungarul Ivanțof și-a ridicat producția cu 600 % față de trecut; electricianul Șumikin, începând cu 10 Noemvrie trecut, execută în 6 ore o muncă pe care de obicei o făcea în 42 ore 21 minute. La uzina Orga-metal (Moscova) tovarășele Nina Slanikova și Maria Makarova, fiind luate peste picior, au dovedit în 23 Noemvrie trecut, de ce-s în stare: prima a produs la zi un plus de 527 %, a doua 625 % față de norma ce era stabilită. La aceeaș uzină Tepikin a atins 1000 %, Alechin 1050 % față de trecut¹⁾. Măestrele de țesătorie Maria și Dusia Vinogradova la început conduceau 16—24 răsboaie de țesut. De când lucrează însă după sistemul stakhanovist, aceleași două surori au condus 70, apoi 100, în sfârșit 144 răsboaie de țesut. Iar grupul kolkhosistei (moșiere) Maria Demcenko a isbutit, după osteneală de 7 luni, să expedieze fabricii de zahăr din Nabutovsk câte 500 chintale sfeclă de zahăr de pe hectar. Când până aci media de hectar era 143 chintale. (A. Habaru).

3. De prisos să mai înșirăm și alte amănunte, după ce și din cele de mai sus apare limpede de ce-i vorba. Mândria cârmuirii e de înțeles și ea. Și încă nu atâta mândria, cât mai vârtos bucuria de această mișcare, a cărei scop, mărturisit de Stalin: „să se ridice peste normele tehnice actuale, peste capacitățile de venit prevăzute și peste planurile de producție și balanțele existente“ fiind în bună parte atins, cel puțin pentru moment, a scos statul sovietic dintr'un greu impas. Drept că și regimul face totul, numai să întărească acest curent. Discursuri, congrese, serbări populare, articole de ziare, difuziuni radiofonice, afișe, broșuri de propagandă stau în slujba acestui gând Chipurile muncitorilor ce se disting apar în gazete și se

¹⁾ Cf. *Dossiers de l'Action Populaire*, l. c. pag. 5—6.

răspândesc în toate părțile în milioane de exemplare. Interviewurile date de dâșii sunt publicate la loc de frunte. Cele mai neînsemnate amănunte ale vieții lor sunt povestite cu emfază. Cuvântul lor e ascultat la radio. La părăzile obștești li-se dau locurile de cinste. Numele lor sunt pe buzele tuturor.

Ba s'a mers și mai departe. În 14 Noemvrie trecut s'au întrunit în congres trei mii muncitori și muncitoare stakhanoviste, reprezentând toate ținuturile Sovietiei. La încheierea celor patru zile de desbateri aprinse asupra metodei inaugurate de Stakhanov, au fost primiți sărbătorește în sala în care se încoronau odinioară țarii. Și s'a întâmplat ceva ce nu se prea întâmplă: a vorbit însuși *Stalin*, dictatorul roșu. Discursul acesta a fost difuzat numai decât, de trei ori dupăolaltă, în extenso, și a fost scos apoi în broșură, desfăcându-se repede în cinci milioane de exemplare. La sfârșitul cuvântării sale „omul de oțel” (*Stalin*) a lăsat să se înțeleagă că „eroii muncii” vor fi decorați. După care a urmat defilarea congresiștilor prin Piața Roșie a Moscovei, în fața unei asistențe imense. Toată calea către căminurile ce-i așteptau a fost un drum de triumf: pretutindena le-au ieșit întru întâmpinare masse muncitorești cu orchestre și cu buchete de flori, ridicându-i în slăvi și raportându-le nouile succese dintre timp, câștigate grație metodei lui Stakhanov. — În felul acesta s'a creat o psihoză de masse unică în felul ei. Ce răsunet are până și în rândurile armatei, o evidențiază între altele și gestul celor 5,700 parașutiști cari, cu prilejul manevrelor din părțile Kievului, au ținut să sară cu toții deodată, pe întrecute, perfect echipați și înarmați, din avioanele lor¹⁾.

4. Spectacolele înscenate de stăpânirea bolșevică ne pun în fața unei realități pe care am fi dorit-o în hala vechiturilor istorice: duhul lui Potemkin trăiește și activează în moștenirea Ecaterinei II.

¹⁾ Cf. *La Correspondance Internationale* (No. 122—1935); *La Vie Ouvrière* (22. 11. 35); *Journal de Moscou* (10. 12. 35); *L'Humanité* (24. 11. 35) ș. a., cit. în *Dossiers de l'Action Populaire* (No. 356—1936, pg. 7—10). Nici școala n'a scăpat de cămașa de forță a stakhanovismului. Cum îmbracă formă pedagogică acest sistem, se poate vedea dintr'un regulament ce a văzut lumina tiparului în *Komsomolskaja Pravda* (2. 2. 36). Câteva rânduri, de gustare: „Toți școlarii, la cel dintâiu sunet de clopoțel, atât la începutul prelegerilor, cât și în pauze, trebuie să se așeze în linie, la un loc anumit... În clasă este a se intra deodată cu dascălul, fără șgomot și fără vorbărie... Pe trepte este a se merge la pas și nici decât în fugă... În prânzitor se va intra în-de-unul, în rânduri lungi... În decursul mâncării se va observa silențiu perfect... Dela școală elevii se vor îndepărta în-de-unul, rânduri-rânduri, amăsurat numărului de bilet... La intrarea învățătorului în clasă este a i-se face raport și trebuie să fie salutat. Tot așa, la intrarea altor persoane, școlarii se vor scula în picioare și vor saluta”. (Cfr. *Schönere Zukunft*, 22. 3. 36).

Se afișează sgomotos că metoda stakhanovistă e ceva nou-nouț. Când colo adevărul e chiar contrarul. „Metodă nouă?” se întreabă socialistul *G. Dumoulin* în „Le Populaire” (26, 12, 35). Și răspunde tot dânsul: „Pentru tovarășii noștri ruși poate că da. Nu însă pentru noi. Ea e deja veche în cele mai multe din basenurile noastre de huiă..” Iar privitor la cifrele încrestate de presa sovietică, observă acelaș, tot acolo: „Aceste cifre poartă pecetea extravaganței. Și n’au valoare decât în ochii publiciștilor fără experiență, atașați vre-unui serviciu de propagandă. Impresionează însă dureros mineri din părți de lume situate înafară de Rusia. Câștigau numai dacă nu treceau frontierele Uniunii Sovietelor Rusești.. Pe lângă toate motivările, bune ori rele, ce se pot aduce pentru a justifica acest fel de propagandă, eu unul aș fi preferat ca Rusia să ne fie prezentată altfel decât în haina unor cifre fantastice; altfel decât prin prismă de legende și de povești prodigioase”. (In: Dossiers etc. pag. 21—22)

Și aieva: care i „descoperirea” stakhanovistă? — Impărțirea muncii. Numai cât acest principiu a fost preconizat deja în veac. XVIII de Adam Smith în arhicunoscuta sa lucrare asupra naturii și cauzelor îmbogățirii neamurilor. În Rusia leninistă trebuia însă „descoperit” din nou acest principiu pentru că, grație sistemului bolșevic, industria rusă îl uitase. Înainte de începuturile mișcării stakhanoviste muncitorii cvalificați perdeau jumătate din timp cu lucrări auxiliare cari nu reclamau nici un fel de calificare: aducerea materialilor, asortarea uneltelor, măturatul, în prealabil, al locului unde se va munci, ș. a. Ce face însă Stakhanov? Concentrează toate eforturile asupra lucrării esențiale. Ceeace poate face cu atât mai ușor că autoritățile i-au pus la dispoziție muncitori auxiliari, cu concursul nerăsplătit — ori plătit în chip de batjocură — al cărora s’a putut apoi ca „stakhanovetz”-ul să treacă peste „norma de producție” de zece, de douăzeci de ori. Ba se pomenește un caz când s’ar fi trecut acea normă în proporție de 1 la 90! Se înțelege că în această proporție a crescut și salariul „stakhanovetz”-ului. Dar cu neluarea în seamă a celor 8—10, și chiar și mai mulți muncitori auxiliari. — Ca să se poată parada cu recorduri fantastice neatinsese nici în America, necum aiurea¹⁾.

Altă „descoperire”: raționalizarea muncii. — Iarăși o „noutate” veche cât lumea. Trebuia însă să se facă ceva, pentru că haosul care se înstăpânise în industria bolșevică atinsese culmea. În uzinele de mașini, bunăoară, toate piesele se aflau claie peste grămadă, de

¹⁾ Cf. *N. S. TIMACEV: Le stakhanovisme.* (La Vie Intellectuelle. No. de pe Iulie - August 1936, pag. 208—225).

unde fiecare muncitor trebuia să scotociască piesa de care tocmai avea nevoie. Pe căile ferate trenurile de marfă umblau fără nici un orar. Stakhanoviștii i-au venit de hac acestei harababuri, stabilind un orar care trebuie respectat și aranjând piesele de mașini în așa chip, ca să fie ușor găsite. Asta în caz că n'ar fi la îndemână muncitorul auxiliar căruia „eroul” cu decorații să-i împărțiască ordinele de executat.

A treia „descoperire”: mașina poate fi strunită și ea, ca trupul omenesc, să lucreze de așa, cât să aducă un profit mult ridicat peste cel ce iasă dintr'o muncă făcută numai iac'așa, lasă-mă să te las. Metoda aceasta se aplică mai ales la transporturile feroviare, unde de prezent locomotivele activează cu presiune înaltă, câtă vreme până aci asta se întâmpla numai în cazuri de urgență. — La atâta se reduce, în fond, „noutatea”, mișcării stakhanoviste 1).

5. Tâlcul elanului provocat de această mișcare? — Înainte de toate trebuie precizat că acel elan nu-i chiar așa universal, cum scriu gazetele bolșevice. (Și cum vom vedea mai la vale). Și dacă totuși sunt și apostoli fanatici ai „ideii”, aceia sunt bine plătiții stakhanoveți. Salarul lunar, în medie, pentru un muncitor, e fixat la 184 ruble. Un stakhanoveț însă, cu trucurile menționate 2), poate câștiga neasemănat mai mult: 1000—2000, și chiar și mai multe ruble. După cum s'a constatat cu prilejul congresului stakhanovist. În Sept. trecut, Stakhanov a câștigat în 18 zile 1000 ruble; tovarășul Diukanov 1338; Kontsedolov 1618 ruble. În Octomvrie, pentru 14 zile de muncă, Stakhanov a căpătat 1008 ruble, Diukanov 1400, Kontsedolov 1609 ruble. „Avem salarii mari — spune în acel congres „eroul” Stakhanov, — și așa ne dă mână să trăim altfel ca până aci”. Acești bogați ai proletariatului și-au urcat pretențiile sociale și își văd de gramafioane, pian, radio, și alte utenzilii ca acestea

6. Din partea sa, cărmuirea bolșevică susține pe toate căile și cu toate mijloacele, mișcarea stakhanovistă. Ceeace nici nu-i lucru de mirare pentru cel ce înțelege substratul acestei „iubiri” roșii.

Ani de zile această cărmuire s'a folosit de masca „serviciului social”, pretinzând dela colectivitățile proletare „entusiasm social” și un spirit de jertfă până la extrem pentru „clădirea socialistă” care, odată bine încheată, va însemna raiul pe pământ. Elementele

1) Cfr. *N. S. Timacev*, I. c. pag. 209—217.

2) Repetăm: Să nu se uite că li-se pun din partea autorităților, la îndemână, cete întregi de lucrători ajutători. Cum a spus-o *Ordjonikidze*, comisarul poporului dela industria grea: „Unii cred că individul Stakhanov e cel ce a extras 102 tone. Fals. Brigada în întregime e aceea care a scos cele 102 tone”. (Cfr. *Correspondance Internationale*. Nr. 110, pag. 1647; cit. în *Dossiers*, etc. pag. 16.

dela conducere își aveau și ele partea lor de privațiuni în vederea aceluiași scop, întru cât fiecare membru al partidului trebuia să verse în cassa comună orice excedent de retribuție ce trecea peste un anumit maximum. Acest răstimp formează epoca de „ascetism bolșevic“, când o măturătoare de stradă, un muncitor calificat și un inginer aveau aceeași plată.

Decât: experiența aceasta a dat roade dezastruoase. Toată lumea se obișnuise să se plătească de o muncă serioasă, productivă, cu o avalanșă de fraze bombastice despre clădirea socialistă. Și atâta tot. Băgaseră doar' de seamă cu toții că mai mult se poate stoarce cu palavre lingușitoare pe lângă cei mari tari, decât cu trudă istovitoare. Iar cu asta s'a ajuns la o teribilă secetă de produse și la foamete în sensul cel mai tragic al cuvântului. La începutul lui 1933 stăpânirea a văzut cu ochii cum se apropie prăbușirea de neîncunjurat. Mai ales că amenințau și primejdiile externe, cu perspectivele negre ale unui defetism catastrofal. Faptul acesta îi trezește pe cei dela cârmă din visările lor utopice. Schimbă macazul și ideea „serviciului social“ o înlocuiesc cu aceea, mai puțin sonoră, dar mai reală, a „comercializării Revoluției“. Idee atribuită lui Stalin și realizată tot de el. Și anume așa: Stalin — după cum a povestit un intim al său, Mikoyan, în congresul panunionist al bolșevicilor, ținut în Februarie 1934 — a băgat de seamă că speculanții (semi legali) de alimente trăgeau dintr'asta venite fabuloase. Statul însă, cu „biletele“ lui de aprovizionare, trăgea pe naiba de coadă. Și atunci și-a zis: De ce să nu între în vistieria statului venitele încassate de speculanți? A deschis numaidecât așa numitele magazine „comerciale“, unde fiecare putea să-și cumpere de-ale gurii fără bilete, dar pe prețuri foarte urcate. Și s'a văzut că ideea e dintre cele mai fericite. Atâta a fost destul, pentruca la sfârșitul lui 1934 să se schimbe sistemul economic. Incepând cu 1 Ianuarie 1935 s'au scos din circulație biletele de pâine; în Octomvrie 1935 cele pentru carne și alte comestibile, iar din 1 Ian. 1936 s'a gărat și cu cele pentru vestimente și alte produse industriale. Și socoteala n'a fost proastă: pe titlul „impozit pe cifra de afaceri“ au intrat în buget sume enorme. Acest impozit pentru pâine, de ex., se ridică la 900% peste prețul costului, — un record ca și care „rechini capitalismului“ nici n'au visat măcar vreodată.

Acestei linii de „comercializare a Revoluției“ îi aparține și mișcarea stakhanovistă, după cum cu multă pătrundere remarcă prof. N. S. Timacev¹⁾, a cărui considerații-demascări le utilizăm aici. Cazul adecă — vorba ceea — a devenit așa: Observând cei

¹⁾ Cf. N. S. TIMACEV: *Le Stakhanovisme*, I, c, pag. 213--217.

dela putere ce s'a putut realiza (pe calea indicată) în comerț, și în parte și în agricultură, au încercat și pe tărâmul industriei. Incet și cu socoteală. La începutul lui 1935 se vorbea, mai în surdină, că industria de stat trebuie făcută rentabilă. La conferința directorilor de întreprinderi industriale (Maiu 1935) comisarul dela industria grea, *Ordjonkidze*, a cerut dela directori să lucreze și fără „zestre“. (În limbă sovietică oficială „zestre“ înseamnă ajutoare bănești date din vistieria Statului întreprinderilor industriale). Necazul însă era că aproape toate aceste întreprinderi erau deficitare. Acum, ca să scape de acest deficit cronic, s'a văzut că ar trebui comprimat salariul muncitorilor. Dar aici altă belea: cum să se facă așa ceva într'un stat care se intitulează „Stat al muncitorilor și țăranilor“ și unde — vorba vine — uzinele aparțin lucrătorilor? S'a căutat deci, și s'a aflat, o altă cale, care să ducă tot acolo: am numit mișcarea stakhanovistă, care (aprecierea e a prof. Timacev) în realitate nu-i nimic altceva decât „o tentativă de a exploata pe muncitor cu ajutorul transfugilor din clasa muncitorească“. S'a avut în vedere „frângerea normelor“ de producție și de salarizare de până aci. Și asta a succes. Cu primul trimestru al anului în curs, s'a început revizuirea normelor declarate inveterate. Presa sovietică însă nu atinge acest punct decât cu o prudență nemaipomenită. Totuși și așa s'a strecurat în lume vestea că plata muncitorilor dela uzina din Magnitogorsk a fost scăzută. În schimb crește numărul lucrătorilor dimiși. Așa Stakhanov însuși spune că în sectorul său mai înainte avea 117 muncitori, acum însă nu sunt decât 98. La uzina chimică din Dorogomilov nu mai sunt decât 2200 lucrători, în loc de 2400, câți erau nu de mult. — Și alte „bucurii“ ca acestea se mai știu din noua epocă de fericire stakhanovistă.

7. Fericire, de care au parte, numai o seamă de aleși pe sprânceană. Cei mulți însă ba. Aceștia dimpotrivă se simt mai tare apăsați și nedreptățiți. Și se încrestează o sumedenie de acte de sabotaj; toate îndreptate împotriva stakhanoviștilor. Intre cei timbrați chiar de Stalin ca dușmanii ai binelui comun, pentru torpillarea mișcării lui atât de dragi, se află până și ingineri, tehnicieni și șefi de întreprinderi. Cei mai mulți infractori se află însă în rândurile muncitorimei de rând. Stakhanoveții dela Nijni-Novgorod, când se întorc, cu Bussyghin în frunte, află că tiparele turnătoriei sunt inutilisabile; maiele de bătut sunt defectate; cuptoarele de topit metalele reclamă reparații, aerisirea e împiedecată. La Tambov tovarășul Grișa se trezește că i-s'au furat uneltele de lucru și când deschide gura către bănuitul M. Pșelincef, capătă o bătaie de s'o fiină minte. O stakhanovistă dela fabrica de călțuni „Skorokhod“

din Leningrad e insultată sub aparențele compătimirii: „Ce learcă de sudoare ți-e cămașa; trebuie să fi tare obosită“. Într'aceea e „pipăită“ muncitorește. La Smolensk stakhanovețul Likhoradov e hăituit ca o fiară sălbatică. Krivonos, inițiatorul mișcării deochiate în ținutul Donului, e pur și simplu surghiunit din societatea tovarășilor: nimeni nu dă mâna cu el. La Rostov, pe-un șantier de-al stakhanoveților, făcea figură o mătură murdară, cu inscripția: „Bucchetul meritat pentru depășirea celor trei norme“. La Gorki frații Ivan și Fedor Kriașkov înjunghie pe stakhanovețul Chmirev. Un alt stakhanoveț, pe când doarme, e învăluit în zdrențe și pale, ș'apoi i-se dă foc ¹⁾. — Și câte alte „răspunsuri“ la fel nu se dau încercării de a fericii Sovietia pe calea mișcării preamărite de dictatorul Stalin și de ciracii lui!

Mare treabă însă, e de prevăzut, nu vor face răsvrățiții. Stăpânirea actuală nu prea știe ce-i ala: remușcare de conștiință. În schimb se pricepe prea bine să facă uz de mâna „forte“. Gândul șomajului n'o tulbură. În Sovietia nu există libertatea muncii. Lucrătorul sau slujbașul pot fi strămutați oricând, la *orice fel de muncă*, fără să aibă dreptul să crîcnească. Refuzul nu se admite. Și cel ce ar îndrăzni așa ceva ar risca să fie lipsit de dreptul la muncă, ceea ce ar echivala cu sinuciderea. Dar dacă dintr'un inginer poți face, cât zici, un măturător de stradă, sau hornar, ori purcar, cum să te mai temi de șomeri?

Și cu toate acestea la orizont se desinează limpede nori negri. Deși e vorba abia de un an de delir comandat. Rezultatele pe cari le arată bilanțul acestui an sunt deadreptul deprimante. Producția industrială sovietică e complet desorganizată. Practica a dovedit că socoteala stakhanoviană n'a ținut seama nici de organizarea tehnică a fabricilor, nici de gradul de pregătire al lucrătorilor și că această socoteală se poate realiza numai prin distrugerea efectivă a mașinilor și uneltelor, exploatându-se în acelaș timp în mod neomenos și forța fizică a muncitorului. În zelul de a avea un „rendement“ cât mai mare, s'a ajuns la semifabricate, la deteriorarea mașinilor și la încurcarea muncitorului, căruia i-s'a tăiat orice posibilitate de a-și calcula fie și numai aproximativ câștigul pe viitor și de a-și stabili un buget oarecare.

Situația de azi o lămurește îndeajuns scrisoarea publicată, cu datul de 8 August c, în ziarul „Gudok“ din Dniepropietrowsk și semnată de lucrători dela fabricile de locomotive „Konotopski“ și

¹⁾ Cfr. *Dossiers de l'Action Populaire* l. c. pag. 17-20; *La Nouvelle Revue Française*, l. c. pag. 92-94; *N. S. Timacev*, l. c. pag. 219-220.

„Proletarski“: „Conducătorii au inventat un nou sistem. Lucrătorii sunt datori a furniza materialul și uneltele cari lipsesc, căci altfel sunt condamnați împreună cu familiile lor la foamete. Maistrii spun: dacă vrei să câștigi, îți vei găsi materialul necesar“. Între așa condiții se recere să lucreze acum 10—12 ore la zi. Într'aceea producția industrială și minieră se desorganizează în tempo grăbit, ruina întinzându-se dela fabricile de locomotive și vagoane la cele de automobile, apoi la minele de cărbuni, la țesătorii și la toate întreprinderile. Treptat cu aceasta crește — de sine înțeles — și mizeria pâlmașilor ¹⁾. Incolo: cine poate, oase roade.

De prisos să se mai spună cine sunt cei cari „pot“ ²⁾. — Cei mult dacă mai reamintim, așa din trecere de vreme, expectorația bombastică dela congresul din Kremlin, a tovarășului Mikoyan, comisarul poporului la alimentație: „În meetingurile muncitorești astăzi nu se mai vorbește de lipsa pâinei, ori să zicem, a tabacului, ci de fabricarea de plane în numărul dorit; de modalitatea de a se ușura cumpărarea de fonografe și aparate T. F. F., pentru ridicarea nivelului cultural“ (Dossiers, etc. 14).

* * *

O farză mai mult ori mai puțin, — ce înseamnă asta pentru cârmuirea sovietică? Principalul e să iasă, pentru moment, dintr'oa grea încurcătură. Și să mai facă și un ce profit. Restul: se va vedea. Ș'apoi, la urma urmelor, vorba ceea: după noi poate veni potopul. — Care se și anunță atotcutropitor.

DUMITRU NEDA

¹⁾ Cf. *Patria* (Cluj), numărul din 19. VIII. 36.

²⁾ Numai zilele trecute ziarele vorbeau, cu lux de amănunte, de căsătoria dș. Krassin, fiica tovarășului *Krassin* din diplomația sovietică, cu un burghez francez, conte sadea, căruia i-a dus zestre nu mai puțin de două milioane franci francezi. Atâta în bani. Ș'apoi celelalte cât vor fi făcând? — De altfel nici tovarășii de idei ai bolșevismului din alte părți de lume nu se prea ofilesc de mizerie. *Leon Blum*, de ex., se știe că-i multi-milionar, pe lângă că are și mai multe salarii grase. *Varenne*, socialistul saltat în 1925 de guvernator al Indochinei, n'avea decât 600,000 franci la an. *Albert Thomas*, cunoscutul matador socialist, în calitate de secretar al Oficiului Internațional al Muncii, la Geneva, încasa anual 450.000 fr., plus un milion spese de reprezentafie. *Zyromsky*, aranjatorul de greve muncitorești, are anual peste 100,000 franci. (Cf. *Tudôsitô*, (Cluj). Nr. de pe Iunie 1936, pag. 223).

OAMENI ȘI FAPTE

BUCURIA SIONULUI NOSTRU

Mitropolitul martir Vasile Suciu a trecut în veșnicie la începutul lui Ianuarie 1935. Sunt 20 de luni de atunci. — În toată această vreme, Biserica noastră a purtat haină cernită, s'a rugat fără încetare și — a așteptat. Așteptare lungă și grea. Cu atât mai apăsătoare, cu cât sunt mai rele, mai pline de primejdii valurile vremii de bejenie în care ne învăluim.

Dat i-a fost Sionului nostru să nu aibă comandant suprem tocmai acum, în ceasuri de furtună. Incercare grea, care ar fi putut fi și păgubitoare. Din mila Domnului, am trecut cu bine peste toate și, toate cu dreptate cumpănindu-le, nu putem avea decât un sentiment de adâncă recunoștință față de rânduelile nepătrunse ale Providenței, care toate le rânduește și chivernisește pentru binele nostru. — De sigur, omeneasca noastră chibzuință înțelege greu taina rânduielilor divine. La poarta ei bat întrebări pe care nu le poate alunga ușor. De ce, după apăsarea streină pe care am înfruntat-o 200 de ani, a trebuit să mai vină peste noi și această înfruntare? Și cine și-a încărcat conștiința cu inutila îndrăzneală, de a fi încercat să se pună de-a curmezișul normalei desfășurări a lucrărilor în viața Bisericii noastre? Cine răspunde pentru toată neliniștea și toată tulburarea care s'a strecurat, în acest răstimp de 20 de luni, în sufletele credincioșilor noștri?

Întrebări firești și, pe plan omenesc, perfect îndreptățite. Noi, totuși, nu le vom da ascultare, nici răspuns. În lumina bucuriei ce s'a resărsat din belșug peste noi acum, la sorocul izbândirii nădejților, ni-se pare că ele și-au pierdut nu numai puterea de altă dată, ci și rostul și îndreptățirea. La ce-ar și folosi să mai facem judecăți târzii și să ne pierdem în scoimonirea micilor mizerii care pot rămâne uitate pentru totdeauna. Norii s'au risipit și senin luminos s'a arătat peste noi. Să ne bucurăm din toată inima și plini de încredere să ne ațintim privirile spre viitor, spre culmile de slavă pe care chieamați suntem să le urcăm. Să plecăm voioși și încrezători la drum. Avem temeinice motive să deschidem largi porțile nădejților și să încordăm, spre fapte mari, arcurile voințelor.

Inercarea însăși, prin care am trecut, ne inspiră aceste sentimente de tărie neșovăitoare. Ea n'a fost ușoară. Mai ales în aceste vremuri de întunecare, nu. Ei bine, am ieșit din ea cu suflet întărit, cu voința oțelită. Nici o scădere și nici o împușinare în rândurile noastre, în tot acest timp de tulburare. Nici o neliniște. Așteptare răbdătoare și disciplinată. Incredere deplină în dreptatea cauzei și în conducătorii destinelor noastre. În cei de acasă, ca și în Păstorul suprem, care veghiază peste noi din scaunul verhovnicului Petru. — Și iată, am fost răsplătiți bogat pentru această cumințenie catolică a noastră. În ciuda piedecilor ce s'au ridicat în cale, dreptatea a biruit. Nici un amestec strein de voința și interesele Bisericii nu s'a putut validita la numirea mitropolitului nostru și a succesorului său în scaunul vlădicesc dela Lugoj. S'a împlinit fără greș voința suverană a Bisericii, care nu poate fi supusă asalturilor neastâmpărate ale veacului acestuia. Nu a fost acum, și nu va fi nici în viitor. Am avut acum un nou prilej pentru a verifica un adevăr vechiu. Am trecut examenul cu succes strălucit. Avem de ce să ne felicităm și să ne bucurăm.

Crește și sporește puterea acestor sentimente dacă privim persoanele pe care Spiritul Sfânt le-a pus păstori peste sufletele noastre. Din fericire, ele nu trebuiesc prezentate marei obște românești, nici munca lor, atât de cuprinzătoare și multilaterală, nu are nevoie de aprecierile noastre. Atât mitropolitul nostru, DR. ALEXANDRU NICOLESCU, cât și noul episcop al Lugojului DR. IOAN BĂLAN poartă nume cu adânc răsunset nu numai în rândurile credincioșilor noștri, ci în neamul românesc întreg. Se ascunde doar, în dosul lor, icoana unui șir lung de ani petrecuți în rugă și osteneală neprecupețită la altarul Domnului și al neamului. Preoți și cărturari, vestitori ai adevărului etern cu peana și cu graiul deopotrivă, ei duc pe scaunele arhieresti o zestre de talente și de virtuți cari îndreptățesc cele mai bune speranțe.

În chip deosebit trebuie să subliniem, că linia dominantă în icoana vieții celor doi ierarhi este spiritualitatea adâncă și senină. Înainte și mai pre sus de toate, ei sunt oamenii rugăciunii, slujitori fără prihană ai tainelor divine. — De sigur, nu fără rost mai adânc a voit Dumnezeu această potrivire a lucrurilor. Tocmai acum, când totul se învâluie cu iușeală mare, când se rostogolesc vijelios așezările acestei lumi, când confuzia a pus stăpânire pe minți, când se confundă dreptul cu forța și violența cu ordinea, atunci în fruntea Sionului său Domnul a ridicat strălucitor farul rugăciunii smerite și a blândeții neînvînse. Peste vuetul urilor și patimilor ce agită pumnii și preamăresc răsboiul, s'a înălțat chipul

păcii și spiritul îngăduinții. — A voit, astfel, Provedința să ne facă să înțelegem însași originea sbuciumului nostru desnădăjduit: mai mult decât orice lipsește lumii noastre supranaturalul. De aceea se clatină și se cutremură: nu mai stă împlântată pe stânca adevărului etern. Pentru ca să-și redobândească echilibrul pierdut, aici va trebui să se întoarcă: să se prindă cu toată nădejdea și cu toată puterea de Dumnezeu cel veșnic. Și asta nu se poate decât prin rugăciune și prin post, prin veyhe și lăpădare de sine. Numai căutând mai întâi și mai pe sus de toate împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, vom dobândi pace sufletelor noastre, ordine în așezarea noastră socială, bunăstare și spor în viața noastră vremelnică.

Tocmai fiindcă cei doi arhieri vin în mijlocul nostru cu acest program de viață superioară care cuprinde în sine, rezolvă și împlinește tot complexul infinitelor probleme și greutăți ce ne stau în față, avem bună nădejde că ne vor duce pe calea biruinții și că păstorirea Lor va înscrie noi pagini de glorie în istoria Bisericii noastre. Intru această nădejde și cu bucuria sinceră ce stăpânește astăzi pe toți fiii credincioși ai Sionului nostru, zicem nouilor noștri Păstori:

Intru mulți și glorioși ani!

CULTURA CREȘTINĂ

INTENȚIUNI DUBIOASE ȘI EXPRESIUNI NENOROCOASE ÎN MANUALELE DE ISTORIE

Dacă manualele de școală ar fi cercetate de un specialist, — altul decât autorul, — s'ar afla în ele, fără îndoială, multe de rectificat, atât cu privire la fond cât, și mai ales, la formă. Când zic „formă“ nu înțeleg în primul rând ortografia — atât ar mai lipsi să nu fie nici aceasta corectă! — nici limba, ci mai ales stilul adecuat în care vorba să exprime fidel gândul, după cum gândul trebuie să exprime loial adevărul.

Forma în care te exprimi comunică altuia numai ceea ce cuprinde ea și nu spune ceea ce ai intenționat tu, decât dacă te exprimi corect. Dacă aceasta este așa, înțelege fiecare, că mai ales în cărțile prin care ai de gând să instruiți pe unii, cari nu se pot documenta altfel decât prin vorba ta — cum e cazul elevilor — în ele trebuie să dai toată atențiunea fiecărui cuvânt. Și repet, aceasta se recere dela autori tot așa de mult, cum li se cere ca ceea ce vreau să spună să

corespundă realității, să fie adevărat: *veritas in re, mente et verbo*. Din punct de vedere pedagogic toate trei au aceeași valoare.

Iată, în cele ce urmează, câteva texte — vor fi ele, probabil, mult mai numeroase, dar aici reținem numai pe cele ce privesc religia — luate din unele manuale de istorie, care nu satisfac una sau alta din condițiunile amintite:

1. „În anul 325 s'a adunat un sobor la Niceea... Aici s'a alcătuit simbolul *Credinței ortodoxe*, adică al *Credinței adevărate* ¹⁾. Altul: „Adunați acolo (la Niceea), ca să hotărască adevărata credință, cei 318 părinți au blestemat pe Arie și părtașii săi, cari stricau credința cea dreaptă (ortodoxă) în Iisus Christos fiul lui Dumnezeu“ ²⁾.

Prima impresie pe care o fac aceste rânduri asupra unui ortodox, care s'ar documenta din aceste cărți, ar fi: Ei vezi, tot e adevărat că ortodoxia noastră e credința cea strămoșească! Zică ce vor catolicii; doar e evident, că simbolul ortodox datează dela sinodul cel dintâi. — Un catolic neorientat ar fi sigur că ori autorii, ori preoții săi mint.

Pentru liniștirea lor și pentru documentarea dd. Autorii voiu spune numai atât, că cei 318 părinți adunați la Niceea au formulat Simbolul credinței în numele unei Biserici pe care au numit-o *catolică*. Ca dovadă citez ultima parte a numitului Simbol, în care Părinții caterisesc pe cei ce învață altfel, decât s'a fixat de ei: „Iar pe aceia cari zic: era, când nu era, (se înșiră erezile), pe aceștia îi caterisește Biserica *catolică*“. (τοὺς αναθεματίζει ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ³⁾).

De aceea domnii Constantinescu și Pătrășcanu sunt rugați ca într'o nouă ediție a manualelor, să corecteze această nedelicată greșală. Iar dacă le vine greu să scrie cuvântul „catolic“, ne mulțumim și cu o formulă mai cruțătoare cu dânsii... La Niceea s'a alcătuit împotriva lui Arie Simbolul credinței, care exprimă principalele adevăruri ale credinței universale de pe vremea aceea.

2. Prigonirea creștinilor din partea împăraților romani. „Cea dintâiu persecuțiune s'a întâmplat sub Nero; dar, de fapt, ei au fost persecutați atunci nu pentru credința lor, ci ca incendiatori ai Romei“ ⁴⁾.

¹⁾ D. D. PĂTRĂȘCANU: *Istoria Antică* pt. cl. V sec. pag. 324.

²⁾ N. A. CONSTANTINESCU: *Istoria Veche* pt. cl. I. pag. 253.

³⁾ HEFELE, Carl Ioseph von: *Conziliengeschichte* I, 314, Freiburg 1873.

⁴⁾ LAMBRINO. GH. LAZĂR. V, ARBORE: *Ist. Ant.* pt. cl. V, pag. 391,

Nu cred că d. Lambrino să nu știe că, de fapt, nu creștinii au dat foc Romei, și nu-mi vine a crede că ar fi inționat să-i acuze de această crimă. Dar când îi citești scrișul, vina cade pe ei. Poți aștepta dela elev o altă interpretare, decât aceea care apare net din text? Cum se poate scrie într'un manual de școală atât de puțin inteligent?

3. Încă ceva despre nuanța rece, trădătoare de un fel de raționalism, a stilului: ¹⁾.

„Răspândirea creștinismului“. Religia creștină a luat ființă din învățăturile lui Isus Hristos care s'a născut în Iudeea, pe vremea lui Augustus, și a fost răstignit pe cruce sub Tiberius. Noua religie s'a răspândit în Syria, în Asia Mică, în Egipt și apoi în toate părțile imperiului.

Ea venea din Orient, rezervoriul de credințe din care s'a adăpat lumea romană în timpul republicei și al imperiului. (!) Din Asia Mică fusese adus la Roma cultul Cybelei la 204 în. de Hr. Către sfârșitul republicei s'a întrodus cultul zeiței Isis și al lui Serapis, venite din Egipt. În sfârșit în timpul imperiului s'a răspândit prin garnizoanele de soldați asiatici cultul zeului persan, Mithra. Toate aceste credințe aduceau speranța mântuirii sufletului în viața viitoare și ele au găsit o mare răspândire în mijlocul dezastrelor pe care le suferă imperiul în timpul anarhiei militare“.

„Toate aceste credințe“, creștinismul ca celelalte, sunt la acelaș nivel, căci toate au aceeaș origină: „Orientul, rezervoriul de credințe...“ Și iarăș: toate au aceeaș valoare, creștinismul ca și celelalte, căci toată eficacitatea lor „în mijlocul dezastrelor de pe atunci“ derivă din comuna „speranță a mântuirii sufletului în viața viitoare“. Mulțumim, domnule Lambrino, de astfel de complimente aduse divinității creștinismului, pentru formațiunea tineretului nostru creștin. Pe cât știm însă, creștinismul nu-și are originea în acel generic și confuz „Orient“ al mitologiei, pe care așa de poetic îl contemplați, ci în Fiul lui Dumnezeu făcut om. Ori poate e rușine ca un istoric să fie și credincios Adevărului, cum înșivă mărturisiți câteva rânduri mai la vale? Dar și aici trebuie să se adaugă o notă: credința aceasta creștinească nu este simplu numai o „credință“, ci este o credință motivată, deci convingătoare pentru cei ce se interesează de ea fără prejudecăți.

¹⁾ LAMBRINO. *ibid.*, pag. 387 - 88.

Cu idei de acestea profesorii noștri cred că vor putea contribui la formațiunea unitară a tineretului nostru. Iar ministerul de resort, care are rolul de specialist controlor, le aprobă pe toate, poate chiar fără să-și dea seama că samănă pe ascuns antinomii în mintea elevilor.

Noi, cei cu religia, am merita — se pare — un tratament mai onorabil, iar adevărul o cunoaștere mai întreagă și o expunere mai loială.

L. CHINEZU

POLITICA SCAUNULUI PAPAL *)

Di *Dr. Lazăr Iacob*, profesor de drept canonic trecut dela Oradea la Universitatea din Cluj, după ce la 1933 tipărise o carte asupra Concordatului cu Vaticanul, carte de care ne vom putea ocupa altădată, — anul acesta a scos în broșură conferința ținută la 1931, conferință ce formează capitolul introductiv la istoria concordatelor și acordurilor între Sf. Scaun și diferite state, dela 1922 încoace.

În această lucrare autorul, deși ortodox și judecând lucrurile numai prin prisma concepției laicale, are unele constatări cari merită să fie reținute.

După ce arată că la 1870, prin declararea ca dogmă a infalibilității papale, autoritatea Sf. Scaun a crescut enorm, în aceeași vreme în care suveranitatea temporală a Papei a fost sdruncinată prin ocuparea Romei de către Italieni, — autorul găsește că după 1870 acțiunea sf. Scaun trebuia să fie îndreptată în 2 direcții: *menținerea situației spirituale creiate de conciliul din Vatican și recăștigarea suveranității*. Scopul a fost atins: în prima direcție, prin Codex Iuris Canonici, care codifică hotărârile conc. Vatican fără ca statele civile să fie ridicat vre-o obiecțiune; în a 2-a direcție prin încheierea de concordate și prin soluționarea chestiunii romane.

C. I. C. e numit de autor o „operă admirabilă“, „cod modern, care poate fi considerat ca model de codificare și poate fi pus alături de cele mai avansate coduri civile“. Apoi observă: „Oricine va studia Codexul nou, se va convinge că el nu aduce nici-o atenuare hotărârilor formulate în conciliul Vatican. Dimpotrivă, el consacră în întregime suveranitatea Papei, în conformitate cu teo-

* DR LAZĂR IACOB, *Politica Scaunului papal*. Capitol introductiv la istoria concordatelor postbelice. Cluj 1936 (Ardealul).

ria monarhiei absolute. Așa dar, scaunul papal n'a făcut în fond nici-o concesiune, pentruca să putem explica din acest motiv rezultatele obținute de el în anii de după războiu. De aceea este suprinzătoare atitudinea statelor și a celorlalte confesiuni față de acest Codex. Din nici o parte nu s'au ridicat obiecțiuni contra lui, pe când statele au opus rezistență hotărîrilor conciliului tridentin (sec. 16, iar față de hotărîrile conciliului vatican (1869—70) au avut atitudine ostilă, oprind publicarea lor și aplicând față de hotărîrile autorității bisericești *placetum regium*.

Lipsa de rezistență a statelor și a celorlalte confesiuni față de noul Codex se explică numai prin împrejurările grele în cari se sbat toate statele după războiul mondial, îndreptându-și acum toată atențiunea la opera de refacere și consolidare internă. Incontestabil, Scaunul papal a ales timpul cel mai favorabil pentru codificarea dreptului canonic și pentru punerea în aplicare a codexului nou“.

Să fie așa cum spune autorul? Atâta poate, că la îndrumarea lucrurilor aici pe pământ niciodată nu trebuie pierdut din vedere elementul supranatural, care se afirmă în viața Bisericii mai mult decât oriunde.

După *consolidarea internă* prin noul codice, autorul ne arată cum diplomația papală a reușit să producă o *consolidare în afară* a Bisericii. În timpul marelui războiu, când statele sângerau și stăteau în față cu valul de demoralizare pornit dela Răsărit, „în fața lor stă Vaticanul cu moralul foarte ridicat. Papa vorbește acum în numele iubirii lui Hristos și ca vicarul lui Hristos“ pe pământ. El vorbește în numele păcii și înțelegerii și este secondat în acțiunea sa de puterea formidabilă a tradițiilor de secole, cari chiar dacă ar pauza vreodată, la Roma nu se uită însă niciodată“.

În cursul războiului mondial, Benedict XV „a dus o activitate diplomatică în stil mare“, „cu multă iscusință“. Iar Achille Ratti, dela Greg. XVI (1846) este primul învățat (vrea să zică: savant) ridicat pe scaunul papal. Realizări mari în istoria Vaticanului se leagă — fără îndoială — de numele Papei Pius XI.

Ideile călăuzitoare ale diplomației papale, în acest timp de restaurație, au fost după autor: pacea, lupta împotriva spiritului destructiv și spiritului de conciliere, de acomodare. În privința *păcii*, Papa a făcut numeroase intervenții în decursul războiului, în decursul tratativelor de pace și după aceea. „În intervențiile pentru pace, Papa atinge lucrurile cari erau rupte din inimile celor ce sufereau. Rolul pe care și-l lua, era simpatic... Lucru cert că intervențiile în favoarea păcii și a celor ce sufereau, au

trezit sentimente de mulțumire. Timpul era foarte potrivit pentru a stabili legături mai strânse cu statele. Vaticanul nu întrelăsă să facă aceasta prin trimiterea de nunții apostolici-diplomatici chiar și în țările în cari nu-i avea mai înainte“.

De dragul păcii, pentru înlesnirea înfrățirii popoarelor, la Rusaliele 1920 (enciclica „Pacem Dei munus“), Papa ridică opreliștea severă de a vizita Roma (Quirinalul) suveranii catolici. In ce privește *combaterea elementului destructiv*, aici iarăș se întâlnesc drumurile statelor și ale Vaticanului. Benedict XV și Pius XI deopotrivă condamnă elementele disolvante ale societății, acesta din urmă direct socialismul și comunismul. In sfârșit, observă d. Iacob, „Trebue să recunoaștem, că diplomația papală a dat dovadă în activitatea sa și de un *spirit de conciliere și acomodare*, a treia idee călăuzitoare. Consecvent au fost evitate conflictele cu statele, deși au fost multe prilejuri, cari ar fi putut provoca atari conflicte...”

„In urma activității diplomației vaticane, autoritatea papei crește considerabil. Dovezi despre această autoritate sunt: *crește numărului nunțiilor apostolici și vizitele suveranilor*. Numărul cel mai mare de nunții în trecut — 13 — a fost sub Papa Grigorie XIII (sec. 16), iar în anul 1922 sunt 20 nunțiaturi și cinci internunțiaturi... De asemenea statele își trimit agenți diplomatici (ambasadori, miniștri plenipotențieri, rezidenți sau însărcinați de afaceri) la Vatican. Pe când înainte de războiul mondial numai 14 state erau reprezentate la Vatican, în 1922 sunt 26 state. ...Faptul acesta arată importanța mare, pe care statele o dau Vaticanului, care a fost și este considerat ca o *școală de frunte pentru diplomați* și ca un punct al universului de unde se pot observa bine evenimentele politice de importanță mondială.

Prin recunoașterea nunțiilor papali și trimiterea de reprezentanți diplomatici se recunoaște dreptul delegațiune activă și pasivă al Papei și se pune *mai pe sus de orice discuție suveranitatea lui*. Este tocmai lucrul pe care diplomația papală l-a urmărit neobosită după anul 1870“.

Cumcă nunții papali nu au contact numai cu guvernele respective ci și direct cu episcopii, asta, după părerea autorului, produce anumită îngrijorare, deși d-sa cunoaște concepția catolică despre caracterul nunțiilor. Dar cumcă nunții ar desfășora și o activitate politică, înțelegem de politică internă, este o afirmație greșită. Chiar autorul ne arată cu câteva pagini mai sus, că Papa a impus clerului „să-și vadă de chemarea spirituală și să nu se amestece în controversele lumești... Papa consideră cheștiunea

forme de stat ca una deschisă, condamnând numai schimbările revoluționare“.

„Ce este și mai caracteristic, o atitudine binevoitoare se recomandă și în activitatea pentru *propaganda unirei religioase*. Unirea se va promova printre Orientali nu prin dispute, ci prin exemple de viață sfântă și mai ales prin caritate către frații slavi și ceilalți orientali“.

Este deci absolut de ordin hipotetic părerea autorului că activitatea nunțiilor poate aduce tulburări păcii confesionale în statele cu mai multe confesiuni, din cauza că diplomația papală are ca țintă restatornicirea unității religioase.

Întâietatea în corpul diplomatic o au nunții, dacă nu în baza regulamentului dela Viena din 1815 (pe care unele state nu-l mai recunosc), din condescendența celorlalți membri ai corpului diplomatic. Oricum însă, sporirea nunțiilor și a agenților diplomatiei pe lângă Vatican, sunt dovadă de creșterea prestigiului Scaunului papal în zilele noastre. Aceeaș dovadă o fac vizitele suveranilor la Vatican (1922 perechea regală a Belgiei, 1923 a Angliei, a Spaniei) și concordatele. S'au încheiat Concordate până acum cu: Letonia (1922), Bavaria (1924), Polonia (1925), România (1927), Lituania (1927), Italia (1929), Baden (1932), Austria și Germania (1933). Acorduri s'au încheiat cu Franța, Cehoslovacia, Portugalia și Prusia. Iar culmea succesului o constituie Tratatul dela Lateran: deslegarea chestiunii romane, convenția financiară și concordatul cu Italia, toate acestea pecetluite prin primirea solemnă a Regelui și Reginei Italiei la Vatican (1929).

Drept concluziune, dl Iacob spune: „În urma acestor rezultate, scaunul papal are astăzi un prestigiu, încât s'ar părea că nu avem a face cu împrejurările din secolul XX-lea. Prestigiul acesta explică seria de concordate postbelice și nota de superioritate a scaunului papal în tratativele pentru încheierea de concordate. Superioritatea aceasta nu este o frază simplă, ci ea este dovedită prin concesiunile făcute de state în convențiile mai nouă...“

„Dar — încheie autorul — superioritatea aceasta ascunde și germeul *viitoarelor conflicte*. Statele, în măsura consolidării lor interne, nu vor tolera să fie stângenite în reglementarea afacerilor interne (școală, educație), și nu vor admite, ca la adăpostul unor convenții să se desfășoare — eventual — o activitate păgubitoare pentru interesele de stat și însaș integritatea statului“.

Că din cauza celor spuse în ultimele șire niciodată nu vor putea naște conflicte între State și Biserica Romei, e absolut sigur. Dar că istoria se repetă și că statele, rând pe rând, vor putea

ajunge în conflict cu Biserica, călcându-și ele angajamentele luate și nerespectând drepturile Bisericii, de asta ne asigură, durere, experiența trecutului. Tot această experiență ne asigură și de indefectibilitatea Bisericii, căreia dumnezeescul Intemeietor i-a promis că *porțile iadului nu o vor birui*.

N. BRÎNZEU

OMUL SOVIETELOR DIN 1936

Legile firii biruesc artificiile omenești. Naturam expellas furca, tamen usque recurret. Și pe cei ce uită, ori nesocotesc această rânduială de temelie a întregii zidiri, realitatea faptelor îl va desmeteci nesmintit.

Leaderii revoluției roșii, odată stăpâni pe împărăția țarilor, s'au apucat, cu foc și fier, de înfăptuirea utopiei marxiste. Și a fost o deslănțuire de forțe elementare cum nu cunoaște sbuciumata istorie rusească. S'au dârîmat cu nemiluita clădiri, s'au spulberat așezăminte, s'au suprimat vieți socotite obstacole în calea orientării bolșevice. Cumplirile urgiei roșii au fost atât de multe și de sguđuitoare încât privescările lor sdrobește toate resorturile de rezistență chiar și ale unui entusiast al bolșevismului, cum a fost poetul *Essenin*, pe care-l face, în Decembrie 1925, să-și pună capăt vieții, dupăce, în prealabil, desiluzionat de „experiența roșie“, așterne pe hârtie rândurile de spovedanie: „Și pentru a-mi ajuta să ispășesc grelele-mi păcate, pe mine cel ce n'am crezut în harul ceresc, mort și îmbrăcat în cămașă muscălească să mă așezați în fața icoanelor“.

Idealul leninisto-marxist a înregistrat eșec după eșec, încât astăzi e silit să bată în retragere într'o serie întreagă de puncte crezute intangibile. „Omul Nou“ nu seamănă nici pe departe cu prototipul teoretic visat de utopiștii curentului comunist. Tineretul sovietic e deadreptul refractar tiparului forțat al Partidului. Personagiul principal al piesei lui *Pogodin*: „Amicul meu“ (1933) nu pregetă s'o spună pe șleau: „Dânșii (birocrații Partidului) gândesc că omul cel nou e monstru care nu cunoaște niciodată ce-i ala tristeță ori bucurie, și a cărui inimă e fabricată din cauciuc sovietic“¹⁾.

S'a încercat să se stârpească din minți și din inimi credința în Dumnezeu și dragostea de patrie, de familie, de proprietate privată și de tot ce nu poartă semnele materialismului ateist și ale internaționalismului. Dar tentativa aceasta nefirească a dat greș Legislația și propaganda comunistă, deși a făcut ravagii teribile, n'a

¹⁾ Cf. ANATOLE KAMENSKI: *L'homme nouveau dans la Russie d'aujourd'hui* (Dossiers de l'Action Populaire, 25. 5. 36. pag. 1167-1188).

Isbutit în planurile cu cari a pornit la drum. Dimpotrivă: s'a ajuns la abandonarea colectivizării agriculturii; la îndrăgirea ideii de patrie¹⁾; la măsuri restrictive și coercitive în ce privește avortul și divorțul; la aprobarea micii proprietăți; la exorbitante prime de salarii pentru cei ce se disting pe vreun teren de muncă; la inculcarea respectului față de părinți și față de bătrânii merituoși, — la atâtea și atâtea „rătăcirii“ burgheze. Tineretul sovietic de azi s'a plictisit de „politigramota“ (vulgarizarea doctrinei comuniste) și preține clasicii greco-romani; vrea să adâncească pe Dante, Goethe și vechile celebrități ruse puse la indexul marxistilor integrali; vrea s'audă bucăți de Chopin, Beethoven și Moussorgski; în muzică, în literatură, în teatru tradiția „clasică“ recâștigă mereu terenul avut înainte de revoluție; în arhitectură stilul cubic botezat „stil proletarian“ e obiect de râs. În acelaș timp, „propaganda popilor“, cum se plâng publicațiile sovietice, se intensifică într'una, câștigând și ea mulțime de tineri din rândurile muncitorimei. „Sub o formă ori sub alta, — scrie *Antireligioznik* din 1 Ianuarie 1935 — religia e încă vie în milioane de suflete de muncitori“. În Sovietia actuală activează un solu nou de vestitori ai cuvântului evanghelic, știind să se adapteze mediului în care trăiesc și făcându-se totul tuturora. Cu toate că în „subsoli“, religia departe de a fi o „metafizică inutilă“, e o realitate profundă în fața căreia sufletul tineretului sovietic se oprește tot mai stăruitor, cu venerație instinctivă în mare parte deocamdată, conștientă peste 10—15 ani²⁾.

Scritoarea rusă, doamna *Hélène Iswolsky*, într'o lucrare recentă: *L'homme 1936 en Russie Soviétique* (Desclée-De Brouwer), examinând situația de azi, ajunge la încheierea că aceasta, la dreptul vorbind nu-i altceva decât „*Naționalizarea și spiritualizarea* revoluției: o forță irezistibilă, în fața căreia chiar șil eaderii comuniști a trebuit să se plece... Că, apoi, cărmuirea sovietică în acest moment tinde spre burghezire și se schimbă într'o putere retrogradă, ori caută, pur și simplu, să mai respire, puțin impoartă. Ceeace interesează aici e acea forță secretă, dar extraordinar de activă, care a zădărnicit planul marxist original...“ Drept că asta nu înseamnă numai decât prăbușirea bolșevismului. Fapt e însă și aceea că-i îndreptățită constatarea că ne aflăm în fața unei „rupturi cu determinis-

¹⁾ Revista bolșevică *Krokodil* din Moscova (Nr. de pe Mai 1936) aduce pe copertă o ilustrație ce reprezintă un elev care scrie o lecție la masă, în vreme ce tatăl său citește *Pravda* oficioasă. Preocupat de scrisul său, băiatul întreabă pe tată: »Tăticule, cum se scrie prescurtat: »Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice?« La cecece capătă răspunsul: »Scrie numai atât: Patria«. (Vezi *Sept*, 26. 6. 36).

²⁾ Cf. A. *KAMENSKI*, l. c.

mul ce-și făcuse loc la filosofii sovietici, și a creării principiului autodinamic, ceea ce înseamnă că se atribuie materiei un principiu spiritual activ, ne determinat din afară¹⁾. Iar asta e mult, dacă-i vorba de Sovietia.

Și e și mai mult dacă vedem un *Bukharin* salutând vremile apropiate ale unui „umanism universal, care împrumută viețel bogății imense și permite dezvoltarea tuturor facultăților“. Ori auzim cum copil de săteni cari, după ce și-au făcut studiile într'o școală superioară sovietică, amintindu-și acele vremuri, observă cu regret ne-prefăcute: „Am fost inițiați în filosofia promotorilor materialismului, dar nu ni-s'a vorbit niciodată de Socrate și de Plato...“²⁾

Violenta non durant. Ce-i clădit pe samavolnicie se dărimă. *Vladimir I. Ulianov*, zis *Lenin*, care se lăpădase în chip brutal de Dumnezeu părinților săi³⁾ și care nici în cele din urmă licăriri de lumină ale conștiinței sale nu vedea decât o Sovietie a sgârie-norilor, a uzinelor gigantice, a betonului armat și a ferestrelor drept-unghiulare (Broccieri), a vrut să scoată sufletul și pe Dumnezeu din pământul Sf. Vladimir și să croiască o lume nouă, fără altare, fără lăcașuri de închinare; fără alte plăceri decât acelea pe cari le îngăduie sistemul marxismului în integral; fără alte normative de conștiință decât cele ce vor pleca din Kremlinul sovietic. Natura omenească, — viața — a fost însă mai tare și a lărgit această că-masă de forță. Pe alocurea a și sfârticat-o. Așa că tabloul zilei arată o întreită biruință a firii ultragiutate de bolșevism: 1. Biruința *omului fiziologic*, întru cât „omul cel nou“ vrea să mănânce și el bine; să aibă un cămin confortabil și să se îmbrace „comme il faut“. 2. Biruința *omului mixt*, cu un întreg complex de nevoi și năzuințe în cari elementul egoist se întrefese cu element altruiste: nevoia prieteniei, nevoia unei anumite poezii în dragoste, nevoia distracțiilor culte, a lecturei, a artei... 3. Biruința *aspirațiilor superioare*, adeca: restabilirea moralei familiare, și a moralei peste tot; renașterea patriotismului și a aspirațiilor specific rusești, cum e Justiția universală. „Omul cel nou“ își iubește părinții, familia, patria pe care o crede solul idealului ecumenic al Dreptății și al Binelui⁴⁾.

În biserica apuseană, din ordinul Papei *Piu XI*, se înalță zilnic rugăciuni fierbinți, pentru mântuirea Rusiei. — Fie ca aceste rugăciuni să afle deplină ascultare cât mai curând! D. N.

¹⁾ Cf. *JEAN PAULUS: La Russie devant l'humanisme. (Rex, 26. 6. 36).*

²⁾ Idem, t. a.

³⁾ Biograful lui *Lenin*, *P. Chasles*, povestește că acesta pe la vârsta de 16 ani, având sentimentul că n'ar exista Dumnezeu, și-a smuls, brusc, cruciulița ce-o purta și el ca toți pravoslavnicii ruși de bine, la grumazi, a scuipat-o și a aruncat-o la pământ. — Așa s'a început cariera revoluționară a fiului credinciosului *Ilia Nicolaevici Ulianov*. (Cf. *G. Goyau: Dieu chez les Soviets, pag. 226—227).*

(⁴ Cf. *A. KAMENSKI, l. c.*

EDUCAȚIE INTEGRALĂ

La mijlocul lui August s'a ținut, la Brașov, o mare jamboree cercetășească, deschisă în prezența M. S. Regelui. A fost chemat pentru acel prilej și un congres al „Asociațiunii generale a profesorilor secundari“, ca să examineze, în atmosferă cercetășească, problema educației tineretului nostru și să-i caute un nou drum, conform cu comandamentele vremilor schimbate.

Creșterea tineretului fiind pentru oricare neam problemă vitală și totdeauna actuală, ca și râul vieții însuși, nu putem decât să ne bucurăm de fiecare strădanie depusă în acest domeniu. Cu atât mai mult că, la noi, nu poate fi vorba numai de mici îmbunătățiri secundare, ci e nevoie de o examinare în fond a situației și de reforme radicale. Prea are, întreg învățământul nostru, caracter de experiențe și capriciu. Ceeace se simte dezastruos nu numai la examenele de bacalaureat, ci în loată zăpăceala vieții noastre publice, urmare firească a haosului din școală.

Aplaudăm, în chip deosebit, lozinca dată de Suveran de a se isprăvi odată cu școala raționalistă de până acum și a căuta să se dea tineretului o „educație integrală“, adică una care să fie deodată o „educațiune fizică, o educațiune a sufletului, și o educațiune națională, și totodată o aplicațiune a învățămintelor dobândite în școală“. Ideal pe care profesorii secundari, prin graiul președintelui lor, d. prof. Nisipeanu, l-au îmbrățișat fără rezerve, căutând „să pună educațiunea fizică, morală și națională pe bazele ei adevărate, cari nu sunt pur raționaliste, ci afective și voluntariale“.

Această categorică afirmare a „întregului“ este o reacțiune sănătoasă față de teribila distrămăre produsă de liberalismul raționalist, sub zodia căruia a stat veacul ultim. O înțelegem și o salutăm cu bucurie. — Este totuși ceva, ce a rămas nelămurit până în prezent. Congresul dascălilor a uitat, se pare, din discuții, tocmai chestiunea esențială cu care trebuia să fie neapărat în clar. Au uitat pedagogii noștri oficiali să fixeze mai lămurit însuși idealul omului pe care vrea să-l dea noua educație integrală. El trebuie să fie, de sigur, *omul întreg*, probabil cam așa cum îl înțelegea bătrânul Horațiu: *Iustum ac tenacem propositi virum!* Dar bărbatul drept, perfect moral, omul de caracter neclintit, nu crește decât în lumina evangheliei eterne. Nu va fi om

întreg, armonic, cetățean bun și brav, decât acela care are un ideal mai înalt decât lumea aceasta, ideal care să-l învețe la jertlă și să-i dea gustul eroismului. Omul fără Dumnezeu nu-i întreg. — Iată deci întâiul punct care ar fi trebuit să se desbată la Brașov: *Concepția de viață* pe care să fie clădită întreaga educație a tineretului. Numai o concepție de viață sănătoasă, în speță cea creștină, poate da idealul pentru educație. Numai ea poate fi principiul armonizator al programelor de învățământ, ea dă putere moralei, ea nutrește idealismul și virtuțile cetățenești. Fără această directivă suverană, harababura, contradicțiile, nonsensurile din școală și din celelalte strădanii educative din afară de școală, vor continua și pe mai departe, dând aceleași rezultate deplorabile ca și până acum.

Și mai are problema o latură, pe care congresul a lăsat-o în umbră. — Dacă e vorba să dăm o educație integrală, care să îmbrățișeze omul întreg, cu toate facultățile lui just echilibrate, și să-l pregătească pentru împlinirea rostului său întreg, nu numai vremelnic ci și etern, apoi neapărat ea trebuie să fie opera tuturor factorilor cari au ceva de spus în cauză. Mai înainte de a fi cetățean al statului, copilul este fiul părinților săi, a căror personalitate o continuă și amplifică. Și mai înainte de părinți, cu ei împreună și cu tot universul ăsta trecător, ei sunt zidirea Creatorului dela care au venit și la care trebuie să se întoarcă. De aceea statul, familia, Biserica sunt factorii necesari ai educației. Nu unul singur din ele, ci toate împreună. Conflicte între ele nu pot fi. Urmăresc doar același scop: de a da odraslelor tinere cea mai bună creștere cu putință, ca să fie fericiți ei și folositori obștei în care trăiesc. Lipsind însă unul din ei, oricare, nu vom mai avea întreagă puterea educatoare și mai ales ea nu va fi echilibrată, armonică. — De aceea pentru o nouă îndrumare a vieții tinerelor generații, este absolută nevoie să se găsească modalitățile de colaborare strânsă și armonică a familiei, statului și Bisericii.

Așa, și numai așa, vom reuși să creștem generația de oameni întregi, români fără scădere și creștini fără prihană, cari să asigure viața și tăria neamului nostru pentru toate vremurile!

INSEMĂRI

Literatura agiografică.

„*Viețile Sfinților*“ n'au lipsit nici când din literatura creștină. Producția lor a început odată cu creștinismul și s'au înmulțit pe zi ce Noua Lege se lățea. Popoarele cu creștinismul cel mai vechiu și mai solid, cu sfinții cei mai mulți și mai mari, au și hagiografia cea mai bogată, cea mai profundă și cea mai veche.

Până la începutul veacului nostru, agiografii, cu rari excepții, au fost totdeauna preoți. Operile lor erau aproape totdeauna scrise după bune metode, cu obiectivitate, exactitate, cu elan, și în timpurile moderne, cu un uimitor aparat critic, dar fără preaînalte preocupări literare, neurmărind decât un apostolat religios. Sub condeiul lor, „*viețile Sfinților*“ au fost, mai întâiu de toate, o *operă de credință și de evlavie* care-și propunea să înalte sufletește pe cetitori, să-i facă să practice virtuțile creștine și să se însereze cât mai adânc în viața Bisericii Catolice.

Timpurile noastre ne-au dat, pe lângă șirul nesfârșit de agiografi clerici cu mare greutate în istorie, și o pleiadă întreagă de hagiografi mireni ca *René Bazin*, *Louis Bertrand*, *Henri Bordeaux*, *Paul Renaudin* (la francezi), *Papini* (la italieni), *Chesterton* (la englezi), *Joergensen* (la popoarele germanice), care spre deosebire de cei dintâi, au tratat agiografia mai mult ca *operă de artă* decât ca *operă de credință și evlavie*. Au unit, cum s'ar zice, interesul romanului cu adevărul istoric și cu respectul și dragostea cuvenită sfințeniei. Mulțumită lor, agiografia a devenit *gen literar*. În toată puterea cuvântului, luându-și loc alătura de biografiile marilor creatori și a marilor pasionați.

Printre cele mai celebre „*Vieți*“ scrise în acest nou gen literar, amintim numai câteva: *Saint Augustin* și *Sainte Thérèse* (d'Avila), ambele de *Louis Bertrand*; *Saint François de Sales et notre coeur de chair*, de H. Bordeaux; *Saint François Xavier* de André Bellessort; *Saint Paul* de E. Bauman; *Saint Vincent de Paul*, de P. Renaudin; *Le Père de Foucauld*, de René Bazin; *Sainte Thérèse de l'Enfant Jésus*, de Gaëtan Bernoville; *Saint François d'Assise*, de Maurice Beaufreton; *Saint François de Sales* de Fortunat

Strowski; *Saintè Catherine de Sienne*, de C. Mauclair. La acestea să se mai adaugă: *St. Francisc de Assisi* și *St. Toma de Aquino* de G. K. Chesterton și admirabila viață a *St. Francis de Assisi* scrisă de marele convertit Johannes Jørgensen.

Nici noi Românii n'am rămas tare pe jos în ceea ce privește noul gen de literatură hagiografică. Ne-a salvat un distins poet al nostru, d. profesor *I. M. Rașcu*, care fiind sedus, în chip similar cu alți artiști mari din streinătate, de farmecul idealei figuri din *Lisieux*, ne-a dat: „*La Lisieux, cu Sfânta Tereza*“. Această lucrare pe care a elogiat-o așa de mult presa noastră serioasă, formează o dată în agiografia noastră românească. O recomandăm cetitorilor noștri cu toată căldura.

De încheiere aș mai spune atât: agiografia are un mare viitor. Mulți își vor încerca talentul în acest nou gen, dar nu vor reuși decât aceia care vor ști să trateze sfințenia cu dragostea și respectul cuvenit. Cei care își vor încerca norocul din snobism, vor falimenta cu toată siguranța.

I. VULTUR.

*

Recunoștință masonico-bolșevică

Despre ororile săvârșite de »frontiștii« spanioli față de mânăstiri, călugări și călugărițe, au scris și vor mai scrie gazetele amănunte ce fac să ți-se răcească sângele în vine. Și toată furia cărdășei masonico-bolșevică: pentru ce?

Pentru că și-au irosit forțele trupești și sufletești în slujba altora, susținând, dintr'al său, cele mai înfloritoare școale superioare ale Spaniei; dând învățătura gratuită la zeci și zeci de mii de copii din lumea proletarilor; hrănind sute de mii de săraci și făcând pe samarineanul milostiv lângă patul de suferință a nenumărați loviți de mâna sorții. În Ianuarie c., d. *E. de Vargas-Zuniga*, scriind despre „Situția religioasă a Spaniei“ un bine documentat studiu, în *Razón y Fe* a prins, în graiu de cifre, și apostolia călugărească pe atâtea și atâtea tărâmurii. Reținem și noi câteva încreștări privitor la prestații pe teren exclusiv caritativ:

După o statistică din Maiu 1933, ordinele și congregațiile religioase susțineau 416 spitale cu 82,866 paturi; 72 clinice cu 13,000 bolnavi; 43 case de alienați cu 18,000 internați. Afară de aceea zilnic erau cercetați la ei acasă, peste 91,000 bolnavi, altor 35,500 săraci trimițându-li-se zi de zi, gratuit, lapte. Prânz cald, fără nici o plată, se dădea zilnic la aproximativ 190,000 de sărmani. »Surorile Spaniole ale Carității“ (*Hijas de la Caridad espaniolas*) dădeau de mâncat la 168,000 nevoiași. Și e de notat că nu acesta-i singurul

bine pe care l-au făcut aceste Surori. Congregația lor, cu 8,372 membre în 655 de așezări, în 1930, mai susținea: 12 lazarete de leproși, 20 case de nebuni, 12 maternități și case pentru copii găsiți, 120 spitale, 11 căminuri preventive, pentru copii, 9 cantine școlare; apoi: sanatorii, asile pentru muncitori și muncitoare, case de refugiu, clinici, apotece, asociații pentru înmormântarea decentă a săracilor, ș. a. — Mult bârfitii *jezuiți*, deși nu erau ordin caritativ, au făcut și ei enorm și pe acest teren. În cele 29 colegii ale lor multor săraci li-s'a dat nu numai instrucție gratuită ci li-s'a dus acasă și hrană tot cu aceeași „plată”. Numai în Madrid în ale lor „Comedores de Caridad” se împărțiau 162,000 porții de hrană săracilor și șomerilor, și erau grijiți, cu totul gratuit, la 80,000 bolnavi din pătura sărăcimii. Și ca Surorile pomenite și jezuiții, au purces și celelalte tagme călugărești. — Cu toate acestea lojele francmasonerie și emisarii Kominternului i-au acoperit de bârfe și asmuță asupra lor bande înarmate de criminali să-i suprime fără nici o considerație și fără nici o milă.

(D. N.)

*

Maril „Înțelepți” al lumii, ei în de ei.

Periodicul »*Katholisches Kirchenblatt*« (30, 8, 36) aduce o listă de „grațiosități” debitate de unii filosofi germani de-ai vremurilor mai noi, la adresa altora. Spicuim și noi din această listă câteva „nestemate” sui generis.

Înțeleptul dela Königsberg, *Kant*, a fost încolțit cu înverșunare încă pe când trăia, de către Herder, care-i caracterizează operele: »Pustiuri sălbatică, pline doar de himere goale, învăluite în negurile celor mai arogante fraze“. La fel de colțos cu același e și E. v. Hartmann: »Din operele lui Kant ne rânjește prăpastia nebuliei neantului care ar vrea să pară o lume“. Schopenhauer e și mai violent: »Cel ce (asemenea lui Kant) socoate întreagă lumea externă drept o afecțiune a organismului său, mai de grabă ar trebui îndreptat spre balamuc, decât să se bucure de stima de filosof“. Nietzsche se știe că a ironizat de multe ori acel idol al atâtor: »Bătrânul Kant n'a făcut alta decât să toarcă visuri, Vis e întreaga lui filosofie“. Altă dată i-a timbrat, pur și simplu, de tartufferie, toată opera.

Nici *Hegel*, faimosul Hegel care, în 1820, își începa cursurile la Berlin cu fraza bombatică: »Pot s'o spun și eu ca Hristos: Invăț adevărul. Eu sunt adevărul“ n'a scăpat de înșepăturile contemporanilor și a posterității. Schopenhauer nu-l mai scoate din »*Philosophieprofessor*«, și-l acuză de a fi vinovat de faptul că, „filosofia

germană a ajuns să fie obiectul disprețului general". Hegel, după dânsul, nu e decât un farsor obraznic, „un șarlatan fără spirit și redus". Toată filosofia lui e taxată o simplă mascaradă (»Hanswurstiade«). După Schelling filosofia lui Hegel nu e decât „un trist epizod în istoria înțelepciunii mondiale".

Tot așa au fost apreciate și alte celebrități filosofice nemțești. Așa *Fichte*; e obiectul celor mai incisive sarcasme ale lui Schelling, care-l învinovățește de o „nemui pomenită aroganță" și îl arată ca pe „sforarul care se înșeală pe sine și lumea", „omul cu doi bani în trei pungi și frazeolog numărul unu". La rândul său *Schelling* și adepții săi sunt prezentați lumii de Alex. von Humboldt ca „cea mai grețoasă clică de canalii ce a văzut vreodată soarele". Schelling însuși e caracterizat: „panglicar neobrăzat". El și adepții săi nefiind alta decât: „mobilă veche și uzată, cu miros de mucegaiu". Pe *Schopenhauer* îl zugrăvește David Fr. Strauss ca pe un „egoist respingător", care n'a dat decât rezultate „absurde și revoltătoare". Dar nici icoana lui *Strauss*, în lumina lui Nietzsche, nu e de pus în ramă: „Reprezentantul unui duh sec, lipsit de rațiune, dujmănos oricărui avânt intraripat spre tot ceea-ce-i mare și e îndrăzneală". E tipul clasic al „filisteului intelectual".

Parcurgând aceste invective tari, cari primadată au văzut lumina tiparului în revista „Stern der Jugend" din 1911, o revistă menită studențimei, se poate oare să nu ne vină în minte întrebarea apostolului: „Doamne la tine vom merge? Tu (singur) ai cuvintete vieții de veci". — Cu adevărat: sfântă-i în veci vorba apostolului!

(D. N.)

*

Bisericanii și regii catolici — francmasonii?

În primăvară deputații dreptei au cerut în camera franceză desființarea lojelor masonice. Delegatul celor luați la ochi, *Fammy Schmidt*, în riposta sa, a crezut de bine să le arunce sfidător: »S'ar putea întâmpla ca Domniile Voastre, când preconizați lupta împotriva francmasoneriei, să trebuiască să desființați anumite loje teosofice de rital Kephrem și Misraim, în care se află chiar și numeroși episcopi, preoți și canonici ca membri«. Acelaș a afirmat, tot atunci, că și cei din urmă patru regi ai Franței au fost masoni. Ba până și Piu IX, pe când era cardinal, ar fi luat parte la consfăturile lojei din Roma, și s'ar fi exprimat foarte elogios despre masonerie.

Ieșirea aceasta, după cum încrestează »*Schönere Zukunft*« (1, 3, 36) n'a rămas fără răspuns. Ex-masonul *Albert Vigneau*, fost »Venerabil« al Marei Loje franceze, într'o punere la punct din »Ami du

People» precizează că »episcopii» și »preoții» de cari se afirmă că ar aparține lojei teosofice de ritul Misraim-Memphis (rit Kephrem nu există!) aparțin așa zisei »Biserici Gnostice», carea e odrasla francmasoneriei înseși. Bricaud, faimosul »Gran Conservatore» al pușinelor loje de ritul pomenit (acum pe stingere) era un »arhiepiscop» al sectei gnostice de care fu vorba mai sus. Și dacă în Anglia sunt bisericani membri a lojelor, aceia sunt anglicani.

Povestea cu masoneria lui Piu IX o resping, în primul rând, înșiși istoricii de dai Doamne ai francmasoneriei. Iar judecătoria din Lyon, după studierea minuțioasă a cazului, a osândit, în Decembrie 1875, pentru calomnie, un gazetar care își permisesese se lanseze această ineptie. Cătu-i pentru *Ludovic XVI*, se știe cu siguritate, dintr'o scrisoare a secretarului său, că era dușman declarat al masoneriei. Tot așa se știe, din însemnările baronului de Margueritte, »Gran Conservatore» al ritului scoțian, că nici *Ludovic XVIII* nu era mason. Albert Lantoine, istoricul de renume al francmasoneriei, nu știe nimic în ale sale „Anale ale Francmasoneriei Mondiale» despre masoneria vreunui rege francez. — Atunci? De prisos să se mai cheltuiască vre-un cuvânt pe această temă.

(D. N.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Shakespeare, odrasla unei familii catolice

Se poate discuta mult și bine că oare Shakespeare a fost catolic ori protestant. Descoperiri mai noi duc însă la încheierea că părinții săi au crezut și mărturisit crezul Romei. Cercetările întreprinse în această direcție de *Herbert Thurston*, savantul istorician al epeei elisabetane, și confirmate și de *C. Longworth de Chambrun* (*Commonweal*, 15, 12, 33) arată că testamentul ex-bailiffului Ioan Shakespeare din Stratford, găsit în 1769 de un anumit Moseley, departe de a fi un fals, e un document istoric.

Motivul pentru care nu s'a dat crezământ acelei hârtii e faptul că stilul mărturisirii de credință din el e prea încărcat de înflorituri; prea miroase a italianic. Decât — se da cu socoteala — așa ceva era cu neputință în Warwickshire. Prin urmare: falsul e limpede.

Celor cari judecau în felul acesta le-a scăpat însă din vedere că între anii 1580—1600 mișunau în țara lui Albion misionarii catolici deghezați, din Spania, Franța, și mai ales din Roma, cari răspândiau o formulă de credință recomandată de *Sf. Carol Borromeo*, care, în 1580, a desbătut-o o săptămână întreagă în Milano, cu membrii Misiunii Engleze trimise la Londra. Formula din chestie

misionarii o dădeau credincioșilor spre subscriere. A tatălui lui Shakespeare se începe așa: „I, Ihon(sic) Shăkespeare“, (= Eu, Ioan Shakespeare) și se încheie cu subscrierea lui. Semnatarul declară în cele 2000 de cuvinte ale documentului că dorește să primească taina Sf. Maslu înainte de a muri; că crede dogmele catolice; că iartă toate vătămrile ce i-s'au făcut; cheamă într'ajutor pe Preacurata Fecioară și cere dela familie sfinte liturghii pentru odihna sufletului său, când va fi trecut din viață — lucru, pe care un protestant nu putea să-l facă.

Alte dovezi pentru autenticitatea documentului repudiat de Edward Malone: Nu de mult a fost aflat în British Museum o broșurică tipărită în Mexico în limba spaniolă și conținând aceeaș formulă ca cea scrisă de Iohn Shakespeare, dedesubt cu un loc gol, pentru semnătură și purtând, ca „en tête“ numele autorului său: Carol Borromeo (mort în 1584 și canonizat în 1610). S'a mai găsit apoi un alt exemplar, în manuscris, tot spaniol, scris de o anumită Maria Teresa de Cardenas. Un altul, în dialect elvețian, e publicat la Barraduz: dovadă că acea formulă era foarte răspândită în largul și lungul lumii catolice. În sfârșit, după cum scrie »*Osservatore Romano*« (25, 7, 36), a fost descoperit și originalul italian care aruncă o lumină specială asupra multor expresii din traducerea engleză.

Și iac'asa, cele câteva pagini, testament în manuscris, peste care dat muncitorul Moseley printre grinzi, în 1769, când a făcut ceva lucrări la casa părințească a poetului, îngăduie o privire și în lumea sufletească a lui William, fiul lui Iohn Shakespeare. Acest geniu, cum puține are lumea, nu numai c'a fost botezat catolic, dar a și fost educat în ambianță catolică. El a fost mărturia unei credințe susținute cu primejdia capului (în »Act of Persuasion« din 1581 »Împăcarea ori reîmpăcarea“ cu crezul roman erau trecute între actele de înaltă trădare), și a cunoscut din văzute mucenicia atâtor. Știa și de obiceiul prigonitorilor de a intra în case, ca să prindă ceva hârtii ori tipărituri „papistașe“ și astfel să poată oferi jertfe omenești nesațului sângeros al fiicei Anei Boleyn. (Faptul că testamentul lui Iohn Shakespeare, cu mărturisirea de credință catolică ce cuprindea, a ajuns printre grinzi, își are tâlcul său, acum deslășit). Precum știa și aceea că tatăl său era pe lista celor luați la ochi. Iar noi putem înțelege fuga tânărului dramaturg din Stratford. Și nu credem să greșim nici când bănuim o înrăurire, fie și mai îndepărtată, a Sf. Barol Borromeo, asupra sufletului shakespearean.

(D. N.)

Păcatul se plătește scump

Dovada o face America de Nord. După cum cetim în »*Schönere Zukunft*« (9. 8. 36), *Martin Mooney* a scos nu de mult o lucrare: »*Crime incorporated*« în care se arată că crimele costau anual Statele Unite cam 15 miliarde dolari. Un alt american, *George G. Johnson*, într'o serie de studii publicate în revista »*This Week*« ajunge cam la aceleași încheieri: mai bine de 12 miliarde la an. Ceeace, în număr rotund, înseamnă 22.800 dolari la minut.

Numărul infractorilor e greu de prins cu precizie în date statistice, pentrucă toți aceștia sunt admirabil organizați și au de ai lor până la locurile cele mai înalte, așa că cele mai multe fărădelegi rămân nepedepsite. Registrele Biroului Central pentru supravegherea criminalității, cuprind peste 5 milioane nume de criminali notorii, ori de persoane bănuite de legături cu criminalii. Adeca tot al 25-lea american, respectiv al 18-lea (dacă nu luăm în seamă decât pe cei trecuți de 15 ani) e sub bănuiala crimei. De aceea când se spune că pușcăriile Statelor Unite primesc anual cam 220.000 »oaspeți«, nu se spune mare lucru dat fiind, după cum scrie I. Wiltbye în »*America*«, că în ghiarele poliției pică numai prostituții, pe când cei unși cu toate unsorile (și majoritatea aceștia o dau) se pricep de minune să încunjure capcanele. Ori și dacă se întâmplă să cadă în cursă, scapă la judecată.

Așa stând lucrurile, e oarecum fatal ca tineretul să fie luat în primul rând de curent. Faptele dovedesc neîndoielnic acest trist adevăr. În Chicago, de ex., s'a constatat că din 1000 tineri 70 apucă pe mâinile poliției ca criminali și cel puțin tot atâția comit crime, dar scapă de boxă. Cu alte cuvinte: tot al optulea tânăr din acest Vavilon are cunoștința crimei din practică. În ce privește vârsta infractorilor pedepsiți, se precizează: 23 la sută sunt tineri sub 21 de ani; 63 la sută sunt între 21—39 ani și numai 16 la sută trec de 40 de ani. Și încă o precizare: negrii dau, în raport cu albi, un număr de osândiți de trei ori mai mare.

(D. N.)

C R O N I C I

Noul Nunțiu Apostolic a sosit în Țară

Și vine să reprezinte Sf. Scaun în raporturile sale cu țara noastră și să ducă mai departe opera de care atât de strălucit s'au achitat înaintașii săi: Eminențele lor Marmaggi și Dolci, acum purpurați ai Bisericii Romei, și Excel. Sa Valerio Valeri, trecut dela București la Paris. Noul diplomat al Vaticanului, Exc. Sa Andrea Cassulo, amăsurat voinței Sf. Părinte, schimbă Canada cu România. Frontiera ne-a trecut-o Miercuri, în 14 Octomvrie c., prin punctul Jimboea, fiind întâmpinat cu cinstea cuvenită solului unui Suveran. Din partea bisericii noastre a fost primit sărbătorește îndeosebi la Lugoj, unde a fost omagiat de capitlul diecezan și întreg clerul eparhial, în frunte cu păr. N. Brinzeu, vicarul capitular. Iar în Capitala Țării, în afară de d. I. Vlădoianu, ministru plenipotențiar și altă lume din diplomație, l'au așteptat doi ierarhi latini, păr. arhiep. Cisar al Bucureștilor și păr. ep. Robu al Iașilor, înconjurați de numeroase alte persoane bisericesti, între cari și păr. Aftenie, protopopul nostru din cetatea lui Bucur.

Cuvintelor de bun sosit le-a dat Ilustrul demnitar un răspuns-mărturisire, din care dăm și noi barem o parte:

„Salut cu toată căldura și entuziasmul nobila națiune română, făcându-i cele mai bune urări de prosperitate. În Canada și la Roma mi s'a vorbit despre poporul român în cuvinte de simpatie adânc simțită.

Abia am pus piciorul pe solul românesc și am încercat bucuria sinceră de a putea colabora la menținerea legăturilor, cari au fost întotdeauna dintre cele mai bune, între Sf. Scaun și guvernul regal român, precum și a putea lucra pentru binele poporului român, de care mă simt, de pe acum, nespus de atașat.

Primirea afectuoasă ce mi s'a făcut în drum, întâmpinarea populației, atât de bună și de liniștită, frumusețea câmpiilor românești, atât de bogate cu toate binecuvântările Domnului, recepția care mi s'a pregătit la sosirea mea în București, — iată atâtea amintiri scumpe și prețioase pentru întreg restul vieții mele^a.

Și tare ni e nădejdea că în timpul cât va petrece între noi va avea parte încă de multe amintiri plăcute. Cari credem că vor fi printre cele mai plăcute chiar și în viața bogată în amintiri a Excel. Sale. Pentru că trebuie știut că noul Nunțiu Apostolic, născut în Castelleto d'Orba (Italia) la 1869, pe lângă strălucite studii teologice în Chiavari și Genua, unde ia doctoratul, are și o vastă experiență socială. Fostul secretar al arhiepiscopului de Pontremoli din Florența, devenit în 1911 vicar general al acelei arhiepiscopii, e ales, în 1914, episcop de Fabriano și Matelica, de unde, în 1921, e trimis Delegat apostolic în Arabia și Egipt, iar în 1927 Nunțiu Apostolic în Canada, ca anul acesta arhiepiscopul titular de Leontopolis să fie reprezentantul Sf. Scaun pe lângă guvernul nostru. — Ad multos annos!

Cultura Creștină

Cruciada cea mai necesară

„Academia de educație și de ajutor reciproc, social“ din Paris, de sub presiunea card. Baudrillard, a publicat un concurs pentru cel mai bun roman antibolșevist. Premiul întâiu, la acest concurs, l-a câștigat dna Alia Rachmanova cu romanul său „Fabrica de oameni noi“.

Sf. Părinte, după ce a cetit romanul din chestie, a adresat, prin card. Paccelli, secretarul de stat al Vaticanului, o călduroasă scrisoare de felicitare celebrului scriitor francez Henry Bordeaux, președintele juriului care a decernat premiul, exprimându-și totodată satisfacția Sa pentru îmbrățișarea cu atâta pricepere a ideii lansate de Academia de educație. „Pentru că — așa întreabă în scrisoarea menționată Vicarul Domnului — există oare o cruciadă mai necesară ca aceasta? Civilizația noastră nu-i ea amenințată fără încetare, din toate părțile, de atacurile bolșevice, cari sapă temeliiile ordinii creștine și se îndreaptă în contra majestății, și chiar și a numelui lui Dumnezeu? De altă, parte, poate-se să nu recunoaștem că, printre armele de cari dispunem în lupta cu o propagandă atât de destructivă, cele ce ne sunt furnizate de literatură ca mijloc de înrîurire asupra opiniei publice, sunt dintre cele mai eficace?“

Totodată Sf. Părinte s'a îngrijit ca felicitările Sale să fie împărțite și celorlalți membri ai juriului, între cari se află scriitorii de renume, cum sunt de ex., Gonz., de Reynold, Handel-Mazzetti, și alții. (n).

Jertfele bolșevismului

„World Survey Service“ a prius într-o statistică fidelă comunicările ce i-au fost făcute de un socialist francez la revenirea sa dintr'un drum de studii, prin Sovietia. Ceeace reiasă din datele acelei statistici, întrece orice închipuire.

Amăsurat acelor date, dela începerea regimului bolșevic și până acum, în

Uniunea Sovietelor Rusești au fost executaji: 28 mitropoliți și episcopi; 6778 preoți; 6585 dascăli; 8800 medici; 51.850 funcționari superiori; 200.850 funcționari inferiori și angajați dela orașe; 11.488.520 muncitori și țărani. Cu totul: 11,763,411 de jertfe ale barbariei roșii. Care va să zică: cu mai bine de două milioane de ucși mai mult decât în războiul mondial.

Acelaș izvor destăinuie însă totodată și faptul că, în pofida teroarei ce băntuie, la cele 35 biserici din Moscova în cari se mai îngăduie slujba, au alergat la ss. liturghii cam 75.000 de persoane. Asta anul acesta. (n).

Hollandia docet

Dacă se adeverește undeva că mult bine pot face puțini buni împreună, apoi Olanda catolică sub acest raport are întâietate. Nu sunt în această țărișoară nici trei milioane de mărturisitori ai crezului roman. Dar pot sluji de pildă lumii întregi cu organizarea și prestațiile lor pe toate terenele vieții și culturii creștine. Ce a făcut și face catolicismul acestei țărișoare bune oară, pentru misionarism, e deadreptul de necrezut. Grăiască faptele:

De prezent (după „Schönere Zukunft“, 13. 9. 36) în misiunile externe, printre păgâni, activează 5163 preoți de mir, călugări și călugărițe din Olanda. Cu alte cuvinte: tot la 580 catolici olandezi, o persoană face apostolle misionară în străini. Pe eparhii aceste forțe sunt împărțite în 150 episcopii și vicariate.

Mișcarea misionară în patrie o susține asociația preoțească „Unio Cleri“, care numără 6597 membri. Această asociație poartă grijă și catedrei de misionologie dela univ. catolică din Nymwegen, unde a isbutit, în Aprilie al anului în curs, să creeze un muzeu pentru misiuni și etnologie. La școala superioară agronomică de stat s'a format o pleiadă de tineri pentru a da sfaturi practice misionarilor cum este a se lucra mai rațional pământul, ca

aceștia, la rândul lor, să instrueze într-ale agriculturii pe indigeni. Ideea misionară o răspândesc nu mai puțin de 50 gazete ce stau direct în slujba acestei idei. Diferitele asociații misionare au mai mult de 200.000 membri. Aceștia au dăruit, și au colectat, anul trecut pentru misiunile externe suma de 800 000 taleri olandezi. Ba au dat mână de ajutor și asociației germane „Miva“ care prevede misiunile externe cu aeroplane. — Fără comentariu. (n).

Ziariștii în congres

S'a ținut acest congres în Cetatea Veșnică, în zilele de 24—27 Sept. c. Au luat parte la el 250 de gazetari catolici, reprezentând 30 de neamuri de pe întreg rotogolul pământului. Problemele cari au preocupat pe congresiști, firește c'au fost în legătură cu breasla gazetărească. Cum au fost și cele dezbătute în congresele premergătoare: cel pentru formarea ziariștilor (s'a reliefat însemnătatea școalelor de ziaristică) și al Presei periodice franciscane din Italia.

Primul act solemn al acestui cel de al doilea congres internațional al ziariștilor catolici a fost invocarea Spiritului Sfânt în biserica SS. Dominic și Sixt. De aci trec apoi în Aula Magna a „Angelicum“-ului, pentru ședința inaugurală, la care vorbește răpitorul card. Pacelli, secretarul de stat al Vaticanului, admirat și urmărit cu atențiune încordată de întreg auditoriul pe care l-a salutat, de încheiere, succesiv, în limbile: italiană, franceză, spaniolă, portugheză, engleză, germană și latină. În lupta ce se dă astăzi fățiș între materie și spirit; între Hristos și Pilat; Petru și Nero, ziaristul catolic trebuie să știe lupta alături de biserica sa, — așa inculcă gazetarilor purpuratul roman — apărându-i și lămurindu-i doctrina genuină, în deplină armonie cu cei dela cârma corabiei Domnului.

Alte două conferințe, cite în ședința generală de a doua zi, au făcut și ele o impresie deosebită. Una, a d. Michelin, despre »Formația spiri-

tuală a ziaristilor catolici«. Alta, a d. Pauchard, despre »Datorințele presei catolice în fața neopăgânismului«.

Cel dintâiu, mănecând din axioma: »Cuvântul e stăpânul lumii«, susține, având aprobarea tuturor, că gazetarul catolic, sluga unui stăpân atât de puternic, trebuie să fie profund religios. Și pentru ca să poată fi așa, e neapărat de lipsă să-și facă singur educația în acea direcție. Mijloacele: 1. Să-și rezerve zilnic un anumit răstimp pentru meditație, ori pentru lectură spirituală. 2. Să nu renunțe niciodată la creșterea continuă a propriei culturi religioase. 3. Să se apropie des, cât mai des, de Masa Euharistică. 4. Să participe, în fiecare an, la exerciții spirituale de câteva zile, ca să-și reînnoiască energiile indispensabile pentru împlinirea misiunii sale.

Cel de al doilea prinde, sub trei nghiuiri, datorințele presei catolice împotriva neopăgânismului: 1. Diferite forme și ramificații ale neopăgânismului (bolșevismul internațional ca mișcare politică, socială, antireligioasă; mișcarea național-religioasă, ca cea din Germania, Olanda și Ungaria; mișcările: teosofică, magică și ocultă). 2. Presa care stă în slujba neopăgânismului și care trebuie combătută și neutralizată. 3. Principiile de cari trebuie să fie călăuzit gazetarul catolic și care sunt indicate în enciclicele papale: »Qui pluribus« (9. XI, 1846); »Rerum Novarum« (16. V. 1891), »Casti Connubii« (Maiu, 1929) și »Quadragesimo Anno« (Maiu, 1931). Privitor la rubrica micii publicități și comercială observă că acelea trebuie să fie totdeauna de perfect acord cu principiile religioase susținute de gazetă.

Ziua a treia congresul s'a ocupat de cele sugerate de conferința d. Manzini: »Presa catolică; explicarea și răspândirea scrisorilor și enciclicelor papale«. După încheierea congresului, participanții s'au dus cu toții la Castel Gandolfo, reședința de vară a Sf. Părinte, care i-a primit în audiență; le-a legat

de suflet să mulțumiască Celui de sus pentru toate darurile primite și să slujască lui Hristos. Numai Lui. După care i-a binecuvântat pe ei și întreagă familia gazetărească, din toată lumea. — Noi Românii uniți am fost reprezentați la acest congres de păr. I. Georgescu dela Oradea, care a și rostit cuvântul de adeziune în ședința inaugurată. Frații latini dela noi au avut trei reprezentanți. (n).

Stakhanoveții în sutană

Ceva de necrezut: o mănăstire-uzină, cu 680 de călugări urmând rândurile chinovitice ale Sărăcuțului din Assisi, și săvârșind o muncă ce pune în uimire prieteni și dușmani. Mănăstirea aceasta se cheamă *Niepokalanow* și se află în Polonia, în împrejurimile Varșoviei. A luat ființă în 1927, pe un teren nispos, de 20 hectare, căpătat și acela în dar.

Viața ce se duce aici e din cele mai simple, așa cum o impune asheza franciscană. „*The Tablet*” din Londra e încântat de viața aceasta, fără pretenții (întreținerea unei persoane costă 18 centi la zi) și care totuși aduce roade cu adevărat miraculoase. Stakhanoveții aceștia (vorba vine că stakhanoveți) scot un periodic: „*Cavalerul Neprihănitei*” în 700,000 exemplare la lună. Mai tipăresc apoi și un Almanach ce se trece în câte 500,000 bucăți. Și tot dânsii redactează, în casă, și scot și un cotidian, al cărui tiraj a atins deja sută de mii. Dar fiindcă n’au fost mulțumiți cu atâta, au ridicat o casă-filială în Japonia, tipărind și acolo „*Cavalerul Neprihănitei*” în limba niponă, în 65.000 exemplare. Mai nou scot și la Varșovia un ziar: „*Mica Gazetă*” (*Maly Dziennik*), care să și trece în 40,000 exemplare la zi.

Și ce privește înălțătoare acest șantier al muncii ordonate și neobosite, desfășurată într’o atmosferă de sfințenie! Tablouri grafice ajută vizitatorului să-și facă idee exactă de eforturile fiecărui muncitor, fiecărei ma-

șine, din fiecare ramură a întreprinderii acesteia apostolice. Sunt două echipe de muncitori: de zi și de noapte. Într-aceea, zi de zi, la biroul corespondențelor intră și ies la 5500 scrisori. Personalul redacțional se compune din titrați universitari, cari însă duc aceeași viață austeră ca și restul lucrătorilor. Chiar și superiorul acestei case nu are decât o singură cameră de câțiva pași, văruiată în alb, cu o laviță de lemn, un pat de fier, două scaune fără brațe și fără spate și o masă. Tipări-turile mănăstirii sunt scrise simplu de tot, dar cu gust literar și cu temeiu științific, și sunt menite mai ales mulțimilor dela sate.

Ceata aceasta de roboțai ai Domnului are deja o faimă, care atrage cu putere de vrajă. An de an cam 1800 de înși cer să fie primiți și ei în rândurile niepokalonowiştilor. Dar sunt cerniți cu sita deasă: abia câte o sută dacă intră, pentru un an de probă. Și din aceștia la anul nu se prea întâmpină să fie reținuți mai mult de jumătate. — Cu adevărat: mari și minunate sunt tainele credinței! (n)

Credincioșii au copii mulți

În toate țările apusului, natalitatea scade catastrofal. O cauză foarte însemnată a acestui flagel este, fără îndoială, lăncezirea sentimentului religios. — În „*Stimmen der Zeit*” din Freiburg P. Hermann Krose S. I. arată, cu date concludente, legătura strânsă dintre concepția de viață și numărul copiilor. Familiile în cari se cultivă în chip deosebit credința, la catolici ca și la protestanți, au copii mulți. La protestanți familiile pastorilor; la catolici familiile din cari se recrutează preoții. La ultimul recensământ din Germania, din 100 de familii numai 24,9 au avut 4 și mai mulți copii; pe când din 100 de familii de pastori 35,64. În același timp celelalte tagme de funcționari publici au arătat un procent deosebit de scăzut al familiilor numeroase: abia 20,3 din 100. — Statistica a controlat 4508 fa-

milii catolice din cari s'au recrutat studenții teologi ai anului 1934. Pe fiecare din ele cad 5,95 copii născuți vii; un procent cu 2,98 mai bun și decât al familiilor de pastori protestanți — Situație asemănătoare în Franța, unde Dasonvilles a controlat 11.000 familii cari au dat călugări. Toate au, în medie, 6,6 copii. Urmează familiile din cari se recrutează preoții de mir, cu 4,7 în medie; familiile cari își trimit copiii la școala confesională, cu 3,9, pe când celelalte au în medie abia 2,4. — Cifrele grăiesc dela sine. (a).

Protest cu efect

Renumitul scriitor italian *Gabriele d'Annunzio*, supranumit și „Eroul dela Fiume“ pentru bravura-i cunoscută de toată lumea are, încă din vremuri premergătoare războiului mondial, o piesă: „Mucenicia sf. Sebastian“. Cercurile catolice au fost profund indignate de această lucrare care e un pângăritor talmeș-balmeș de cinstire a sfinților, artă coreografică și sensualitate sălbatică. Comitetul marilor festivități de acest an dela Pompei luase, cu toate acestea, în program și piesa lui d'Annunzio.

Administratorul Apostolic de Pompei însă s'a opus cu îndârjire hotărârii comitetului serbărilor, deși (comitetul) asigura toată lumea că, prin jucarea piesei din chestie, gloriei orașului lor i-se va adauge o nouă strălucire. Inaltul demnitar bisericesc a rămas însă neînduplecat la punctul său de vedere. Ba a mers mai departe: le-a pus în vedere celor vizați că atâta vreme cât va ținea seria reprezentanțiilor excepționate de dânsul, o să închidă basilica din loc, despre care să știe că e una dintre cele mai vestite atracții de pe glob a pelerinilor.

Pășirea energică a Administratorului Apostolic și-a avut efectul: s'a renunțat la jucarea piesei repudiate. Lucru cu atât mai de mirat, cu cât Autorul piesei se bucură și astăzi de-un prestigiu excepțional la autoritățile fasciste. Se vede

însă — și catolicii italieni sunt mândri de aceasta — că sentimentul moral al cârmuirii politice e adânc înrădăcinat și nu se lasă abătut din calea cea bună de nici un fel de considerente. (n)

Papa și tragedia spaniolă

Vre-o 500 refugiați spanioli, — preoți, călugări și mireni, — în frunte cu episcopii de Ugel, Vich, Tortosa și Carthage, au fost primiți în audiență de Sf. Părinte în 14 Sept. c., ziua Înălțării Sf. Cruci. Priveliștea acestor jertfe ale urgiei bolșevice l'a mișcat adânc pe Vicarul Domnului care, vorbindu-le lor spre a-i mângâia și întări, a grăit și creștinătății întregi, trăgând încă odată vâlul de pe prăpăstii ce așteaptă omenirea de nu se va desmeteci la vreme.

[...] »Sunteți aci, prea scumpii Mei fii, să-Mi spuneți strămtorarea mare din care veniți; strămtorare, a cărei semne și urme vizibile le purtați în vorba voastră și în tot ce vă aparține... Dar ați venit să-Mi mai spuneți și bucuria voastră, pentru că ați fost judecați vrednici, ca apostolii cei dintâiu, să suferiți pentru numele lui Isus...«.

Și totuși! [...] »Oh, Dumnezeule Doamne: războiul totdeauna, chiar și într'o ipoteză mai puțin tristă, rămâne ceva atât de grozav și de inuman! Omul căutând după om să-l ucidă. Să ucidă cât mai mulți oameni. Să le strice și lor și la tot ce le aparține. Cu mijloace tot mai vajnice, tot mai uci-gașe...«.

[...] Se poate spune că o pregătire satanică a aprins, cu tărie potențată, în invacinata Spanie, această flacără a urii și a prigonirii celei mai sălbatică, rezervată, după chiar mărturisirea vrămașilor săi, Bisericii și religiei catolice, pentru că ea este singurul obstacol adevărat în calea deslănțuirii acelor forțe cari au făcut deja proba și și-au dovedit măsura puterii de a răsturna orice ordine, dela Rusia până la China, dela Mexico până la America de Sud; probe și pregătiri precedate, și fără încetare întovărășite, de o propagandă

universală, asiduă și din cale afară de abilă, pentru a câștiga lumea întregă... Ceeace, cu necesitate fatală, nu va întârzia și a se întâmpla, și încă în condiții și în proporții cu mult mai jalnice dacă, împiedecați de socoteli și interese false, de rivalități ruinătoare, de vânarea egoistă a avantajelor particulare, toți cei cărora le incumbă datoria nu vor recurge la mijloace de apărare poate că deja prea întârziate...»

Sf. Părinte cunoaște apucătura emisarilor puterilor subversive, care consistă în crearea de posibilități pentru o împreună lucrare a catolicilor cu ei. O respinge însă ca pe o »capcană extrem de primejdioasă«, acele puteri neclădind decât pe »invariabilele lor programe de ură, de răsturnare și de distrugere«. Cunoaște, deasemenea, și învinuirea ce se aduce Bisericii Romane de a nu fi în stare să facă față greutăților vremii. Acestor părtitori însă le aduce aminte de »teribilele posibilități de neglijență, inerție, rezistență, opoziție, — urmări ale libertății omenești în care își au și tălcul și obârșia —, dar cari nu numai că nu sunt în nici o complicitate cu religia ori cu Biserica Catolică, ci chiar dimpotrivă, în plină și necurmată contrazicere și opoziție...« Și le mai face și o sguduitoare mărturisire:

»Ce alta poate face Biserica Domnului decât să plângă, să protesteze și să se roage, când vede că tot mereu i-se închide calea și că e împiedecată să se apropie de familie, de tineret, de popor, adecă tocmai de ambiantele cari au cea mai mare lipsă de prezență și de munca sa de Maică și de Invățătoare?»

Aici este a se căuta izvorul răutăților cari amenință societatea de azi cu strivirea: în piedecile ce le pune puterea lumescă în calea Bisericii și în cătușele în cari îi ferecă presa, zădărnicipindu-i tot mereu, samavolnici, pe mii de căi, activitatea binecuvântată de Cel dela care vine toată darea deplină și tot darul desăvârșit. Sf. Pă-

rinte a insistat îndelung și amănunțit asupra acestui punct negru în istoria chiar și a cârmuirilor ce se zic creștine, mișcătoarea Sa cuvântare fiind difuzată și prin radio, ca să poată fi auzită în toată lumea, și mai cu seamă acolo unde, dacă ar fi într'adevăr înțelegero și bunăvoință creștină, ar fi și putere să se înceapă îndreptarea răului de până aci, ca să fie preîntâmpinat iremediabilul dezastru de mâine. — Barem de-ar fi urechi de auzit! [n].

Lucrul care trebuiește

Senatorul nordamerican *Alban Barclay* a rostit în vara acestui an, în cadrele asociației »Democrație National Convention«, o cuvântare mult și viu comentată. Teza susținută de dânsul e dintre cele mai declarate creștine: trezvia spirituală e o realitate ce întrece în valoare oricare alta. Spre întârirea afirmației sale s'a provocat și la cuvintele lui *Roosevelt*:

»Nu se poate ivi cauză de mai mare însemnătate decât reînnoirea religioasă; o reînnoire care să pătrundă în căminurile familiare și în sufletul neamului și să aprindă inimile femeilor de orice religie pentru realizarea credinței lor în Dumnezeu și pentru sfințirea lor proprie și a societății lor. Nu cred să fie o altă problemă socială, politică, economică ce nu s'ar soluționa la căldura unei atari deșteptări spirituale.«

Senatorul Barclay a mai adaus din partea sa că în »aceste vremi tulburi fiecare cârmuire cu răspundere trebuie să-și lărgiască mult câmpul propriei activități și al controlului de sine, pentru ca cel slab să poată fi ocrotit împotriva celui tare și rapace și să se ajungă la dreptatea dintre clase«. Și-a exprimat părerea de rău pentru munca aspră din fabrici, lungile ore de lucru, salariile scăzute, condițiile neigienice, sleirea fizică și mentală a copiilor. Totodată a menționat, pe bază de date statistice, îmbunătățirile făcute de partidul său. Dar a adaus numai decât: »Cu mult mai mult decât e cuprins în

aceste date însemnează valorile umane imponderabile«. Și tot dânsul a explicat cari sunt acele imponderabile:

»Sunt contribuțiile morale și spirituale ce am adus poporului nostru și cari trec dincolo de calculele în dolari. Sum de credința că în vreme ce am apărat casele, țările, căile ferate, băncile, societățile de asigurare, produsele manuale și toate manifestările reale ale bune stări materiale a poporului, în aceeași vreme am apărat și intangibilele și în omensurabilele valori cari iau formă în împărăția muncii și a cinstei«. — Câți parlamentari cugetă, vorbesc și lucrează ca senatorul Barclay?(n).

Bilanț Îmbucurător.

Privește apostolia misionară din eparhia de Nord și roadele acestei apostolii. Noi ne luăm notițele informative după buletinul eparhial (IX—1936).

Faptele sunt următoarele: În răstimp de un an, până la 8 Octomvrie c. inclusiv, »Reuniunea de Misiuni« din eparhia Maramureșului s'a îngrijit ca nu mai puțin de 67 parohii și filii să aibă parte de baia atât de binecuvântatelor primeniri sufletesti, cum se dovedesc totdeauna a fi misiunile populare. Păr. Vida dela conducerea acestei Reuniuni poate fi mângăiat de opera, într'adevăr apostolică, săvârșită de numita Reuniune.

Dar nu mai mică va fi mângăierea și a celorlalți frați în Domnul cari s'au ostenit în ogorul sufletelor ca vestitori ai cuvântului ori ca preoți ajutători la ascultarea spovedaniilor; a zecilor de mii de spovedanii. Statistica apropiierilor de SS. Taine cu prilejul misiunilor populare arată cifra impunătoare: 38.808, care se ridică binisor peste jumătatea totalului de 65.420 credincioși din cele 67 comune (22 filii) în cari s'au ținut misiuni.

Partea cea mai mare din greul acestei apostolii a revenit Părinților Basiliiani dela Bixad și Moiseiu: ei singuri au dus bucuriile curate ale deprinderilor duhovnicești în 33 de comune, Res-

tul l'au făcut 24 preoți de mir, membri ai Reuniunii, iar într'un caz a săvârșit slujba misionarului P. Dr. Dominic Neulăeș, franciscan unit dela Oradea.(n).

Apostolie neobișnuită

Faptul îl face cunoscut agenția „Fides“ (26 9. 36) și e următorul:

Preotului Petru Liu din provincia Shantung (China) i-a venit ideea să-și trimită cateheții la predicat în orașele și satele din vecinătatea așezării sale misionare. Aceștia, după ce au primit dela dânsul lecții cum să țină o predică, au primit propunerea cu însuflețire. Și nu s'au înșelat: primele lor salturi au dat roade neașteptate.

Vara aceasta au vestit cuvântul Domnului în 6 sate. »Tipicul« lor e acesta: Se duc cu ceata în localitatea aleasă drept teren de apostolie. În fruntea cetei își au totdeauna steagul. Și nici când nu-și uită să se înarmeze cu câte o lanternă pentru proiecțiuni și cu câte un fonograf. Echipați în felul acesta, își încep predicarea ziua n'amiaza mare, pe stradă. Seara apoi o repetă din nou. Și n'a fost zi să n'aibă 100—200 ascultători, cari le-au urmărit cuvântările cu interes, le-au cerut explicații și și-au procurat bucurii tipărituri cari tratează despre religia catolică. — Dragostea de suflete e inventivă și ea. (n).

Examenul de conștiință al Societății Națiunilor

Sub acest titlu se ocupă »Ossevatore Romano« de proiectele de reformă a Societății Națiunilor dela Geneva. Concluzia la care ajunge, sună așa: »Criza actuală vedește din nou în istoria noastră factorul etic, pe care legile și tribunalele popoarelor nu-l pot scoate din lume. Numai tribunalul moral al conștiinței justifică ori condamnă inapelabil faptele națiunilor. Iar istoria înălțării și decăderii culturii arată limpede, că această judecată nu este numai de natură retorică. Această inevitabilă dominare a istoriei lumii de către legea morală, în sensul căreia fiecărui

malum culpa ei corespunde un malum poenae, nu ne scutește de a asigura dreptatea și prin instituțiuni concrete. Totuși singura metodă eficace pentru desăvârșirea acestor instituțiuni este, a le pune în concordanță cu ideea pe care trebuie s'o servească. Aceasta e datoria de conștiință a tuturor celor trezi, cari nu se pot lăsa înfrânți de desiluzii, chiar și dacă actuala situație este destul de rea, ci trebuie să împiedece acum ivirea unui gol în care egoismele să aibă joc liber (a).

Praznicul săracilor

Cardinalul-arhiepiscop Schuster al Milanului e cunoscut ca »Părintele Săracilor«. Supranumele acesta îl merită pe deplin, intru cât de fapt savantul liturgist și milostivul fiu al Sf. Benedict îi are dragi pe nevoiașii cetății sale de reședință ca înaintașul său intru același scaun arhiepiscopesc, Sf. Carol Borromeo.

De câțiva ani de zile a dat ordin ca în fiecare Duminică și sărbătoare să se slujască, în biserica »Corpus Domini«, câte o sf. liturghie anume pentru săraci și cerșitori. Anul acesta, de Paști, i-a chemat apoi pe toți să facă împreună îndestul îndatoririi pascale. Și glasul marelui Păstor a găsit ascultare peste așteptări.

Scriu gazetele că era o privescătoare să vezi laolaltă în casa Domnului mai bine de 1000 năpăstuiți ai sortii, așteptați de 27 preoți în scaunele mărturisirii. Sf. liturghie a slujit-o arhiepiscopul însuși, care a ținut să-i cuminece el singur pe toți. După serviciul divin au fost invitați cu toții în cripta bisericii, unde li-s'au împărțit din belșug de-ale gurii. (n).

Cancerul se va vindeca?

La școala de cercetări științifice »Institutum Divi Thomae« din Cincinnati s'a făcut o comunicare dintre cele mai îmbucurătoare în primul rând pentru mii și mii de suferinzi. Directorul acestui așezământ științific, d. G. Sperti,

a afirmat adecă, — după cum scrie *Osservatore Romano* din 3-4 Aug. c. — că personalul institutului în fruntea căruia se află dânsul are probe decisive despre existența unei forțe comune tuturor ființelor vii.

Experimentele s'au făcut cu celule omezești, de animale și de plante. S'a cercat să se afle factorul care împrumută energie celulei individuale, respectiv o ucide: problemă ce preocupă pe savanți de ani de zile. Actualmente experimentările din chestie le face dr. Fardon și două Surori dominicane, făcând uz de razele x și de razele ultraviolete.

De notat că pe terenul acestor cercetări dr. Sperti e o celebritate mondială. În cursul experimentărilor conduse și supravegiate de dânsul, studenții Institutului au descoperit că, folosindu-se de anumite raze, pot să întârzie dezvoltarea celulelor, pot să le forțeze să rămână staționare, dar pot și să le stimuleze să crească. Iar aceasta înseamnă că, poate, se va veni de hac și racului. (n).

„Cred în vindecările miraculoase“

Biroul Medical din Lourdes, după cum încreștează *Vita Ecclesiae* (1. 10. 36), anunță că din 88 vindecări examinate anul trecut, 14 au fost recunoscute de vindecări supranaturale. Același Birou mai raportează că de prezent se compune din 2063 medici, aparținând tuturor neamurilor de pe pământ. Între aceștia se află mulți necatolici, cum e, de ex., celebrul medic american *Dr. Alexis Carrel*, premiat în 1931 cu Premiul Nobel.

Acest medic a fost în mai multe rânduri la Lourdes, unde a petrecut vreme mai îndelungată, cercetând cu toată seriozitatea celea ce se întâmplă acolo. Rezultarul experiențelor și al observațiilor sale le-a publicat acum în »The American«, o revistă de greutate și citită de multă și aleasă lume. În acest studiu numita celebritate medicală nu

stă în cumpănă să mărturisească, între altele, și următoarele:

„Cred în vindecări miraculoase. Nu voi uita niciodată impresia covârșitoare ce am încercat când am văzut o tumoră canceroasă dela mâna unui muncitor reducându-se, sub ochii mei, în răstimp de câteva minute, la o cicatrice micuță. Nu înțeleg, dar nu mă pot îndoi de ceea ce am văzut cu ochii mei proprii“.

Vreau, ori nu vreau, ignoranții și cei de rea credință, să recunoască miracolele, ele există. Și savanții de bun simț, ca și creștinii cucernici, se pleacă în fața faptului neindoielnic. (n).

„Industrii“ rentabile

Sunt două la număr aceste „industrii“. Amândouă privesc căsătoria, firește că din puncte de vedere deosebite, și amândouă înfloresc în Statele Unite. Una are drept obiectiv deslegarea căsătoriilor devenite „balast“; alta se desfășoară sub flamura tendinței directe opuse: încheierea, cu toptanul, de căsătorii împiedecate, de regu'ă, de părinți, pentru lipsa vârstei recerute. „Mecca“ primei „industrii“ e orașul Reno (Nevada); al celei de al doilea Elkton (Maryand). O ceată întreagă de agenți stau aici gata să facă rost, pe „prețuri potrivite“, de actele necesare pentru a satisface „mofturile“ legii ce nu ține seamă de dorințele inimei tinere.

Dar oamenii legii n'au vrut să înțeleagă eșica serviciilor aduse de respectivii agenți și i-a poftit mai nou să se lase de „osteneala“ mijlocirii de căsătorii. La ceea ce agenturile vizate au răspuns cu mutarea birourilor în împrejurimi, unde rânduilele dela Elkton nu mai au putere. Și au rămas și pe mai departe la treabă. Ca și cei din Reno, de cari însă legiuirea nu s'a sinchisit și nici că sinchisește. Opinia publică cu atât mai puțin.

Incolo: amândouă centrele prosperează. De când cu „agenturile de căsătorii“, în Elktonul „căsătoriilor la

minut“, ca și în Reno cel cu „divorțurile la minut“, au răsărit ca ciupercile hotelurile, salele de joc, terenurile de sport, localurile de distracție, — Vינו-vații cei mari? Pastorii protestanții, cari fac pe spectatori muți al acestor „întreprinderi“ scandaloase. Poate ca să arate printr'asta că și dâșșii știu să respecte „viteza“, când nu e — cum e de celea mai multe ori cazul, — să fie și „cucerniciile Lor“ direct interesate bânește ca angajați ai respectivelor „întreprinderi matrimoniale“. (n).

Esperanto în slujba Bisericii

Multă lume creștină o bună vreme a fost foarte rezervată față de limba artificială esperanto, pentru că o credea a fi »invenție francmasonică«. Și se mai motiva această rezervă și cu observația că această limbă ar fi împotriva Bibliei care istorisește cum s'a făcut împărțirea limbilor. S'a băgat însă de seamă că cel ce ar vrea să rămână consecvent pe această linie, ar trebui să susțină absurditatea că a învăța limbi străine e ceva potrivit lui Dumnezeu. Și atunci s'a ieșit din rezerva inițială.

Astăzi, după o înseilare a gazetei »Deutsche Presse« (4, 9, 36 din Praga, în Olanda apare revista »Espera Katolika« = (Speranța Catolică) în mai multe mii de exemplare. (Surata cu același nume, scoasă înainte cu un sfert de veac de preotul francez Peltier, însă a succumbat. Asemenea și: »Katolika Mondo = Lumea Catolică«; »Katolika Vivo = Viața Catolică«; »La juna Batalanto = Tănărul Luptător«, sufocate de nemiloase nevoi financiare și din alte pricini). Având binecuvântarea Papilor și fiind îmbărbătați și de numeroși episcopi, esperantiștii catolici s'au constituit în asociație internațională cu întruniri anuale. Ultima a fost cea din 4 - 19 August c., dela Brünn, la care au luat parte 200 de reprezentanți a diferite neamuri.

Cu acest prilej s'au ținut servicii di-

vine cu rugăciuni, cântări și predici în esperanto. Și au fost bine primite și mult apreciate realizările, respectiv planurile unui serviciu internațional, esperantist, de informații (la postul radiofonic olandez); imbrățișarea mișcării

esperantiste din partea Acțiunii Catolice; scoaterea unui dicționar al specialităților bisericești și traducerea în esperanto a Noului Testament. — Lozinca jezuiților: *Omnia ad maiorem Dei gloriam!* Iși atfă și aci aplicarea. (n)

BIBLIOGRAFIE

IACOB POPA: *Anuarul Orfelinatlui gr. cat. român din Blaj*. (1916—1936). Blaj, 1936. Pagini: 196. Prețul ?

Lucrare de mizgală, construită în întregime pe temeiul de date și documente strict oficiale.

Cuprinde: cronica primilor douăzeci de ani de viață ai Orfelinatlui; tabloul nominal al orfanilor ocrotiți de acest așezământ al celei mai curate iubiri creștine, cu o seamă de concluzii în legătură cu tabloul nominal (s'a purtat de grijă, grație acestui Orfelinat, în răstimp de două decenii, la 288 elevi, înafară de alți 69 sârmani copii năpăstuiți, asistați la domiciliu); foarte precise orientări asupra venitorilor și cheltuielilor Orfelinatlui pe anii 1916—1934; o seamă de prețioase informații privitor la Mănăstirea dela Obreja; Școala de Arte și Meserii „Sf. Iosif” și Școala de Menaj din Blaj.

Toate acestea pe celea dintăiu 100 pagini ale lucrării. Restul sunt anexe de valoare pentru mai bună înțelegere a celor istorisite până aci. Cele 22 ilustrațiuni din text ne apropie și ele vizual oamenii, locuri și clădiri intrate pentru totdeauna în istoria așezămintelor din chestie.

Parcurgând rândurile măsurate și cântărite ale păr. inspector al Orfelinatlui, rămăi adânc impresionat de icoana vremilor în cari s'au urzit și s'au înfiripat mai ales cele două institute: Orfelinatul și Congregația de Surori carea, oarecum, e chemată la ființă de Orfelinat, amândouă având

înaltă menire caritativă, bisericească și naționa'ă. Câtă lume dela noi știe că imobilele dela Obreja, — castelul Wesselényi cu toate aparențele, devenit cuibul orfanilor noștri de rășboiu — și moșia contelui Wesselény, înainte de a apuca în mâini românești fusese cumpărată de banca „Siebenbürger Vereinsbank A. G.” din Sibiu, cu gândul de a întemeia aci o colonie nemțească de 80 familii, în care scop a și fost adus aci un specialist în colonizări, Dr. Krammer, agentul Germaniei, și care s'a și apueat de lucru. Temeliile de beton ale caselor cari începuseră a se zidi stau și acum, mărturii grăitoare și în mușenia lor, chiar pe terenul care-i proprietatea Orfelinatlui. Cel de sus a dat însă câștig de cauză Blajului unit și român, îngrijorat să nu se aciuze aci străinul cutropitor. Și tot atotputernicul Părinte cereșc a fost acela care a binecuvântat gândul cucernic ce a adus în umbra mănăștirii lui Inochentie Micu mâna de copile dela sate (ca Surori: Magdalena, Marina, Agapia, Lucia, Marta, Tereza) ce vor fi pietrele din capul unghiului pentru Congregația de astăzi.

Anuarul întocmit de păr. prepozit Iacob Popa e un pios omagiu adus carității române și înțelepciunii naționale a Blajului, Pentru care cuvânt are drept la recunoștință neprecupețită.

Dumitru Neda